

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ПІНЧУК ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ

УДК 351:330.341.1(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ КОРУПЦІЇ
В ОРГАНАХ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

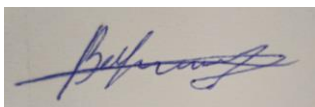
281 Публічне управління та адміністрування

28 Публічне управління та адміністрування

Подається на на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)

Дисертація містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

В. І. Пінчук

Науковий керівник: Шевченко Олег Миколайович, кандидат економічних наук,
доцент

Чернігів – 2023

АНОТАЦІЯ

Пінчук В.І. Механізми державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. – Національний університет «Чернігівська політехніка», Міністерство освіти і науки України, Чернігів, 2023.

Дисертація присвячена теоретико-методологічному обґрунтуванню та прикладному аспекту вирішення наукової проблеми вдосконалення державних механізмів запобіганню корупції в державних установах у контексті економічної безпеки. У роботі сформовано понятійно-категоріальний апарат наукового дослідження шляхом визначення понять, як «корупція», «запобіганню корупції», «механізми державного управління запобіганню корупції в органах влади». Розкрито теоретичні основи формування механізмів державного управління протидією корупції в органах влади та розроблено практичні рекомендації щодо їх удосконалення. Кодифікація принципів управління та протидії корупції дала змогу визначити функціонування та практичну роботу адміністративних механізмів.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами «Публічна політика сталого розвитку реального сектору економіки України в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0120U104297) та «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (номер державної реєстрації 0120U105292), під час

виконання яких автором здійснена оцінка механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-концентуальних засад та науково-прикладних рекомендацій вдосконалення механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Об'єкт дослідження – процеси формування та реалізації системних підходів щодо запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та прикладні аспекти формування ефективних заходів у сфері державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні та економічні дані та звіти Державної служби статистики України, інформаційно-аналітичні матеріали Державного агентства України з питань державної служби, монографічні дослідження та основні зарубіжні та наукові праці. Дослідження вітчизняних науковців, інтернет-ресурсів та авторів-аналітиків.

У роботі сформовано та вирішено низку завдань, що дозволило отримати нові або такі, які характеризуються новизною результати.

Представлено систему класифікації механізмів державного управління запобіганню в органах публічної влади та деталізовано організаційні, економічні, правові та інформаційні механізми регулювання діяльності суб'єктів.

Визначено, в умовах тотальної корупції на всіх рівнях вирішувати соціальні, економічні та політичні проблеми було визнано принципово неможливим. Негативні наслідки цього явища не лише перешкоджають поступальному та поступовому розвитку суспільства, а й становлять серйозну загрозу національній економічній безпеці.

Емпіричний аналіз детермінант корупції на основі даних міжнародних наукових і фінансових інституцій дозволяє зробити висновки про стійкі детермінанти корупції, зокрема показники матеріального добробуту суспільства (рівень бідності населення чи функцію соціального забезпечення), показник рівня економічної свободи країни, навантаження на економіку країни та рівня справедливості в судовій системі країни.

Для вирішення цих проблем проаналізовано визначення сутності адміністративної влади та розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Вирішенню цього завдання сприятиме проведення органами публічного управління функціонального обстеження щодо перевірки (оцінки) відповідності існуючих структур цих органів покладеним на них функціям та визначеним напрямом роботи та діяльності.

Визначено обов'язковість існування фундаменту, на якому буде ґрунтуватися цільова протидія корупції та нормативно-правове забезпечення її запобігання. Дієві державно-управлінські механізми запобігання корупції можуть сформуватися за умови грамотної державної політики, ефективного нормативно-правового регулювання аспектів корупції та цільового використання бюджетних коштів.

Обґрунтовано, що боротьба з корупцією виявилася довготривалим процесом зменшення корупції. Це здійснюється шляхом попередження злочинних факторів та усунення сприятливих для корупції умов, а також безпосереднього встановлення та засудження винних. Заходи із запобігання та боротьби з корупцією мають доповнюватися заходами щодо виховання громадськості в дусі нетерпимості до корупції та залучення громадської підтримки в антикорупційних кампаніях, які проводять органи державної влади. Усі елементи стратегії мають бути ефективно скоординовані таким чином, щоб позитивний ефект одного посилював ефект іншого, і навпаки.

Удосконалено систему взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства шляхом залучення громадськості до реалізації антикорупційної політики України та сприяння реалізації прав громадян та організацій щодо доступу до інформації про факти корупції. Запровадити менш громіздкий процес подання запитів на інформацію, визначити обов'язок органів влади сприяти громадянам в отриманні інформації в розумні строки та створити незалежний (позасудовий) механізм перегляду рішень про відмову в доступі до офіційної інформації.

Доведено, що одним із важливих елементів антикорупційної політики України має бути активний розвиток інституту викривачів. Надання інформації викривачами про скоєння корупційних злочинів дасть можливість їх розкриття для усунення загроз інтересам суспільства, уникнення заподіяння шкоди державі та для повернення незаконно привласнених активів. Тому доцільним, на нашу думку, є проведення інформаційних кампаній серед усіх соціальних груп населення та активізація нових форм взаємодії органів публічної влади та громадського сектору, таких як партнерство та діалог.

Достовірність отриманих результатів підтверджується значним масивом економіко-статистичної, нормативної та аналітичної інформації. Найважливішими висновками для визначення наукової новизни дослідження та особистого внеску роботи є:

- 1) розробка концептуальної моделі, яка побудована на основі ключових принципів теорії систем – ієрархічності та причинно-наслідкових обмежень – проведена шляхом етапності досліджень та науково-обґрунтованого застосування механізмів державного управління з метою прийняття ефективних організаційно-управлінських рішень в питаннях запобігання корупції в органах влади в контексті економічної безпеки;

- 2) проведення класифікації механізмів запобігання корупції в органах державної влади, що базується на економічних, соціальних, організаційних та

нормативно-правових принципах, яка на відміну від існуючих класифікацій, дозволила за допомогою системного підходу дозволила сформувати систему взаємозв'язаних пріоритетів і заходів боротьби з корупцією, що включають політичні, організаційні, економічні, ідеологічні і правові компоненти;

3) сформовані специфічні характеристики функціонування нормативно-правового механізму в частині ідентифікації особливостей реалізації функцій органів влади та їх взаємовідносин з громадськістю, в тому числі щодо: формування стійкої антикорупційної громадської позиції, підвищення рівня правової свідомості та почуття патріотизму, руйнування схильності до корупційної моделі поведінки;

4) розширення дифініційної сутності «механізм державного управління запобіганню корупції в органах влади», сутність якої була визначена як сукупність сукупність цілеспрямованих дій держави, які спрямовані на забезпечення конституційних прав і свобод кожного громадянина країни, укріплення демократичних та моральних цінностей суспільства, забезпечення ефективних взаємозв'язків в антикорупційній сфері між місцевими органами публічної влади, громадськими організаціями, силовими структурами та громадянами зокрема;

5) окреслення засад поетапної реалізації механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади, що дозволило виділити інституційно-інформаційний механізм, який забезпечує створення норм, правил та інститутів, орієнтованих на регулювання взаємодії органів державної влади та громадськості в питаннях своєчасного та якісного надання інформації, необхідної для прийняття науковообґрунтованих рішень та реалізації антикорупційної політики країни;

6) узагальнення кращих зарубіжних практик щодо реалізації антикорупційної політики, яка дозволила виокремити пріоритетні напрямки для вітчизняних реалій, серед яких: пріоритетність забезпечення чесного і

відповідального державного управління; цілковита незалежності судочинства, особлива в питаннях корупційних злочинів; встановлення суворого нагляду за дотриманням високих етичних стандартів для посадовців; забезпечення високого соціального захисту посадових осіб та ін.;

7) формування практичних рекомендацій щодо реалізації комплексного механізму запобігання корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки, імплементації технологій яких сприятиме отриманню позитивного ефекту в довгостроковій перспективі, зокрема, створенню прозоро функціонуючої системи прийняття управлінських рішень загальнодержавного та місцевого значень із високою стійкістю до проявів корупції для підвищення рівня надання громадянам державних послуг, збільшення ступеня суспільної довіри до влади.

Практичні рекомендації щодо реалізації комплексного механізму запобігання корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки, імплементації технологій яких сприятиме отриманню позитивного ефекту в довгостроковій перспективі, зокрема, створенню прозоро функціонуючої системи прийняття управлінських рішень загальнодержавного та місцевого значень із високою стійкістю до проявів корупції для підвищення рівня надання громадянам державних послуг, збільшення ступеня суспільної довіри до влади.

Положення та найвагоміші результати дисертаційної роботи опубліковано автором самостійно у 15 наукових працях, серед них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях, 7 праць апробаційного характеру.

Ключові слова: антикорупційна політика, громадянське суспільство, корупція, корупційні ризики, протидія корупції, економічна безпека, заходи антикорупційної боротьби, органи публічної влади, механізми державного управління.

ABSTRACT

Pinchuk V.I. Mechanisms of public administration of corruption in authorities in the context of economic security. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 Public management and administration. – Chernihiv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernihiv, 2023.

The dissertation is devoted to the theoretical and practical solution of the scientific problem of improving state mechanisms for preventing corruption in state institutions in the context of economic security. In the work, a conceptual and categorical apparatus of scientific research was formed by defining concepts such as "corruption", "prevention of corruption", "mechanisms of state management to prevent corruption in authorities". The theoretical foundations of the formation of state management mechanisms for combating corruption in government bodies have been revealed and practical recommendations for their improvement have been developed. The codification of the principles of management and anti-corruption made it possible to determine the functioning and practical work of administrative mechanisms.

The dissertation was completed in accordance with the plan of research works of the National University "Chernihiv Polytechnic" on the topics "Public policy of sustainable development of the real sector of the economy of Ukraine in the conditions of European integration" (state registration number 0120U104297) and "Mechanisms of state management of regional development in the conditions of reformatting of power relations" (state registration number 0120U105292), during which the author evaluated the mechanisms of state management to prevent corruption in authorities in the context of economic security.

The purpose of the research is to substantiate the theoretical and conceptual principles and scientific and applied recommendations for improving the mechanisms of state management to prevent corruption in public authorities in the context of economic security.

The object of the study is the processes of formation and implementation of systemic approaches to the prevention of corruption in public authorities in the context of economic security.

The subject of the research is theoretical, methodological and applied aspects of the formation of effective measures in the field of public administration to prevent corruption in public authorities in the context of economic security.

The information base of the research is legislative and regulatory acts, statistical and economic data and reports of the State Statistics Service of Ukraine, information and analytical materials of the State Agency of Ukraine on Civil Service Issues, monographic studies and major foreign and scientific works. Research by domestic scientists, Internet resources and analytical authors.

A number of tasks were formed and solved in the work, which made it possible to obtain new or novel results.

The system of classification of state management mechanisms to prevent in public authorities is presented, and the organizational, economic, legal and informational mechanisms of regulating the activities of subjects are detailed.

It was determined that in the conditions of total corruption at all levels, solving social, economic and political problems was considered fundamentally impossible. The negative consequences of this phenomenon not only hinder the progressive and gradual development of society, but also pose a serious threat to national economic security.

Empirical analysis of the determinants of corruption based on the data of international scientific and financial institutions allows us to draw conclusions about stable determinants of corruption, in particular indicators of the material well-being of society (the poverty level of the population or the function of social

security), an indicator of the level of economic freedom of the country, the burden on the economy of the country and the level of justice in the judiciary system of the country.

To solve these problems, the need for a clear definition of administrative power and the separation of powers of local administrative power and local self-government was analyzed. The solution of this task will be facilitated by conducting a functional survey by the state administration bodies to check (assess) the compliance of the existing structures of these bodies with the functions assigned to them and the defined areas of work and activity.

The mandatory existence of the foundation on which the targeted anti-corruption and regulatory support for its prevention will be based is determined. Effective state-management mechanisms to prevent corruption can be formed under the condition of competent state policy, effective regulatory and legal regulation of aspects of corruption and targeted use of budget funds.

It is substantiated that the fight against corruption turned out to be a long-term process of reducing corruption. This is done by preventing criminal factors and eliminating conditions favorable to corruption, as well as directly identifying and convicting the guilty. Measures to prevent and fight corruption should be supplemented by measures to educate the public in the spirit of intolerance to corruption and attract public support in anti-corruption campaigns conducted by state authorities. All elements of the strategy must be effectively coordinated in such a way that the positive effect of one reinforces the effect of the other, and vice versa.

The system of interaction between state authorities and civil society institutions has been improved by involving the public in the implementation of the anti-corruption policy of Ukraine and promoting the realization of the rights of citizens and organizations regarding access to information about corruption facts. Introduce a less cumbersome process of submitting requests for information, define the duty of authorities to assist citizens in obtaining information within a

reasonable time frame, and create an independent (out-of-court) review mechanism for decisions on denial of access to official information.

It has been proven that one of the important elements of the anti-corruption policy of Ukraine should be the active development of the institute of whistleblowers. The provision of information by whistleblowers about the commission of corruption crimes will make it possible to disclose them in order to eliminate threats to public interests, avoid harm to the state, and to return illegally appropriated assets. Therefore, in our opinion, it is expedient to conduct information campaigns among all social groups of the population and activate new forms of interaction between public authorities and the public sector, such as partnership and dialogue.

The reliability of the obtained results is confirmed by a significant array of economic and statistical, legislative, regulatory and systematic information. The most important conclusions for determining the scientific novelty of the research and the personal contribution of the work are:

- 1) the conceptual model, which is built on the basis of the key principles of the theory of systems - hierarchy and cause-and-effect restrictions - was carried out by means of phasing of research and scientifically based application of state management mechanisms in order to make effective organizational and management decisions in matters of preventing corruption in authorities in the context economic security;

- 2) the classification of mechanisms for preventing corruption in state authorities, based on economic, social, organizational and legal principles, which, unlike existing classifications, made it possible to form a system of interrelated priorities and anti-corruption measures with the help of a systemic approach, which include political, organizational, economic, ideological and legal components;

- 3) specific characteristics of the functioning of the regulatory and legal mechanism in terms of identifying the features of the implementation of the functions of authorities and their relations with the public, including regarding: the

formation of a stable anti-corruption public position, raising the level of legal awareness and a sense of patriotism, destroying the propensity for a corrupt behavior model;

4) clarification of the definition "mechanism of state management to prevent corruption in authorities", the essence of which was defined as a set of purposeful state actions aimed at ensuring the constitutional rights and freedoms of every citizen of the country, strengthening democratic and moral values of society, ensuring effective relationships in the anti-corruption sphere between local public authorities, public organizations, law enforcement agencies and citizens in particular;

5) conceptual principles of the implementation of mechanisms of public administration to prevent corruption in authorities, which made it possible to identify an institutional and informational mechanism that ensures the creation of norms, rules and institutions aimed at regulating the interaction of public authorities and the public in matters of timely and high-quality provision of information necessary for making science-based decisions and implementing the country's anti-corruption policy;

6) generalization of the best foreign practices regarding the implementation of the anti-corruption policy, which made it possible to identify priority areas for domestic realities, including: the priority of ensuring honest and responsible public administration; complete independence of the judiciary, especially in matters of corruption crimes; establishment of strict supervision of compliance with high ethical standards for officials; provision of high social protection of officials, etc.;

7) practical recommendations for the implementation of a comprehensive mechanism for preventing corruption in public authorities in the context of economic security, the implementation of technologies of which will contribute to obtaining a positive effect in the long term, in particular, the creation of a transparently functioning system of making managerial decisions of national and local importance with high resistance to manifestations of corruption in order to

increase the level of provision of public services to citizens, increasing the degree of public trust in the authorities.

Practical recommendations on the implementation of a complex mechanism for preventing corruption in public authorities in the context of economic security, the implementation of technologies which will contribute to obtaining a positive effect in the long term, in particular, the creation of a transparently functioning system for making administrative decisions of national and local importance with high resistance to manifestations of corruption in order to increase the level providing public services to citizens, increasing the degree of public trust in the authorities.

The provisions and the most important results of the dissertation work were published by the author independently in 15 scientific works, among them: 5 articles in scientific specialized publications of Ukraine, 3 articles in foreign scientific periodicals, 7 works of an approbation nature.

Key words: anti-corruption policy, civil society, corruption, corruption risks, anti-corruption, economic security, anti-corruption measures, authorities, public administration mechanisms.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Шевченко О.М., **Пінчук В.І.** Розвиток взаємодії новостворених антикорупційних органів в умовах сучасного реформатування органів влади. *Особливості діяльності місцевих органів публічного в умовах реформатування владних повноважень* : монографія. Чернігів, 2020. С.100-122. (0,95 д.а.). *Особистий внесок здобувача: дослідження проблематику формування антикорупційних органів в новоутворених громадах* (0,7 д.а.)

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Шевченко О.М., **Пінчук В.І.** Інститут публічної служби в Україні та проблеми протидії корупції. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*, № 2 (6), 2018, ЧНТУ, С. 36-46. (0,7 д.а.). *Особистий внесок здобувача: дослідження проблеми виникнення корупції в Україні* (0,3д.а.)

3. Пінчук В.І. Інноваційне впровадження підвищення кваліфікації державних службовців під час пандемії коронавірусу в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 32 (71) № 3, 2021, С. 31-34. DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.3/06> (0,4 д.а.).

4. Пінчук В.І. Виникнення корупційного складника в проходженні державної служби під час карантинних обмежень в органах Пенсійного фонду України. *Волинський національний університет імені Лесі Українки, «Літопис Волині»* №22, С. 112-116, DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.22.18>(0,4 д.а.).

5. Пінчук В.І. Реальний та потенційний конфлікт інтересів, виникнення та шляхи врегулювання. *Волинський національний університет імені Лесі Українки, «Літопис Волині»* №23, С. 149-153. DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.23.26>(0,45 д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

6. Пінчук В.І. Взаємодія новостворених органів та шляхи подолання корупції в Україні. *KLUCZOWE ASPEKTY NAUKOWEJ DZIAŁALNOŚCI*. 2020. № 8. С. 47-52. (0,4д.а.)

7. Шевченко О.М., **Пінчук В.І.** Розвиток механізмів запобігання корупції в Україні. *Modern Science - Moderní věda*. 2020. No 10., С. 43-61. (0 6 д.а.). *Особистий внесок здобувача: проаналізовано еволюцію механізмів запобігання корупції в Україні (0,4д.а.)*

8. Oleg Shevchenko, **Vitaliy Pinchuk**. Implomentation of preventive mechanisms to prevent corruption in state of Ukraine. «Laplace em Revista» (International) vol.7, n. Extra E, Aug.2021, p.65-74, DOI\https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-E1162p.65-74 (0,5 д.а.). *Особистий внесок здобувача: досліджено механізми державного управління заобігання корупції (0,4д.а.)*

9. Vitaliy Pinchuk, Iryna Shaposhnykova, Serhiy Kuvakin, Kateryna Kozak, Liubov Popova, Inna Lopashchuk. Corruption Risks in the System of Providing Economic Security of the State. *JCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 22(1), 69-76 DOI\https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.117 (0,6 д.а.). *Особистий внесок здобувача: обгруновано корупційні ризики в сфері економічної безпеки (0,2д.а.)*

Тези доповідей на конференціях:

10. Пінчук В.І. Проблеми корумпованості державних службовців в органах влади. *Сучасний рух науки: тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р., Дніпро, 2019. Т.3. С. 45–51. (0,1д.а.)*

11. Пінчук В.І. Проблеми при поданні Е-деклараций державними службовцями. *Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-*

практичної конференції. Полтава, 23 серпня 2019. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 2. С.34-35. (0,1 д.а.)

12. Пінчук В.І. Правові аспекти кримінальної відповідальності за недостовірне декларування після прийняття рішення Конституційним судом 27 жовтня 2020 року. *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених (22 грудня 2020 року)*. НУ «Чернігівська політехніка». 2020. № 10. С. 337-338. (0,1 д.а.)

13. Пінчук В.І. Особливості формування високоефективної кадрової політики в органах публічної влади в кризовий період. *Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: Х Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених*. НУ «Чернігівська політехніка», 2020. № 10. С. 516-518. (0,1 д.а.)

14. Пінчук В.І. Перезавантаження антикорупційних органів в Україні. *Міжнародна конференція 12–13 березня 2021 року* (м. Венеція, Італія) 2021. С. 109-111. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-045-2-25>. (0,1 д.а.)

15. Пінчук В.І. Правова культура в заповненні е-декларацій державними службовцями. *Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: ХІ Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених (25-26 березня 2021 року)*, НУ «Чернігівська політехніка». С. 402-405. (0,1 д.а.)

ЗМІСТ

ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ КОРУПЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	26
1.1. Еволюція наукових концепцій на дослідження феномену корупції як соціального явища в контексті забезпечення економічної безпеки.....	26
1.2. Структура механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки	51
1.3. Концентральні засади формування та реалізації антикорупційної політики держави в контексті економічної безпеки	68
Висновки до розділу 1	77
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	79
2.1. Аналіз нормативно-правового механізму участі інститутів громадянського суспільства в процесі запобігання корупції в органах публічної влади	79
2.2. Дослідження причин виникнення корупційних ризиків у сфері публічного управління та їх вплив на економічну безпеку	100
2.3. Оцінка ефективності державних механізмів попередження корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.....	116
Висновки до розділу 2	127
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	128
3.1. Зарубіжний досвід реалізації антикорупційної політики та перспективи його застосування в Україні	128
3.2. Формування комплексного механізму державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки	148
3.3. Напрями вдосконалення механізму громадського контролю за реалізацією стратегії державної антикорупційної політики.....	176
Висновки до розділу 3	196
ВИСНОВКИ	197
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	201
ДОДАТКИ	221

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У суспільстві спостерігаються небезпечні тенденції: поряд з активізацією економічної злочинності, зростання хабарництва та корупції на всіх державних рівнях, тобто корупція стає детермінантою суспільного життя. Це підриває авторитет влади та підриває економіку. А в сучасних реаліях, коли країни перебувають у стані війни, корупція підриває їхній престиж на міжнародній арені, а отже, становить загрозу їхній економічній безпеці.

Основними деструктивними наслідками державної корупції є такі негативні явища, як порушення законності, недовіра населення до влади, зловживання інститутами державної влади зводять економічну реформу нанівець. Це є причиною зменшення надходження іноземних інвестицій. Порушення таких принципів, як рівність і соціальна справедливість. В Україні багато проблем, пов'язаних з таким явищем, як корупція. Це пояснюється тим, що українське законодавство має більш декларативний характер і лише нещодавно почало застосовувати системний підхід до створення ефективних процедур протидії та протидії корупції. Саме тому розробка та реалізація антикорупційних заходів має бути пріоритетом у процесі становлення України як правової держави.

Україна зіткнулася з новими викликами та загрозами своїй економічній безпеці: збройна агресія російської федерації та масштабна окупація частини території країни, пандемія як в Україні, так і в усьому світі наслідків поширення коронавірусної хвороби COVID-19. Проте поряд із зазначеними загрозами економічній безпеці України суттєвий негативний вплив має й корупція, яка є однією з її «хронічних» внутрішніх проблем.

Причинами поглиблення національної корупції є неефективність державного управління, суспільної свідомості, відсутність системи громадянського суспільства та контролю адміністративної влади. При цьому корупція не лише істотно обмежує соціальні, політичні та громадянські права

і свободи особи, а й унеможлиблює зайняття державних посад чесними та компетентними громадянами, сприяє маргіналізації окремих верств суспільства, призводить до правовий нігілізм і населення проти реальності. Недовіра до можливості формування в Україні демократичного, соціального та правового ладу в країні.

В умовах тотальної корупції на всіх рівнях вирішити соціальні, економічні та політичні проблеми принципово неможливо. Негативні наслідки цього явища не лише перешкоджають поступальному та поступовому розвитку суспільства, а й становлять серйозну загрозу національній економічній безпеці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами «Публічна політика сталого розвитку реального сектору економіки України в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0120U104297) та «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (номер державної реєстрації 0120U105292), під час виконання яких автором здійснена оцінка механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-концентуальних засад та науково-прикладних рекомендацій вдосконалення механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

– узагальнити наукові підходи до визначення сутності механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки;

– систематизувати складові механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки;

– розкрити концептуальні засади механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки;

– охарактеризувати специфічні характеристики функціонування нормативно-правового механізму запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки;

– дослідити причини виникнення корупційних ризиків у сфері публічної влади та оцінка ефективності механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади;

– провести аналіз кращих зарубіжних практик антикорупційної політики та сформуванню напрями адаптації в Україні;

– розробити концептуальну модель реалізації механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Об’єкт дослідження – процеси формування та реалізації системних підходів щодо запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та прикладні аспекти формування ефективних заходів у сфері державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Методи дослідження. Методологічний базис проведеного дослідження сформовано на застосуванні низки взаємопов’язаних загальнонаукових та спеціальних методів (системний, історико-ретроспективний, компаративний, структурно-функціональний, аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації, індукції та дедукції, єдності цілого й частини, проблемного аналізу). Для вирішення поставлених питань у роботі використано методи: історичний метод дозволяє дослідити особливості наукового підходу до дослідження феномену корупція як соціального явища; порівняльний метод визначає суперечності, які виникають у сучасній теорії державного управління щодо оцінки результативності та ефективності вітчизняних

механізмів запобігання та протидії корупції; групування – для виокремлення, систематизації механізмів державного управління запобіганню корупції; монографічний та метод узагальнень – для виявлення особливостей становлення механізмів державного управління запобіганню корупції; соціологічного аналізу – для визначення часткових показників оцінювання рівня корупції; графічний – для візуалізації результатів аналізу, відображення просторової структури досліджуваних явищ та процесів; статистичний та метод аналітичного моделювання – для діагностування та формування прогностичних оцінок розвитку індексу сприйняття корупції та його вплив на показники економічної безпеки; експериментальний та метод узагальнень – для обґрунтування концептуальних положень та практичних рекомендацій реалізації комплексного механізму запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні та економічні дані та звіти Державної служби статистики України, інформаційно-аналітичні матеріали Державного агентства України з питань державної служби, монографічні дослідження та основні зарубіжні та наукові праці. Дослідження вітчизняних науковців, інтернет-ресурсів та авторів-аналітиків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Найважливішими теоретичними та практичними результатами, що характеризують наукову новизну дослідження та особистий внесок дисертації, є:

удосконалено:

– концептуальну модель, яка, на відміну від існуючих підходів, побудована на основі ключових принципів теорії систем – ієрархічності та причинно-наслідкових обмежень – проведена шляхом етапності досліджень та

науково-обґрунтованого застосування механізмів державного управління з метою прийняття ефективних організаційно-управлінських рішень в питаннях запобігання корупції в органах влади в контексті економічної безпеки;

– класифікацію механізмів запобігання корупції в органах державної влади, яка в контексті економічної безпеки базується на економічних, соціальних, організаційних та інших принципах, та на відміну від існуючих підходів, дозволяє за допомогою системного підходу сформувати систему взаємозв'язаних пріоритетів і заходів боротьби з корупцією, що включають організаційну, економічну і нормативно-правову компоненти;

– специфічні характеристики функціонування інституціонального механізму в частині ідентифікації функцій органів публічної влади та їх взаємовідносин з громадськістю, в тому числі щодо: формування стійкої антикорупційної громадянської позиції, підвищення рівня правової культури та почуття патріотизму, руйнування схильності до корупційної моделі поведінки;

набуло подальшого розвитку:

– дифініційна сутність «механізм державного управління запобігання корупції в органах влади», сутність якої була визначена як сукупність сукупність цілеспрямованих дій держави, спрямованих на забезпечення конституційних прав і свобод кожного громадянина країни, укріплення демократичних та моральних цінностей суспільства, забезпечення ефективних взаємозв'язків в антикорупційній сфері між місцевими органами публічної влади, громадськими організаціями, силовими структурами та громадянами зокрема;

– механізми реалізації сутінсних ознак державного управління запобігання корупції в органах влади, що дозволило виокремити сутність інформаційного механізму, котрий забезпечує створення норм, правил та інститутів, орієнтованих на регулювання взаємодії органів державної влади та громадськості в питаннях своєчасного та якісного надання інформації,

необхідної для прийняття науковообґрунтованих рішень та реалізації антикорупційної політики країни;

– характеристики кращих зарубіжних практик щодо реалізації антикорупційної політики, яка дозволила виокремити пріоритетні напрямки для вітчизняних реалій, серед яких: забезпечення чесного і відповідального державного управління; цілковита незалежність судочинства, особлива в питаннях корупційних злочинів; встановлення суворого нагляду за дотриманням етичних стандартів для посадовців; забезпечення високого соціального захисту посадових осіб та ін.;

– практичні рекомендації щодо реалізації комплексного механізму запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки, імплементації технологій яких сприятиме отриманню позитивного ефекту в довгостроковій перспективі, зокрема, створенню прозоро функціонуючої системи прийняття управлінських рішень загальнодержавного та місцевого значень із високою стійкістю до проявів корупції для підвищення рівня надання громадянам державних послуг, збільшення ступеня суспільної довіри до влади.

Практичні результати дисертаційної роботи Пінчука В.І. підтверджені відповідними довідками погоджувального характеру, що свідчать про впровадження наукових результатів:

- Чернігівською обласною державною адміністрацією в частині підвищення рівня правової свідомості громадян, це зменшує ризик порушення основних прав і свобод у повсякденному житті та сприяє формуванню нетерпимого ставлення населення до проявів корупції (довідка №01-01-29/5344 від 20.03.2023р.);

- Головним управлінням Пенсійного фонду України в Чернігівській області в частині запропонованої автором методика дослідження індексу сприйняття корупції, що дозволяє дослідити рівень корупції та фактори, які впливають на нього, і скоротити прояв цього явища (довідка № 12/012 від 15.03.2023р.);

- Чернігівською міською військовою адміністрацією у напрямі удосконалення нормативно-правового та фінансового механізмів державного управління запобіганню корупції (довідка №01-07/20 від 15.03.2023р.);

– діяльності Гончарівської селищної ради Чернігівської області стосовно розробки та впровадження дієвих механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки (довідка 01/256 від 18.03.2023р.).

У освітній процес впроваджуються окремі теоретичні та науково-методичні положення Національного університету «Чернігівська політехніка» в роботу кафедри публічного управління та менеджменту організацій при викладанні дисциплін «Громадянське суспільство та сучасна демократія», «Антикорупційна діяльність в Україні», «Інституціональні засади публічного управління та адміністрування», «Комунікативний менеджмент на державній службі» (довідка № 202/08-334 від 13.03.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові розробки, висновки та пропозиції, що містяться в роботі, отримані автором особисто. Авторський внесок є результатом особистих досліджень та опубліковано в наукових виданнях. Сформульовані теоретико-методологічні засади та практичні рекомендації сформовані автором у результаті дослідження та використано наукові, нормативно-правові джерела, статистичні звіти.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дослідження, викладені в дисертації, оприлюднені на науково-практичних конференціях: VIII міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний рух науки» (м. Дніпро, 2019); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика» (м. Полтава, 2019); IX Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих учених «Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти» (м. Чернігів, 27 жовтня 2020 р.); Міжнародна

науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 11-12 квітня 2020 р.); Міжнародна конференція науково-практична конференція 12–13 березня 2021 року (м. Венеція, Італія); Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2021: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 25-26 березня 2021 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано автором самостійно у 15 наукових працях, серед них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях, 7 праць апробаційного характеру. З них відповідають вимогам п. 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 – 8 публікацій. Загальний обсяг публікацій, що належить автору, становить 8,3 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновку, списку використаних джерел (162 найменування) та 2 додатків. Загальний обсяг рукопису дисертації становить 231 сторінка, з яких основний текст – 201 сторінка, список використаних джерел – 20 сторінок, додатки – 10 сторінок. Робота містить 15 таблиць і 18 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ КОРУПЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1 Еволюція наукових концепцій на дослідження феномену корупції як соціального явища в контексті забезпечення економічної безпеки

Серед багатьох глобальних проблем у сучасних реаліях світового розвитку, вирішення яких залежить від еволюції суспільства, однією з головних є проблема корупції. Сьогодні ця проблема має багато форм і проявів і є паразитом, який заразив практично всі сфери життя суспільства, включаючи управління, промисловість і фінанси. Часто з цими проблемами стикаються навчальні заклади, медичні установи, адміністративні одиниці тощо. Корупція в цих установах фактично витісняє громадян у сферу безкоштовних і обов'язкових державних послуг, причому ці послуги є платними.

Корупція є серйозним стримуючим чинником, який значно уповільнює соціальні, економічні та політичні трансформації та перешкоджає досягненню Цілей сталого розвитку, запровадженню європейського рівня життя та доступу до напрямків світового рівня. Крім того, прояви корупції виступають ворожнечею до легітимної та демократичної держави, унеможливають реалізацію першооснов людини та громадянина, згубно впливають на психічну складову суспільства, поглиблюють ідеологічну кризу та впливають на життя. Одним із них, безперечно, є державні службовці, а дії корупціонерів завдають нищівного удару системі, яка розвиває людський потенціал країни[12].

Усвідомлення проблеми корупції та її впливу на різні сфери суспільного життя може створити враження, що корупція є проблемою сьогодення, але це явище не безпідставне, незважаючи на формування перших народних асоціацій

та загальне засудження держави та корупційної діяльності, а також усвідомлення масштабів збитків, проте супроводжує розвиток людської цивілізації. Закордонні науковці у свої роботах розглядали проблеми корупції К. Барнік (Barnick K.), Дж. Браємер (Braemer J.), Дж. Людвіг (Ludwig, J.) визначають, що «корупція як форма девіантної злочинної діяльності така ж стара, як і саме людство»[119]. «Історія корупції справді не поступається за віком історії людської цивілізації, а також супроводжує існування всіх форм публічної влади в усіх країнах.Зарубіжні історико-правові дослідження також доводять нерозривний зв'язок корупції з адміністративним апаратом. роботи". [82, с. 22]. Тому для формування цілісної концепції антикорупційних заходів як поширеного явища необхідно розглянути історичні аспекти цього явища як передумови його впливу на ефективність діяльності держави. державне управління.Корупція як соціальне явище походить від прояву владних відносин у житті людини. В епоху створення міжплеменних і міжплеменних конфедерацій та формування спільнот/народностей вождям доводилося вести переговори з іншими конфедераціями, розв'язувати міжетнічні, міжобщинні та міжплеменні конфлікти, здійснювати іншу адміністративну діяльність. Індивідуальні внески в господарську діяльність у первісних (додержавних) суспільствах зменшилися. У зв'язку зі зміною форми участі в родовому житті вимагалася певна компенсація за результати часу і праці, витрачених на суспільні справи, разом з іншими благами, тому приєднані і захищені племена повинні були давати приношення-дари. . Також, щоб уникнути збройних нападів і грабежів, сусідні племена вступали в договірні відносини у формі викупу від завоювання [25].

За останнє тисячоліття мало що змінилося в людській природі, коли йдеться про бажання брати хабарі та використовувати чуже майно в особистих цілях. Існування корупції стало можливим, коли функції управління були відокремлені від соціально-економічного життя [29].

Становлення інститутів громадянського суспільства та розвиток демократичного політичного процесу в Україні обмежується багатьма факторами. Серед них посилення тиску на уряди та суспільство з боку кримінальних структур, які прагнуть обмежити формування громадянського суспільства для задоволення егоїстичних інтересів.

Серед цих проблем сучасного перехідного суспільства слід назвати корупцію та економічну злочинність за масштабами їх поширення та глибиною проникнення в суспільний організм. Їхній негативний вплив на формування громадянського суспільства України стає дедалі помітнішим і сьогодні вони становлять реальну загрозу національній безпеці.

Зрозуміло, що це застереження (заборонене для віруючих) підсумовує попередні зустрічі людей з корупцією. Ці цитати також можуть зацікавити інших. Він акцентує увагу людей на корупції як злі, яке необхідно подолати. Суспільство і кожна особистість можуть бути обмежені лише розумними межами. Мораль, держава, етика та релігія є інструментами, за допомогою яких виникають ці обмеження. Як тільки ці інструменти перестають працювати, у суспільстві починають руйнуватися основи цивілізованих відносин між громадянами та державою, виникає ризик суспільного хаосу.

Тому одним із головних завдань держави є придушення громадянського зла не лише ідеологічно-виховними, а й репресивними методами в межах закону. У сучасному суспільстві розроблено кілька моделей корупції з урахуванням історичних особливостей розвитку країн [30].

Західноєвропейська модель. Характерним є низький рівень корупції, яка сприймається суспільством як аномалія, пов'язана з порушенням закону. Цьому сприяють традиції громадянської культури та висока правосвідомість.

Азіатська модель. Корупційні Зіпсовані відносини переплітаються з іншими соціальними відносинами, такими як родина, земля, країна та бізнес. Наприклад, існують давні традиції, пов'язані з Бакші в Центральній

Азії, або довгострокові практики побудови ділових і політичних відносин, які існують у деяких країнах Східної Азії і базуються на обміні дружніми відносинами

Африканська модель. Влада продається «по суті» групам великих економічних кланів (з використанням демократичного процесу як прикриття; економіка примітивна і задовольняє лише найелементарніші потреби населення, щоб уникнути соціальних потрясінь і забезпечити вузькі інтереси; олігархія). Ця модель виникає за таких умов. Політична влада в країні залишається неконсолідованою. Під тиском інстинкту самозбереження фінансовий світ і бюрократія припиняють протистояння і приходять до згоди. Формується олігархічний консенсус між єдиними фінансово-бюрократичними групами та деякими політичними елітами.

Латиноамериканська модель. Уряди дозволяють тіньовому та кримінальному секторам економіки отримати владу, порівнянну з державною. Формується держава в державі.

Термін «корупція» набув свого сучасного визначення в міжнародних документах, зокрема в кодексах поведінки державних службовців, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р., корупцію слід тлумачити як «...вчинення певних дій у результаті подарунків, обіцянок або заохочень, прийнятих під час виконання або у зв'язку з такими обов'язками, або незаконне отримання, коли такі дії чи бездіяльність мають місце». Це визначення включає не тільки отримання службовою особою матеріальних цінностей, а й її службову поведінку..." [22].

Більшість іноземних науковців визнають корупцію багатограним явищем, яке потребує вивчення з різних точок зору, таких як економіка, політика, культура, соціологія, психологія та етика. Корупція завжди зростала під час модернізації країни.

До таких проблем перехідного періоду належать:

- 1) спадок тоталітарних часів (закриття влади, злиття влади та корпорацій);
- 2) вразливість судової системи (опора на владу, недофінансування, перевантаження);
- 3) нерозвиненість правової свідомості населення (відсутність культури та традицій використання правових засобів);
- 4) спрямованість правоохоронних органів на захист державних інтересів (підприємці знаходять захист не у сфері права, а у сфері корупційних відносин);
- 5) підпорядкування чиновників не закону, а вказівкам і начальникам.

Корупція – це суспільно-політичне явище, яке складається з низки протиправних і аморальних дій. В основі корупції лежать вікові традиції взаємності в суспільстві: «послуга за ласку», «ти мені – я тобі» тощо. Таким чином, корупція в принципі не тягне за собою скарг, оскільки сторони мають взаємну вигоду від делікту [20].

Як правова категорія корупція є збірним правовим поняттям, яке охоплює низку взаємопов'язаних злочинів. Корупція не є синонімом хабарництва. Це пояснюється тим, що при хабарництві державний службовець, який вчинив злочин, залишається членом певної державної чи суспільної системи, а при корупції отримує регулярну матеріальну винагороду за злочин. Він включений в систему організованої злочинності і не може в односторонньому порядку відмовитися від своєї ролі.

Корупція є одним із проявів більшості організованої злочинності, особливо економічної. Для безпечного функціонування підпільної економіки необхідно підкупувати працівників правоохоронних і контролюючих органів, суддів, прокурорів, чиновників і політиків. Особливий ризик для національної економіки становить проникнення організованих злочинних угруповань у законний бізнес та органи влади. Злочинці можуть стати владою, а представники влади – злочинцями.

У Рамковій Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти організованої злочинності від 21 липня 1997 р. у визначенні поняття організована злочинність корупція означає, що лідери організованої злочинності отримують прибутки, контролюють території, зовнішні та внутрішні ринки, проникають у злочинну діяльність і легальну економіку. [15].

Форми прояву корупції:

1) проникнення у владно-управлінські структури організованої злочинності, що характеризується зрощенням з владою вузьких угруповань окремих кримінальних структур, залежністю законодавчої та управлінської діяльності від корпоративних інтересів. Він може проявлятися не лише в корисливому зловживанні владою, а й у розкраданні та інших економічних злочинах, спрямованих на задоволення корпоративних інтересів партій і груп, матеріальну підтримку виборчого процесу тощо. Корупція найбільш характерна для задоволення інтересів вузької групи як з корисливих, так і з інших мотивів;

2) лобіювання, протекціонізм, інвестування комерційних структур за державний кошт, надання пільгових кредитів, незаконна приватизація державного майна, пожертвування в політичних цілях, прихована участь посадових осіб та агентів у комерційно-підприємницькій діяльності тощо. [21].

Таким чином, корупція є складним і багатогранним (економічним, політичним, правовим, морально-психологічним) соціальним явищем, змістом якого є система негативних думок, переконань, установок і поведінки державних інституцій, державних і недержавних посадових осіб. Організаціям, політичним партіям і державним установам, зумовленим політичними, економічними, соціальними та психологічними факторами, забороняється підкуп, хабарництво, зловживання владою, надання благ і благ, що суперечать суспільним інтересам, для задоволення особистих, корисливих і колективних інтересів. інтереси. або корпоративні інтереси. Його соціальна природа виявляється в тому, що він соціально детермінований (є продуктом

суспільного життя). Існує соціальна ціна, яку платить суспільство за існування корупції. Вона має значний вплив на найважливіші суспільні процеси. Вона має історичне походження та глобальний характер. Це економічне, політичне, правове, психологічне та моральне явище. Воно має властивість постійно імітувати та пристосовуватися до мінливих соціальних реалій.

Правовий аспект корупції проявляється в тому, що, з одного боку, це порушення закону як об'єктивної категорії, тобто порушення закону, а з іншого боку, це прийняття правових та інші правові заходи держави. для боротьби з цим соціальним злом. У правовій державі немає інших способів боротьби з корупцією, крім законних.

У законодавстві України та інших держав питання сутності та видів корупційних злочинів вирішується неоднозначно. Це зумовлено різним розумінням природи корупції та типів її проявів.

Міжнародні організації визначили поняття корупції як соціального явища, коли інша особа, уповноважена на виконання державних (недержавних) або державних (управлінських, управлінських) функцій, використовує займане становище, становище та владу в корисливих цілях для особистого збагачення. або групові інтереси.

У документах, підготовлених Секретаріатом ООН, корупція трактується як сукупність трьох класифікаційних груп кримінальних діянь: 1. Розкрадання, розтрата та привласнення державного майна посадовими особами 2. Зловживання службовим становищем з метою отримання неправомірної особистої вигоди 3. Конфлікт між публічними та приватними інтересами.

В антикорупційному законодавстві більшості Європейських країн та США під поняттям «корупційні злочини» посадові злочини розуміються і включають, серед іншого, хабарництво, використання службових

повноважень, зловживання владою, вимагання, крадіжку та шахрайство. (кримінальні кодекси Німеччини, Франції, Італії та США).

Корупція включає хабарництво, кримінальне лобіювання, кумівство (спонсорство на основі особистих зв'язків), участь у незаконній бізнес-діяльності особисто чи через когось із близьких чи довірених осіб, надання монополій у корисливих цілях та придбання державних грошей і власності; це може включати це. Використання або маніпулювання офіційною інформацією бізнес-групами на користь окремих осіб чи груп, прями чи опосередковані пожертвування підприємствам та в інших політичних цілях, незаконний розподіл кредитів та інвестицій конкретним політичним партіям та особам під час виборів, незаконний розподіл кредитів та інвестицій; організація незаконних конкурсів, аукціонів; Приватизація з фактичним вилученням державних акцій, повним або частковим звільненням від митних зборів і податків, незаконним застосуванням системи пільг, пов'язаних з різними промисловими, фінансовими, торговими та іншими групами підприємств, а також приватизація та інші подібні заходи.

Водночас у світовій практиці розрізняють цивілізоване лобіювання та корупцію, які легалізовані та утверджені в багатьох західних країнах і, як правило, спрямовані на переконання чиновників у рамках раціональних механізмів прийняття рішень.

У закордонній правовій теорії і практиці корупція нерідко визначається як несумісне зі статусом державного службовця корисливе діяння (до речі, у конституційному законодавстві США передбачений варіант відмови Президента від посади за вчинені дії корупційного типу). До подібного роду діянь відповідно до норм міжнародного права належать: вимагання; шахрайство; неадресне використання службового статусу; «комерціалізацію» урядового сектору [23].

У більшості випадків під корупцією (у вузькому сенсі слова) розуміють ситуацію, коли державний службовець приймає незаконне рішення (іноді морально неприйнятне для громадської думки), за якого інші сторони мають

перевагу (наприклад, це рішення) .компанія, яка забезпечила держзамовлення через те, що всупереч встановленому порядку самі посадові особи отримують незаконну винагороду від цих сторін. Ознаки такої ситуації: рішення прийнято з порушенням закону, обидві сторони діють у змові, обидві сторони отримують неправомірну вигоду та прибуток, обидві прагнуть приховати свої дії.

Загальний досвід зарубіжних країн дозволяє виділити злочини, які можна кваліфікувати як корупційні (розкрадання та привласнення державного майна для приватних потреб, хабарництво, зловживання владою та службовим становищем, незаконне одержання державних коштів та інших благ шляхом надання іншим особам) .може. неправдива інформація, використання та розголошення офіційної інформації) передбачені кримінальним законодавством багатьох країн.

Кримінальне законодавство та спеціальні антикорупційні закони окремих країн передбачають загострення злочинної поведінки державних службовців (Молдова, Франція, Італія та ін.).

У контексті кримінального законодавства Ради Європи Конвенція про корупцію активно і пасивно розглядає такі корупційні дії, як підкуп державних та іноземних посадових осіб, членів парламенту, посадових осіб міжнародних організацій, суддів і посадових осіб міжнародних судів. Акаунти використовуються для відмивання «торгівлі впливом», відмивання корупційних доходів і відмивання коштів, отриманих в результаті корупції.

Статтею 6 Міжамериканська конвенція проти корупції визначає такі види корупції:

– будь-яка дія або спроба отримання, прямо чи опосередковано, будь-якої цінності чи іншої вигоди, такої як подарунок, послуга, обіцянка чи перевага, для себе чи іншої фізичної чи юридичної особи, здійснена державним службовцем або особою, яка виконує офіційні функції ; в обмін на дію чи бездіяльність під час

- пропонувати або надавати, прямо чи опосередковано, будь-яку цінність державному службовцю чи особі, яка виконує офіційні функції, а також будь-яку іншу вигоду, таку як подарунок, послуга, обіцянка чи перевага, собі чи іншій особі чи організації; обмін на будь-які дії чи бездіяльність протягом періоду;

- дія чи бездіяльність посадової особи чи особи, яка виконує державні обов'язки, з метою отримання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи.

- шахрайське використання або приховування майна, одержаного внаслідок вчинення однієї із зазначених вище дій [14].

Відповідно з міжнародним та іноземним законодавством, поняття «корумповані особи» означає особу, яка виконує публічні повноваження або обіймає державні чи виборні посади (магістр, арбітр, експерт, державний службовець) і на яку відповідні органи влади покладають такі завдання: судочинства, примирення та посередництва, прийняття певних рішень, а також іноземних державних посадових осіб.

Щодо поняття «корупційні злочини», то, як впливає з вищенаведеного, до найбільш поширених із них належать такі:

1. Активний та пасивний підкуп національних та іноземних посадових осіб, депутатів, посадових осіб міжнародних організацій, суддів та посадових осіб міжнародних судів.

2. Отримання або спроба отримати, прямо чи опосередковано, будь-який цінний предмет або іншу вигоду, таку як подарунок, послугу, обіцянку або послугу для себе чи іншої фізичної чи юридичної особи, державним службовцем або особою, яка виконує офіційні функції, або при виконанні офіційної функції в обмін на дію чи бездіяльність у той час.

3. Активна і пасивна «торгівля впливом».

4. Відмивання корупційних доходів.

5. Використання облікових записів для відмивання коштів, одержаних корупційними злочинами

Тому більшість проблем за кордоном, пов'язаних із боротьбою з корупцією, вирішені у нас, але під іншою назвою. Водночас слід зазначити, що одним із важливих заходів протидії корупції та організованій злочинності є налагодження ефективного міжнародного співробітництва та узгодження з бездоганними законодавчими та міжнародними нормативно-правовими актами з цих питань.

Корупція – явище не лише соціальне, а й психологічне та моральне. Адже вона не існує поза діями та діяльністю людей. Корупція – це спосіб мислення, який визначає спосіб життя.

У країнах, де корупція процвітає, корупційні відносини все більше витісняють правові та етичні стосунки між людьми, корупція поступово перетворюється із соціальної аномалії на правило, виступаючи способом вирішення повсякденних життєвих проблем і стаючи нормою функціонування влади. і спосіб життя значної частини суспільства. Найнебезпечнішим наслідком такої ситуації в суспільстві є те, що внаслідок витіснення правових та етичних відносин корупційними відносинами відбувається серйозний злам соціальної психології. Ті, хто діють з самого початку, психологічно налаштовані на беззаконня. Як вирішити проблему.

Корупція відображає психологію конкретної людини. Вчиняти чи ні корупційний акт залежить від кожної людини. Наголошуючи на психологічних коренях корупції, ми маємо припустити, що ті, хто стоїть на шляху вчинення корупції, за своєю суттю є непідкупними. Поведінка людини набуває деградованих рис у процесі її соціалізації. Таким чином, те, чи стане людина корупціонером, визначається не тим, які традиції чи психологічні настанови вона засвоїла від народження, а соціальним кліматом, у якому вона виросла, психологічним кліматом навколо неї, поведінкою, яка сприймається як аморальна, і моральне заохочення, яке він отримав. Тобто це питання

суспільної свідомості, яке охоплює дуже багато аспектів суспільного життя, включно зі ставленням громадян до закону та їхньою реакцією на корупцію [19].

Захист суспільної свідомості від наслідків корупції є одним із стратегічних напрямків протидії корупції, який включає збереження моральних цінностей та зростання суспільної свідомості. Ефективна боротьба з корупцією вимагає соціальної основи, яка втілює прагнення багатьох частин суспільства боротися з корупцією. Без такого психологічного настрою в суспільстві антикорупційна діяльність правоохоронних та інших державних структур приречена на провал.

Аналізуючи психологію корупціонерів, необхідно враховувати кілька принципів. Під корупціонером слід розуміти не лише посадову особу, яка одержує хабар, а й особу, яка виконує адміністративні функції в комерційній чи іншій організації, а також особу, яка пропонує хабар (компенсацію) за неправомірну винагороду. Виборці голосують за премію.

Психологічна складова корупції (активна корупція, або хабарництво) притаманна практично всім дорослим. Саме ця обставина змушує завжди враховувати психологічний фактор при побудові антикорупційних моделей, які розглядаються в контексті тієї чи іншої стратегії економічного розвитку.

В основі психології деправістів лежить загальноусвідомлена сукупність мотивів, мотивів дії, що розуміються як усвідомлені потреби, що служать мотивами діяльності. Тому поведінка корупціонерів може ґрунтуватися на описаній моделі мотиваційної боротьби, яку іноді називають «зваженою моделлю» або моделлю ризикованої поведінки.

Корупційні злочини відбуваються в системі публічного адміністрування багатьох країн, що становить реальну загрозу як для функціонування провідних держав світу зі стабільною економікою, так і для держав, що переживають економічну кризу. Маючи адміністративну владу, у посадових осіб є великі перспективи зловживати нею на різних рівнях, що може

проявляться у вигляді надання різноманітних привілеїв, здійснення протекціонізму та незаконного набуття соціальних благ. Представники органів публічної влади мають виняткові повноваження через низку причин, серед яких: надмірний рівень регулювання, нечітко сформульовані правила та всебічний контроль. Такі умови, у свою чергу, можуть призвести до масового поширення проявів корупції та незаконного привласнення матеріальних цінностей держави [15].

У міжнародній спільноті корупція вважається глобальною проблемою політичного, соціального та економічного напрямів. Вона спричинює уповільнення економічного розвитку країн, несе загрозу важливим складовим конституційного та суспільного устрою, активізує позанормативну діяльність органів публічної влади, а, також, загрожує національній безпеці держави.

Корупція підриває довіру жителів країни до влади, порушує основні принципи законності, справедливості та рівності громадян перед законом, чесної конкуренції, відповідальності за вчинені злочини, призводить до зростання тіньової економіки та занепаду державного статусу у світовому співтоваристві [12].

За останні роки науковий інтерес до корупції значно зріс через масштабні негативні наслідки цього явища, у тому числі підвищення рівня цинізму в політичній сфері [18].

Дослідженням питань політичної корупції в системі публічного адміністрування займалися такі вітчизняні вчені, як М. Мельник, Є. Невмержицький, А. Новак, О. Олешко, М. Савчук та інші. Надані в цьому ракурсі науково-теоретичні висновки щодо правового регулювання та практичної діяльності представників органів публічної влади, які виконують функцію запобігання та боротьби з корупцією, потребують подальшого комплексного теоретичного аналізу та розробки. Насамперед недостатньо дослідженою залишається проблема чіткого визначення змісту корупції в органах публічної влади.

На нашу думку, ґрунтовне дослідження проблемних питань у галузі «публічне управління» неможливе без теоретичного визначення засад державного управління в цілому та деталей функціонування управлінських механізмів зокрема. Такі теоретичні аспекти охоплюють вивчення основних засад державно-управлінського процесу, у тому числі поняттєво-категорійного апарату. Тобто необхідне визначення основних понять публічного адміністрування, їх взаємозв'язку та структури.

Саме тому для вирішення проблеми підвищення ефективності розроблення та реалізації механізмів запобігання та протидії корупції в органах державної влади, передусім потрібно розкрити сутність таких дефініцій, як «механізм», «механізми державного управління», «корупція», «механізм державного управління запобігання корупції». Вирішення такої проблеми суттєво позначиться на процесі розробки та впровадження в життя механізмів запобігання та протидії корупції в органах публічної влади.

Маємо констатувати той факт, що реалізація державної політики в будь-якій галузі відбувається через формування механізмів державного управління. Тож, пропонуємо детальніше зупинитись на дослідженні основних теоретичних підходів щодо визначення змісту категорії механізму державного управління.

У контексті цієї роботи маємо зауважити, що термін «механізм» запозичений із науково-технічної галузі. У прямому значенні він означає сукупність елементів, які приводять у рух певний пристрій. На противагу, в іншому значенні, цей термін означає певну послідовність процесів або станів об'єкта, що виявляє собою певні явища або ж дії; певну систему, яка встановлює порядок певного виду діяльності» [25].

На наш погляд, таке визначення є неповним для окреслення основних теоретичних засад науки публічного адміністрування, адже надає лише певні ознаки для наступного їх наповнення змістом, властивим саме цій науці.

Дефініція механізму набула визначення в багатьох галузях науки через багатогранне розуміння її сутності. Так, О. Стоян пропонує визначення поняття «механізм» розглядати з погляду структурно-функціонального та структурно-організаційного підходів. Для структурно-функціонального підходу визначення категорії «механізм» характерною рисою є динамічний рух певного об'єкта в реальному часі. За другим підходом, це поняття визначене як сукупність компонентів, які здійснюють формування основ організації певних процесів та явищ.

Організаційно-структурні основи механізму визначають суб'єкти та об'єкти публічного адміністрування, які є носіями статичних ознак, на противагу, динамічні зміни формуються на основі сукупності взаємозв'язків і взаємодій між ними [26].

Ми підтримуємо думку автора та можемо додати, що, на нашу думку, поняття «механізм» становить собою сукупність певних дій, які забезпечують здійснення всіх послідовних етапів відповідного процесу.

Маємо загострити увагу на тому, що при визначенні категорії «механізм», у контексті науки публічного адміністрування його треба розуміти як систему певних засобів, принципів, взаємопов'язаних методів, важелів, критеріїв управління для розв'язання конкретної управлінської проблеми.

У ракурсі наукових поглядів Р. Рудницької «механізм» виступає як елемент системи, що був штучно створений для досягнення поставлених завдань та цілей та має визначену структуру, комплекс правових норм, засобів, методів, а також інструментів для безпосереднього впливу держави на об'єкт управління [12].

Не можемо повністю погодитись із цим визначенням, тому що, на наше переконання, механізм – це комплекс практичних заходів, стимулів, важелів та засобів, які використовують органи публічної влади та місцевого

самоврядування для здійснення впливу на суспільство, виробництво або певну соціальну систему.

Грунтовний аналіз досліджень провідних зарубіжних та вітчизняних науковців у сфері публічного адміністрування показав, що єдиної думки щодо дефініції терміна «механізм державного управління» на сьогодні немає.

Зокрема, на думку В. Білоуса, «механізм державного управління» визначається як взаємопов'язана система ланок будь-якої держави для забезпечення необхідного впливу органів публічної влади на суспільство загалом та кожного громадянина, зокрема, на його поведінку та діяльність відповідно до законів, правил та норм, утверджених у державі. Структуру цього механізму вчений розглядає як сукупність таких дій:

- утворення легітимного суб'єкта та інституційної ієрархії публічного адміністрування;
- розробка стратегічного курсу та ухвалення рішень на загальнонаціональному рівні;
- формування системи адміністративних органів та сукупності засобів для ефективної реалізації управлінських рішень;
- формування органів контролю;
- забезпечення постійних відносин та «зворотного зв'язку» з об'єктами управління.

Важливо зазначити, що ця структура передбачає те, що до її складу входить не тільки організаційний, а й політичний компонент [28].

Вважаємо такий підхід досить слушним та, прослідкувавши за ходом думки автора, можемо зауважити, що жоден механізм державного управління не буде функціонувати без чіткого визначення реальної проблеми та прийняття ефективного управлінського рішення для оперативного її розв'язання.

Одним із перших науковців, хто запропонував узагальнену класифікаційну систему, згідно з якою «механізми державного управління»

розподілені за суб'єктом управління (такі механізми, що застосовуються представниками законодавчих та судових органів публічної влади, органів місцевої влади та органів виконавчої влади) та функціональним призначенням (політичні, організаційні, мотиваційні, економічні та правові), став О. Федорчак [35].

Можемо погодитись із цією класифікацією та додати, що, на наш погляд, категорію «механізм державного управління» можна окреслити як систему органів публічної влади, яка, використовуючи певні складові (інструменти, методи, стимули, норми, принципи, ресурси та заходи) для досягнення визначених цілей та завдань публічного адміністрування здійснює вплив на об'єкт управління та формує його взаємозв'язок із зовнішнім середовищем, від стану якого залежить ефективність її функціонування.

За визначенням О. Сюті, категорія «механізм державного управління» розглядається як комплекс засобів впливу суб'єктів публічного адміністрування на об'єкт управління та їх взаємодії. У контексті наукових поглядів автора, розкриті також основні елементи механізму державного управління:

- структурний (система органів публічної влади);
- нормативно-правовий (сукупність певних правових норм) [25].

Ми погоджуємось із дослідником та зазначимо, що механізм державного управління як основний компонент системи публічного адміністрування визначає взаємозв'язок між об'єктом та суб'єктом публічного адміністрування. Об'єкт публічного адміністрування – це визначальний елемент системи управління, на який здійснюється управлінський вплив з боку суб'єкта управління, а суб'єкт публічного адміністрування, у свою чергу, являє собою спеціально створену інституцію, або суспільство, які безпосередньо впливають на керовану систему для забезпечення її функціонування та руху до заданої цілі. Тобто суб'єкт управління забезпечує

здійснення організаційної та управлінської діяльності, ухвалення рішень та забезпечує досягнення поставленої мети.

Підтримуємо також точку зору Н. Брюховецької в тому, що зміст механізму управління безпосередньо залежить від переваги акцентів на ті чи інші напрями управління [35]. Маємо загострити увагу в контексті цієї роботи на тому, що залежно від особливостей вирішуваної проблеми та способів її розв'язання із використанням відповідного державного механізму управління, існують складні механізми, які можуть включати в себе декілька незалежних механізмів.

Прослідкувавши за ходом думки Н. Нижника, можна зауважити, що механізм державного управління містить такі компоненти, як цілі управління; об'єкт управління; взаємозв'язки, на які здійснюється управлінський вплив; дії, які реалізуються з метою досягнення цілей; методи управлінського впливу; ресурси (фінансові та матеріальні); організаційний та соціальний потенціали [11].

На наш погляд, доцільніше розглядати механізм державного управління як інструмент розв'язання суперечностей процесу чи явища або алгоритм послідовних дій для досягнення визначеної мети, який заснований на цільовій орієнтації, принципах та функціональній діяльності за допомогою певних методів управління.

На нашу думку, за тематикою дослідження заслуговує на увагу визначення поняття «корупція».

Термін «корупція» (від латинського «corruptio») має значення «розбещення» або «псування», що можна розглядати як розбещення представників органів публічної влади. У більшості енциклопедичних джерел та словників при розкритті змісту поняття «корупція» використовується термін «корозія», також латинського походження, який розуміється як «руйнування» та «роз'їдання» [28].

На нашу думку, досить гнучким є визначення С. Рогульського, який корупцію характеризує як незаконне здійснення майнових та немайнових послуг, а також надання певних переваг та благ будь-кому, наприклад, особами, які мають певні повноваження та виконують державні функції, використовуючи власний правовий статус та можливості. Також корупція розкривається як підкуп вищезазначених осіб за допомогою незаконного надання їм певних послуг, переваг та благ з метою отримання відповідних привілеїв [35].

Ми можемо частково погодитись з автором, проте пропонуємо розглядати корупцію не тільки з правового погляду (не ігноруючи інші сторони корупції), а і як економічне, аморальне та соціальне явище, яке завдає шкоди нормальному функціонуванню будь-яких відносин у суспільстві та державі.

Деякі автори розглядають корупцію як протизаконні дії посадових осіб, які спрямовані на власне збагачення, або ж як стійкий зв'язок представників органів публічної влади зі злочинним середовищем, що сприяє здійсненню протизаконних діянь за рахунок використання власних повноважень, наданих державою [23]. Прихильником такого підходу є О. Терещук.

Зауважимо, що вперше в Україні питаннями комплексного дослідження корупційних проявів у системі публічного адміністрування займався В. Соловйов. У його монографії [31] розкрито дефініцію поняття «корупція» як дії посадової особи, які приносять незаконний дохід шляхом підміни інтересів громадськості вузьким груповим інтересам, або ж діяльність, яка спрямована на схилення посадової особи (як представників органів публічної влади, так і представників приватного та недержавного секторів) до протизаконного використання власних повноважень та можливостей.

Висновки вченого зараз мають велику вагу, і я повністю згоден з автором. Також можна зазначити, що корупційні злочини особливо негативно впливають на темпи зростання національної економіки, що призводить до

руйнування національної економічної системи, руйнування ринку. механізму, розвитку недобросовісної конкуренції, значного зниження державного рівня конкурентоспроможності, монополізму, криміналізації та розвитку «тіньової» економіки, порушення відносин власності і, безумовно, у майбутньому призведе до повного економічного занепаду.

Ю. Нісневич у власному науковому доробку зазначає, що корупцію необхідно розглядати як протизаконне використання управлінських ресурсів посадовою особою для отримання особистої (або ж групової) вигоди у формі матеріальних та нематеріальних благ, а не для виконання своїх безпосередніх функцій [32].

Не можемо до кінця погодитися з автором, адже, на наше переконання, це визначення корупції занадто вузьке для того, щоб відобразити в собі всю сутність цієї категорії в системі публічного адміністрування держави. Тому, пропонуємо розширити визначення терміну, додавши, що зміст корупційних проявів розкривається у порушеннях як неформалізованих норм поведінки, моралі та етики, так і формальних нормативно-юридичних настанов [33].

Достатньо глибоко вивчав сутність корупції В. Трепак та розглядав її як системне, соціальне явище, яке зводиться до незаконного використання особами з управлінськими, або владними, повноваженнями свого становища, авторитету чи статусу у власних інтересах або в інтересах групи, наслідком чого стає моральне розкладання, деградація соціального управління та влади [34].

На наш погляд, корупція – показник того, що в системі публічного адміністрування держави існують значні прогалини, до того ж на сьогодні це негативне явище в суспільстві сприймається як норма. Процес постійного занепаду та підміни моральних устоїв суспільних відносин супроводжують корумпованість органів публічної влади та панування подвійної моралі. Як наголошує О. Сахань, за таких умов корупція вважається однією з ключових причин деструктивності влади, що може призвести до трагічних наслідків у

функціонуванні політичної системи держави та життя людей [35], з чим ми повністю згодні.

Також ми поділяємо думку М. Мельника, який вважає корупцію багатогранним явищем (політичним, економічним, соціальним, правовим, морально-психологічним). Тобто можна говорити про те, що зміст корупції розкривається в таких характеристиках:

- має соціальну обумовленість;
- має історичні витоки та світові масштаби;
- здійснює визначальний вплив на всі процеси в суспільстві;
- має властивість постійно видозмінюватись та пристосовуватись до соціальних реалій [40].

На нашу думку, таке визначення дещо неповне й не бере до уваги всі аспекти сучасних корупційних правопорушень, тому пропонуємо визначення, яке, на нашу думку, точніше відображає сутність корупції: загальна назва злочинних (протизаконних) дій, які зводяться до використання урядовцями, громадськими та політичними діячами власних владних повноважень та прав для незаконного збагачення, або для реалізації вузькокорпоративних інтересів.

Отже, резюмуючи, можна зауважити, що прояви корупції в українському суспільстві нині розкриваються у трьох напрямках:

- правовий: протизаконні дії та відповідна правова реакція органів публічної влади на них;
- політичний: проникнення в органи публічної влади осіб для використання політичних можливостей та повноважень для задоволення власних потреб злочинного характеру;
- соціально-економічний: «викривлення» соціально-економічних рішень держави посадовими особами, які здійснюють корупційні злочини.

Визначення поняття «корупції» у вітчизняних наукових колах систематизоване в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «корупції» вітчизняними науковцями

<i>Автор</i>	<i>Визначення</i>
1	2
С. Рогульський	незаконне виконання майнових та немайнових послуг, а, також, надання певних переваг та благ будь-кому, особами, які мають певні повноваження та виконують державні функції, використовуючи власний правовий статус та можливості. Також корупція розкривається як підкуп вищезазначених осіб за допомогою незаконного надання їм певних послуг, переваг та благ з метою отримання відповідних привілеїв
О. Терещук	протизаконні дії посадових осіб, що направлені на власне збагачення, або ж стійкий зв'язок представників органів публічної влади зі злочинним середовищем, що сприяє здійсненню протизаконних діянь за рахунок використання власних повноважень, наданих державою
В. Соловйов	дії посадової особи, що приносять незаконний дохід шляхом підміни інтересів громадськості вузьким груповим інтересам, або ж діяльність, що направлена на схилення посадової особи (як представників органів публічної влади, так і представників приватного та недержавного секторів) до протизаконного використання власних повноважень та можливостей
Ю. Нісневич	протизаконне використання управлінських ресурсів посадовою особою для отримання особистої (або ж групової) вигоди у формі матеріальних та нематеріальних благ, а не для виконання своїх безпосередніх функцій
В. Трепак	незаконне використання особами з управлінськими, або владними, повноваженнями, свого становища, авторитету, чи статусу, у власних інтересах, або в інтересах групи осіб, наслідком чого стає моральне «розбещення», деградація соціального управління та влади
М. Мельник	багатогранне явище (політичне, економічне, соціальне, правове, морально-психологічне) з відповідними характеристиками: має соціальну обумовленість, історичні витоки та світові масштаби; здійснює визначальний вплив на усі процеси у суспільстві; має властивість постійно видозмінюватись та пристосовуватись до соціальних реалій

Закінчення таблиці 1.1

1	2
Л. Білінська	складне соціальне явище, яке, по суті, має протизаконну, аморальну та асоціальну природу та формується у процесі здійснення особами з відповідними повноваженнями владних відносин, що в результаті показує протиправне використання наданої їм влади для задоволення власних інтересів, або інтересів третіх осіб. Автор також акцентує увагу на тому, що у процесі реалізації таких відносин формуються сприятливі умови для здійснення та сприяння розвитку корупційних злочинів, а також приховування даних правопорушень
Є. Невмержицький	явище соціально-політичного характеру, система негативних поглядів, настанов, переконань та дій окремих осіб, урядових діячів, представників політичних, недержавних, комерційних та громадських організацій, зумовлена економічними, політичними, психологічним та соціальними чинниками. Така система направлена на задоволення корисливих інтересів (особистих, групових, або корпоративних), через хабарництво, підкуп, надання пільг та переваг та зловживання владними повноваженнями всупереч суспільним інтересам

С. Максимов у своїх дослідженнях зазначає, що корупцію можна розглядати як використання свого статусу посадовими особами (державними, комерційними або муніципальними) для протизаконного отримання матеріальних благ, прав на майно, пільг або певних послуг. Також він визначає корупцію як таємну змову між державними посадовими особами та особами, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою отримання протизаконних та аморальних переваг [12].

Можемо заявити, що єдиного визначення терміна «корупція» у роботах вітчизняних учених немає і формулюється він у дослідженнях

неоднозначно, дає нечіткі та неконкретні трактування, що частково заперечують значення один одного.

Підтримуючи думку Є. Невмержицького, зазначимо, що корупція являє собою явище соціально-політичного характеру, своєрідну систему негативних поглядів, настанов, переконань та дій окремих осіб, урядових діячів, представників політичних, недержавних, комерційних та громадських організацій, формування якої зумовлене економічними, політичними, психологічними та соціальними чинниками. Така система спрямована на задоволення корисливих інтересів (особистих, групових, або корпоративних) через хабарництво, підкуп, надання пільг, переваг та зловживання владними повноваженнями всупереч суспільним інтересам [13].

Так, суб'єктами здійснення корупційних правопорушень визначають лише посадових осіб, які наділені відповідними владними повноваженнями, не враховуючи осіб, які, наприклад, дають хабар. Часто можна зустріти такі прогалини у дослідженнях, коли не беруть до уваги передумови здійснення корупційних злочинів, таких як: недосконалість нормативно-правової бази, дублювання повноважень у галузі публічного адміністрування, неоднозначність та нечітке формулювання службових обов'язків урядовців тощо.

На науковий погляд С. Серьогіна, визначення поняття «механізми попередження та протидії корупційним злочинам у діяльності органів публічної влади» розкривається як певна система дій держави, яка направлена на виявлення, недопущення поширення та запобігання здійснення корупційних правопорушень у процесі реалізації своїх функцій органами публічної влади [8].

Підтримуючи думку дослідника зазначимо, що для ефективного впровадження в життя заходів щодо запобігання корупційним злочинів у системі публічного адміністрування необхідна ґрунтовна розробка

конкретних кроків та їхня дієва реалізація з метою запобігання, виявлення та припинення таких злочинів, ліквідації негативних наслідків для суспільства та держави і в обов'язковому порядку покарання винних осіб.

У ракурсі цього дослідження більш актуальним та гнучким буде таке визначення організаційно-правового механізму протидії корупційним злочинам: антикорупційний механізм юридичної протидії, який використовується уповноваженими представниками органів публічної влади для здійснення певної діяльності, забезпечення функціонування правових інститутів, або застосування певних інструментів з метою підтримки відносин у всіх сферах суспільного життя.

Сутність поняття «механізми державного управління запобігання корупції публічної влади» пропонується розуміти як комплекс цілеспрямованих дій держави, які спрямовані на забезпечення конституційних прав і свобод кожного громадянина країни, укріплення демократичних та моральних цінностей суспільства, забезпечення ефективних взаємозв'язків в антикорупційній сфері між місцевими органами публічної влади, громадськими організаціями, силовими структурами та громадянами зокрема.

1.2 Структура механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки

Безумовно, для змістовного розуміння хабарництва як соціального явища необхідно з'ясувати його історію та передумови виникнення, тобто соціокультурну природу явища хабарництва.

Історія хабарництва така ж стара, як і історія людської цивілізації. Без нього не обходилися єгипетські, римські та єврейські чиновники.

Це можливо там, де є чиновники та посади, які розподіляють соціальні виплати. Хабарництво, як і підкуп державних службовців, згадується в давньоєгипетських папірусах. Зловживання серед єгипетських чиновників були дуже поширеними. Мало було таких гігантських форм, як у наш час. Чиновники з оточення фараона переконували місцевих багатіїв виділяти рабів, знаряддя праці та транспортні засоби для роботи на приватних фермах (своєрідних державних віллах), а овочі відбирали у бідняків під виглядом колекційних предметів для царського столу. Колекція королівських скарбів. Іноді вдавалися до прямого насильства та підкупу.

Витоки формування антикорупційної діяльності сягають ще часів існування Стародавнього Китаю, маючи доволі жорсткий характер. Перші згадки про діяльність, пов'язану з боротьбою з корупцією, належать до часів правління династії Шан.

Дослідженням цього питання у своїх наукових роботах займався В. Сідіхмеінов, який вивчав історію державотворення Китаю. Він визначив, що найчастіше корупційні злочини виявлялися в діяльності воєначальників та представників державних органів. Таким чином, склад посадових осіб державної влади був конкурсно структурований, щоб уникнути будь-яких ознак корупції. Головною умовою отримання посади була освіта людини, а оскільки отримати освіту могли лише заможні громадяни, то чиновницький стан формували лише заможні представники суспільства [20]. Саме такий

принцип формування владних верхівок став підґрунтям для появи корупції в державі.

На думку Ю. Пахомова, цей період став відправною точкою для формування громадського сприйняття про належну поведінку державних посадових осіб. Таким чином, у вимогах законодавства того часу щодо діяльності урядовців, важливою рисою посадової особи було обов'язкове знання законів, служіння народові та дотримання принципу непідкупності [21].

Показовими у контексті нашого дослідження стають також «Закони Ману», що сягають історією у II століття до нашої ери. Положення цього документа розкривають численні вимоги до поведінки верховних представників влади. Згідно з ними посадові особи, які здійснюють управління громадськими справами, мають бути покарані за незаконну наживу та позбавлені власних матеріальних цінностей [22].

Цікавим фактом є те, що оскільки в середні віки роль церкви в державі зросла, представники релігійної еліти володіли численними багатствами і матеріальними благами, тут також процвітала корупція. У католицизмі це вважалося проявом гріха і суперечило основам християнської віри, але, незважаючи на це, історія вказує на численні факти про трансакцію індульгенцій і церковних орденів.

Особливістю Середньовічної монархії було те, що верховний правитель здійснював корупційні злочини, даруючи посади, титули, а також надаючи привілеї та пільги за своїм бажанням або відповідно до походження осіб. Це здійснювалось для можливості маніпулювати своїм оточенням.

До того ж саме під впливом релігійних поглядів суспільства щодо недосконалості всіх живих істот та явищ на Землі сформувалось загальне сприйняття людини як створіння, корумпованого від природи.

На погляд Д. Х'юма, перед державою, або суспільством, будь-яка людина має не настільки сильні зобов'язання, як перед близькими та рідними. Психологічною особливістю будь-якої людини під час вчинення

незаконних дій буде те, що їй легше пояснити, що вона так вчиняє не з власної вигоди, а відповідно до інтересів політичної партії. Адже протизаконну поведінку певної групи набагато легше виправдати ідеологічними міркуваннями.

Прослідкувавши за ходом думки Р. Баха, можна вважати, що у випадку правління державою тільки однією особою та наявністю в неї абсолютної влади є можливість перетворення корупції в абсолютну величину [24].

Сучасність ознаменувала початок процесу індустріалізації та розвитку європейських централізованих держав, таким чином вступаючи в нову фазу розвитку корупції. Новостворена держава посилила свою роль у визначенні влади, що супроводжувалося економічним зростанням і розширенням соціально-розподільних процесів. Представники буржуазного класу суспільства «відкупували» державні посади та масово брали участь у корупційних схемах високопосадовців[25].

У контексті нашого дослідження вважаємо за необхідне проаналізувати досвід провідних країн світу щодо формування національних регуляторних механізмів протидії корупції [26].

На початку 20 століття в США розпочався період «Великої депресії» на етапі масової активізації антикорупційних заходів. Тоді ж була сформована «Комісія Цікершема», метою якої була боротьба з організованою злочинністю, яка вважалася основним джерелом корупції.

Згодом, у 1970 році, виникла потужна антикорупційна організація – Національна рада з боротьби з організованою злочинністю, якій було доручено розробити національну стратегію боротьби з корупцією. Після цього місію було передано Міністерству юстиції США, яке зараз реалізує низку заходів щодо протидії діяльності організованої злочинності. Федеральне бюро розслідувань (далі ФБР) безпосередньо підпорядковується Міністерству юстиції США, яке спеціалізується на боротьбі з організованою злочинністю [27].

Також у 1946 році Сполучені Штати прийняли Федеральний закон про контроль за лобіюванням, який вимагав від усіх організацій, що мають вплив на Конгрес, реєструватися як лобісти та зобов'язував такі організації звітувати про свою майбутню діяльність та інтереси. Недотримання норм законодавства неминуче призводило до зростання рівня корупції у вищих ешелонах влади та прийняття законодавчих рішень, вигідних певним політичним групам чи обмеженим особам [28].

Удосконалення стандартів поведінки громадян держави в Англії стало результатом реалізації заходів у законодавчій і політичній сферах, підвищення моральних вимог і запровадження громадського контролю за діяльністю державних службовців. . Варто зазначити, що механізми здійснення антикорупційної діяльності належним чином врегульовані законодавством.

Першим нормативно-правовим документом в Англії, який визначив сутність терміну «корупція», був прийнятий у 1551 році «Акт про підкуп державних службовців». Також наприкінці XIX – на початку XX століття було прийнято низку антикорупційних законодавчих актів, які стали реакцією суспільства на стрімке поширення ознак корупції. Особливістю такого судового позову було те, що посадова особа мала довести свою невинуватість[25].

Період кінця XX – початку XXI століття у світовому просторі визначився революцією в боротьбі з корупцією, яка плавно перейшла на політичну арену. Ця обставина супроводжувалась сплеском скандалів на тлі корупційних злочинів, скоєних вищою владою. Зокрема, у Мілані (Італія) у 1992 р. Комісією адвокатури було розпочато спеціальне розслідування у справі прем'єр-міністра Італії Б. Краксі. Розслідування діяльності відомої італійської мафії виявило численні факти корупції представників правлячої еліти. Прем'єр-міністра визнали винним у пособництві та підбурюванні до хабарництва та стягували великі суми, щоб поповнити скарбницю

Соціалістичної партії, виснажену незаконним продажем державних контрактів. Також були порушені кримінальні справи щодо корупційних злочинів інших прем'єр-міністрів Італії: С. Берлусконі та Дж. Андреотті [31].

Характерною особливістю японського законодавства у сфері боротьби з корупцією є наявність широкого спектра нормативно-правових актів: Законів «Про місцеве самоврядування» (1947), «Про регулювання політичних фондів» (1948), «Про державних службовців» (1948), «Про парламент» (1950), «Про вибори громадських посадових осіб» (1950) тощо. Час від часу вносилися певні корективи в положення вищезазначених законів, тому вони досі не втрачають своєї актуальності з урахуванням вимог сучасності [35].

Наприкінці 20 століття в Японії відзначався високий рівень корупції та порушення ділової етики в бізнесі. Порушення законодавства за фактом антимонопольної діяльності та хабарництва, зокрема в судовій практиці. Прем'єр-міністр Японії К. Танака та М. Хосокава М. М. Хосокава були визнані винними у фінансових порушеннях і звільнені з посади, а віце-міністр охорони здоров'я Японії Н. Окамуцу був звинувачений в отриманні хабарів за надання державних субсидій на будівництво лікарень.

Яскравим прикладом корумпованого злочинця найвищого рівня в Ізраїлі був міністр науки Ізраїлю Е. Вейцман. Його звільнили за те, що він приймав дорогі подарунки від французького мільйонера Е. Саруссі. Також проводилися розслідування корупційних злочинів, викритих колишніми прем'єр-міністрами Ізраїлю І. Бараком і Б. Нетаньяху.

Ці приклади показують, що корупція поширюється у великих масштабах у державних установах у всьому світі, і що це негативне явище продовжує існувати в усіх без винятку культурах і цивілізаціях. Треба сказати, що корупція завжди засуджувалася, але це не завадило їй з'явитися в сучасному світі[31].

Корупція в політичному житті та демократичних системах управління не зникає, а йде в тінь або є відносною, але недостатньо контрольованою.

Наприкінці 20 століття боротьба з корупцією декларується практично всіма типами політичних систем і держав на цивілізаційному рівні і розглядається швидше як антисоціальне явище.

Дослідження детермінант корупції, яке набуло поширення останніми роками, базується на можливості отримання інформації про рівень корупції та відповідні їй економічні, інституційні, політичні, соціальні, демографічні, релігійні та історичні показники. Країни світу. Ці дослідження проводяться з використанням економетричних методів і можуть виявити стійкий зв'язок між рівнем корупції та досліджуваною змінною. Так, робота Д. Серра показує, що рівень корупції низький у розвинених країнах з давніми демократичними традиціями, де протестантизм є основною релігією. Однак цей висновок не можна практично застосувати до країн, що розвиваються. У більшості цитованих робіт статистично доведено, що чим вищий рівень освіти, тим менший ступінь корупції в суспільстві. Підвищення рівня освіти позитивно впливає на самосвідомість суспільства, переконання в необхідності встановлення твердих правил гри (забезпечення виконання існуючих законів), і цей процес піде на користь великим корпораціям і високопосадовцям. На наш погляд, це досить суперечливе твердження, і його реалізація дуже залежить від якості освіти [51].

Емпіричний аналіз детермінант корупції на основі даних міжнародних наукових і фінансових інституцій дозволяє зробити висновки про стійкі детермінанти корупції, зокрема показники матеріального добробуту суспільства (рівень бідності населення або функції соціального забезпечення); Рівень економічної свободи країни, показник навантаження держави на економіку та рівень справедливості в судовій системі країни. Також з 2004 по 2007 рр. значного значення набув показник політичної свободи країни.

Висновки свідчать про необхідність подальшого реформування судової системи з метою лібералізації економічних відносин в Україні та зниження рівня корупції. Економічне зростання України є складним, і політична

свобода значно менше впливає на рівень корупції, ніж рівень економічної свободи країни.

Повертаючись до політичної свободи (хоча її вплив не такий великий, як показник економічної свободи), я вважаю, що було б неправильно йти шляхом підвищення економічної ефективності за рахунок нормалізації політичної свободи.

Слід згадати фактори, які не розглядалися в цьому дослідженні через брак інформації. Якщо наявність політичної свободи впливає на зниження рівня корупції в суспільстві, то політична нестабільність (часта зміна влади) негативно впливає як на рівень інвестицій, так і на рівень корупції в суспільстві. (планування кар'єрного росту державних службовців) та інвестиції. Збільшення частки жінок на керівних посадах позитивно вплине на зниження рівня корупції. Ці твердження ґрунтуються на показниках того, що жінки менш схильні ризикувати (а отже, порушувати закон).

Освітній фактор, який не входить до детермінант корупції, має значний вплив на рівень особистих переваг, і його внесок не можна ігнорувати. Проте освіта, яка пішла шляхом вульгарного ринкового підходу (оплата за диплом), не може сприяти підвищенню позиції країни в жодному світовому рейтингу [52].

На нашу думку, найбільш точна та доцільна в ракурсі цієї роботи класифікація стадій формування політики держави в напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам за період 1991-2020 рр. представлена в табл. 1.2.

На сьогодні ситуація в Україні з масовими проявами корупції зумовлена досить тривалим періодом переходу від тоталітаризму до демократії у країні.

На думку С. Головатого, основні зародки корупції лежать у системі органів публічної влади, що ще з радянських часів залишились незмінними, і знову велика кількість державних посад передається з покоління в покоління [42].

Таблиця 1.2

Класифікація стадій формування політики держави у напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам за період 1991-2020 роки

<i>Назва стадії</i>	<i>Коротка характеристика</i>
<i>Становлення політики держави в напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам (1995-1997)</i>	Прийняття основного законодавчого акту (закону України «Про боротьбу з корупцією» (1995) для формування та розвитку антикорупційної політики країни та всього спектру антикорупційних законодавчих документів, а також затвердження низки нормативно-правових актів, які опосередковано стосувались питань корупційних проявів, одночасно формуючи базу для забезпечення діяльності органів публічної влади та інших державних структур у напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам
<i>Інтенсифікація та розвиток політики держави в напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам (1997-2006)</i>	Затвердження у 1997 році указом Президента Національної програми боротьби з корупцією як основного нормативно-правового документа програмного характеру, який визначає пріоритетним напрямом державної політики України боротьбу з корупцією. Особливими рисами всіх законодавчих документів цього напрямку є пострадянський підхід до встановлення завдань державної політики та декларативність змісту, що полягає у відсутності конкретних інструментів та дієвих механізмів для досягнення завдань держави щодо подолання корупційних правопорушень в Україні
<i>Перегляд основних засад політики держави в напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам (2006-2011)</i>	Визначальна стадія формування антикорупційної політики держави: фактично завершено реалізацію нормативно-правової бази програмного та політичного характеру й усієї політики держави в напрямі запобігання і протидії корупційним злочинам
<i>Удосконалення законодавчого регулювання політики держави в напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам (2011-2020)</i>	Завершено створення системи органів публічної влади для реалізації політики держави в напрямі запобігання та протидії корупційним злочинам, завдання якої вважаються загальнодержавними, актуальними та пріоритетними

Через усі вищевказані факти пропонуємо систематизувати основні фактори формування корупції в Україні (рис. 1.1).

Рис. 1.1 Фактори формування корупції в Україні

Джерело: розроблено автором.

Отже, розглядаючи етапи розвитку дискурсивного поля становлення механізмів державного регулювання у сфері протидії корупції в різні історичні періоди, можна стверджувати, що процес становлення корупції збігся із зародженням людської цивілізації. На жаль, в економічних і соціально-політичних системах немає імунітету від таких негативних явищ, тому ступінь і прояв корупції в процесі людської діяльності може змінюватися.

Підсумовуючи, можна сказати, що становлення корупції як соціально негативного та правового явища стало поштовхом до формування існуючого в Україні антикорупційного законодавства. Водночас робимо висновок, що оцінка сучасного стану української законодавчої системи у сфері боротьби з корупцією крізь призму історичних передумов її побудови потребує

подальшого вдосконалення з метою підвищення її ефективності. Громадські установи.

Корупція є соціальним явищем і має вивчатися соціологією. Однак останній використовується лише як інструмент вимірювання в дослідженнях корупції і зазвичай є дуже примітивним. Водночас багато видань використовують соціологічні методи або впроваджують соціологічні ідеї при дослідженні корупції. Це свідчить про те, що автори цієї публікації не стосуються своєї праці в галузі соціології корупції.

Слід зазначити, що порівняння даних досліджень корупції в різних країнах можливе лише в рамках проекту, який виконується за єдиною методологією в конкретному регіоні. Це тому, що цифри, отримані різними дослідниками в одній країні, можуть не збігатися. Крім того, опитування показують, що респонденти в різних країнах можуть мати різний ступінь «стриманості» та «відкритості» щодо інтерв'юерів, тому навіть широка громадська думка не завжди точно відображає стан корупції, але фіксує загальну тенденцію.

Маємо констатувати, що реалізація національної політики в будь-якій сфері відбувається через формування механізмів державного управління. Тому пропонуємо більш детально зупинитися на дослідженні основних теоретичних підходів до визначення змісту категорій адміністративних механізмів.

Визначення механізму було визначено в багатьох галузях науки завдяки багатогранному розумінню його природи. Тому О. Стоян пропонує розглядати визначення поняття «механізм» з точки зору його структурної функції та структурно-організаційного підходу. Для структурно-функціонального підходу до визначення категорії «механізми» характерною ознакою є динамічний рух певних об'єктів у реальному часі. Відповідно до другого підходу це поняття визначається як сукупність компонентів, що складають основу організації конкретних процесів і явищ. Організаційно-структурну

основу механізмів визначають суб'єкти та об'єкти державного управління, які є носіями статичних функцій, тоді як динамічні зміни формуються на основі сукупності взаємозв'язків та взаємодій.

З наукової точки зору Р. Рудницької «механізм» виступає як елемент штучно створеної системи досягнення поставлених завдань і цілей і здійснює безпосередній вплив визначених структур, правових норм, засобів, методів і станів на об'єкти засоби контролю [62].

Ретельний аналіз робіт провідних вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі державного управління показав, що на сьогодні немає єдиної думки щодо визначення поняття «механізм державного управління».

Зокрема, на думку В. Білоуса, «механізм державного управління» визначається як система взаємопов'язаних зв'язків усіх країн з метою забезпечення необхідного впливу публічних інститутів на суспільство в цілому та на кожного громадянина зокрема. свої дії та діяльність відповідно до затверджених державою законів, правил і норм. Структуру цього механізму вчені розглядають як наступний комплекс завдань:

- формування легітимних суб'єктів та інституційних ієрархій державного управління;
- розвиток стратегічних процесів і прийняття рішень на національному рівні;
- формування системи органів управління та комплексу засобів ефективного реалізації управлінських рішень;
- формування органів контролю;
- безперервний зв'язок і "зворотний зв'язок" з керованими об'єктами.

З такою класифікацією можна погодитись і, на нашу думку, категорію «механізм державного управління» можна визначити як систему публічних інститутів, що використовують певні компоненти (інструменти, методи, стимули, норми, принципи, ресурси та заходи). додати, що є. Для досягнення визначених цілей і завдань державного управління воно впливає на об'єкти

управління та формує взаємозв'язки із зовнішнім середовищем, від статусу якого залежить ефективність виконання його функцій.

За визначенням О. Сюті, категорія «механізм державного управління» розглядається як сукупність засобів впливу суб'єктів управління на керовані об'єкти та взаємодії. Щодо наукових поглядів автора, то також розкрито основні елементи національного механізму управління.

Ми погоджуємося з дослідником і зазначаємо, що механізм державного управління, який є основною складовою адміністративної системи, визначає взаємовідносини між суб'єктом і суб'єктом адміністрування. Суб'єкт державного управління – це елемент, який визначає систему управління, а суб'єкт управління здійснює управлінський вплив, а під суб'єктом державного управління розуміється система або суспільство, спеціально створене для безпосереднього впливу на систему управління. Це забезпечує функціональність і рух до поставленої мети. Тобто суб'єкт управління забезпечує здійснення організаційно-управлінської діяльності, прийняття рішень та забезпечення досягнення поставлених цілей.

Слід зазначити, що автори акцентують увагу на другому визначенні. Бо саме в цьому контексті простежується тенденція криміналізації інститутів публічної влади. Додамо думку О. Терещука про те, що корупційні злочини негативно впливають на функціонування адміністративної системи держави.

В. Соловійов вперше в Україні звернувся до питання комплексного дослідження ознак корупції в системі державного управління. У його дисертації [71] визначення поняття «корупція» полягає в тому, що державні службовці підміняють публічні інтереси інтересами вузької групи для отримання незаконного доходу або діяльності з метою впливу на державних службовців (як представників державних установ, так і представників приватного та недержавного секторів), незаконно використовуючи свої повноваження та можливості.

Механізм державного управління протидії корупції можна представити у вигляді схеми (рис. 1.2).

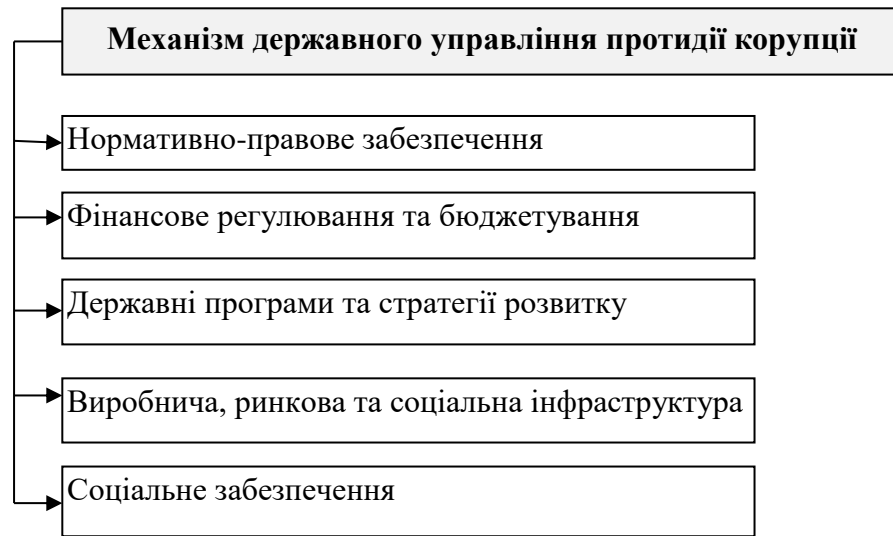

Рис. 1.2 Складові механізму державного управління протидії корупції
Джерело: розроблено автором.

Щоб розробити концептуальні основи бачення комплексного механізму державного управління протидії корупції, спочатку визначимо його місце в існуючій системі класифікації національного механізму управління.

О. Федорчак розглядає декілька класифікацій механізмів державного управління, одна з яких базується на функціональному призначенні (рис. 1.2).

- державно-керовані економічні механізми, такі як інвестиційна, інноваційна, кредитна, податкова та страхова діяльність;

- мотиваційний - комплекс командно-адміністративних і соціально-економічних стимулів для мотивації державних службовців з високою ефективністю;

- організаційний - об'єкти державного управління, цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, функціональні результати;

- політичний – механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо;

– правовий – норми та правове забезпечення: закони та постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, методичні рекомендації та вказівки тощо.

Рис. 1.3. Класифікація механізмів державного управління [26]

Ми не можемо повністю погодитися з класифікацією О. Федорчак. Отже, по-перше, якщо економічний механізм державного управління, на наш погляд, включає механізм розробки економічної політики, автор відносить його до механізму політичного. Тобто порушується третє правило побудови класифікації (розділові елементи не повинні перекривати поняття) [26].

Основою національної безпеки поряд з військовою є економічна безпека. У системі національної безпеки економічна безпека виконує чітко визначену функцію і несе значне функціональне навантаження. Його суть полягає в тому, що він є матеріальною основою державного суверенітету, яка визначає реальні можливості забезпечення інших видів безпеки. Іншими словами, економічна безпека є основою функціонування всіх інших елементів

(військового, науково-технічного, екологічного), що входять до цієї системи. Існують фактори, які визначають особливе місце економічної безпеки в системі національної безпеки. Підкреслюється фундаментальна роль економіки у вирішенні проблем у всіх сферах діяльності. Тому що виробництво, розподіл і споживання матеріальних благ є фундаментальними для кожного і визначають життєздатність і життєздатність суспільства. Як не може бути ні військової безпеки, ні економічної безпеки в суспільстві, яке переживає соціальний конфлікт, не може бути військової безпеки в слабкій і неефективній економіці. Наслідки загроз безпеці в усіх сферах можна оцінити з економічної точки зору. Тобто це задача кількісного розрахунку втрат, для якої визначається система пріоритетів [41].

У результаті аналізу та узагальнення літературних даних вітчизняних і зарубіжних учених і фахівців розглянуто різні підходи до трактування економічної безпеки.

Так, А. Гуревич трактує економічну безпеку держави як «самостійний предмет наукового аналізу і розглядає її як конституційну основу всієї системи забезпечення національної безпеки, а в сучасних економічних відносинах акценти економічної політики зміщуються з адміністративного методу захисту національних інтересів до економічних». [79].

У концепції економічної безпеки [35] на думку Гейця В.М., економічна безпека є основною складовою національної безпеки і відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною потужністю країни, військово-економічним потенціалом і національною безпекою. Відповідно до другого підходу сутність національної економічної безпеки розглядається насамперед як «стан економіки», а вже потім формується низка цілей і завдань її забезпечення.

Фабін І.Я. вважає, що економічна безпека є найважливішим елементом і основою національної безпеки. Термін «економічна безпека» — це термін, який використовують сучасні європейські та американські економісти, оскільки зростання ролі ризику, невизначеності, випадковості та взаємозалежності у світі робить дедалі важливішим забезпечення безпеки в

усіх сферах життя людини, особливо в забезпеченні ефективного публічного управління [52].

У своїй статті І. І. Яремко показує, що економічна безпека, яка базується на створеному валовому внутрішньому продукті, є чи не найважливішою складовою, оскільки всі форми національної безпеки реалізуються через адекватне державне фінансування. Він характеризується національним економічним станом, який зберігає стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і забезпечує конкурентоспроможність країни, незалежність від зовнішнього середовища та економічне благополуччя населення [34].

Економічна безпека, на нашу думку, є ланкою, яка об'єднує всі численні складові національної безпеки, оскільки від її рівня та статусу безпосередньо залежать усі сфери діяльності держави. Це визначення є універсальною категорією, яка відображає безпеку суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з країни і закінчуючи кожним громадянином. Звідси робимо висновок, що діяльність, яка забезпечує економічну стабільність, можна представити у вигляді складних систем, що складаються із взаємозалежних і взаємодетермінованих горизонтальних рівнів. Компанія, яка гарантує національну безпеку.

Тому економічна безпека є невід'ємною частиною національної безпеки, її фундаментом і матеріальною основою. Забезпечення економічної стабільності – це повна відповідальність держави.

Сфера впливу, масштаби та наслідки корупції мають значний вплив на розвиток економіки.

Корупція безпосередньо впливає на економічний розвиток країни та є фактором соціально-економічних відносин. Корупція спричиняє негативні зміни в економіці. Корумповані чиновники мають значний вплив на економічне здоров'я держави. Корупція також є одним із основних факторів нинішньої економічної кризи, і восени 2014 року вона спричинила масові

протести в нашій країні, де громадяни вийшли на вулиці, щоб протестувати проти корумпованого уряду.

Економічний аспект корупції також полягає у відокремленні підприємницької діяльності корумпованими чиновниками. Загальновідомо, що для отримання дозволів, ліцензій чи певних сертифікатів підприємець, окрім обов'язкових платежів, має окремо подякувати чиновникам за сприятливе чи швидке вирішення питання. При цьому хабарництво має місце навіть тоді, коли вигідне вирішення проблеми юридично належить підприємцю. З іншого боку, економічний аспект цієї сторони тісно переплітається з моральним.

Важливим аспектом є те, що корупція загрожує національній безпеці та суспільному ладу в Україні, системно та комплексно впливає на діяльність влади та політичних інститутів, підриває довіру громадян до влади та ускладнює відносини нашої держави з іноземними партнерами. Також корупція проявляється у поглибленні соціальної нерівності громадян та посиленні соціальної напруги в суспільстві. Корупція має й негативні економічні наслідки: послаблює економічну систему країни, зводить нанівець економічні реформи, порушує умови конкуренції для ведення бізнесу, сприяє розвитку недобросовісної конкуренції тощо.

1.3 Концентуальні засади формування та реалізації антикорупційної політики держави в контексті економічної безпеки

Корупція в Україні, яка перетворилася на систему піару, загрожує національним інтересам країни. Надзвичайно високий рівень корупції в нашій країні призводить до посягань на власність, упередженості вітчизняної судової системи та неефективності законодавчого процесу. Водночас антикорупційні заходи, які використовуються в нашій країні, є неефективними. Органи державної влади неодноразово заявляли про необхідність боротьби з корупцією, були розроблені програми та стратегії боротьби з цим явищем, зроблено кілька складних кроків у цьому напрямку, але вони не дали позитивного ефекту [34].

На нашу думку, методологія наукового дослідження антикорупційної політики держави визначається як комплекс методів, прийомів, засобів, принципів проведення та форм організації наукових досліджень, які застосовуються для вирішення дослідницьких завдань щодо удосконалення правового регулювання та заходів для їх реалізації.

Методологічною основою для дослідження процесів формування та впровадження національної антикорупційної політики вважаються:

- провідні теоретичні досягнення вітчизняних і зарубіжних дослідників з проблем публічного адміністрування;
- загальнонаукові та універсальні принципи пізнання будь-яких явищ;
- наукові методи для дослідження негативного впливу корупції на функціонування системи публічного адміністрування [23].

На нашу думку, для комплексного дослідження державно-управлінських механізмів запобігання корупції в системі органів публічної влади необхідно застосовувати як основний – системний підхід. Його використання дозволить проаналізувати характерні особливості формування антикорупційної політики

держави в ракурсі внутрішньосистемних перетворень та зовнішніх викликів, а також визначити організаційно-правові основи (етапи формування, функціональні ознаки та характеристики, загальні тенденції) діяльності суб'єктів запобігання та протидії корупційним злочинам у системі публічного адміністрування.

Історичний метод дозволить проаналізувати передумови та чинники формування національної антикорупційної політики, а методологія наукового узагальнення – загальні закономірності та властивості ролі держави у формуванні національної антикорупційної політики.

Важливими напрямками дослідження національної антикорупційної політики є аналіз фактологічних та емпіричних інформаційних даних щодо діяльності органів публічної влади, а, також, результатів соціологічних досліджень для пошуку необхідних заходів для підвищення ефективності публічного адміністрування в процесі формування та реалізації національної антикорупційної політики [45].

Застосовуючи наведені вище методи, можливо дослідити специфічні особливості та вплив ефективності реалізації національної антикорупційної політики на функціонування системи публічного адміністрування.

На нашу думку, для комплексного дослідження проблем у напрямі протидії корупції та визначення впливу корупційних злочинів на ефективність функціонування системи публічного адміністрування доцільним є використання конкретних наукових підходів, які графічно представлені на рис. 1.4.

Процес формування та реалізації національної антикорупційної політики можна розглядати як сукупність взаємозалежних елементів теоретико-методологічного, інституціонального та організаційного напрямів [48].

Наукове забезпечення реалізації реформ являє собою процес побудови демократичної, правової держави, який ґрунтується на використанні сучасних передових моделей удосконалення публічного адміністрування держави.

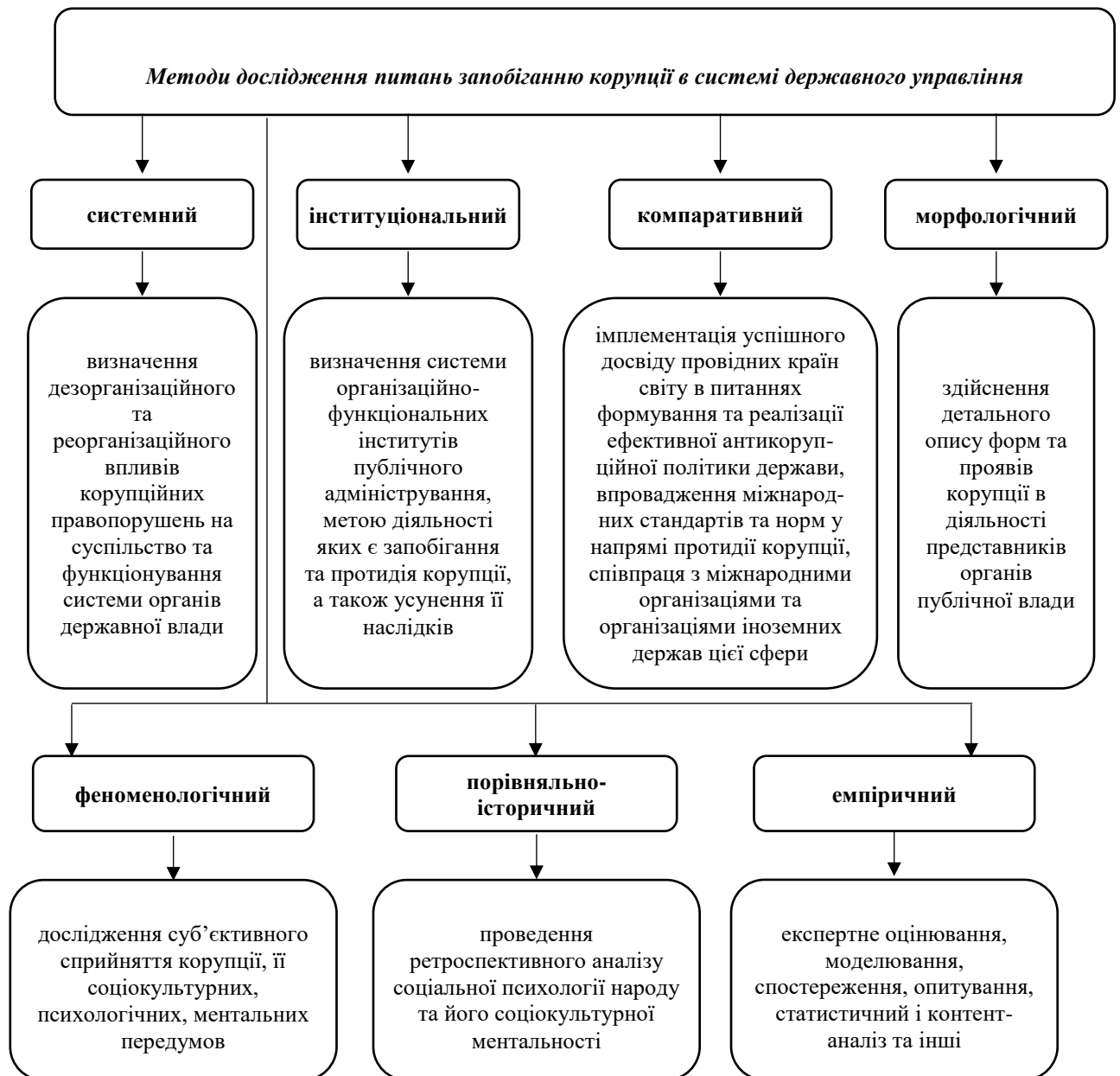

Рис. 1.4. Методи дослідження питань протидії здійсненню корупційних злочинів у системі державного управління

Боротьба з корупцією є лише частиною більш глобальної боротьби за створення ефективних, чесних і ефективних систем управління. Тому

реформатори повинні зосередити свої зусилля на усуненні негативних наслідків, які вона має для суспільства в цілому, а не лише проти самої корупції.

Рівень корупції в нашій країні не тільки знижується, а й продовжує зростати. Наприклад, сьогодні хабарем є не лише «подарунок», «спонсорська допомога», «виконання роботи», а й «приємна річ», «надання особливо важливої послуги», «консультація», «лекція», «порада», «маркетингова служба» тощо. Тому необхідно спланувати та здійснити принципово новий, якісно новий крок у наступі на корупцію, який раніше не реалізовувався, що вимагатиме власної стратегії і тактики, сил і засобів, методи та навички. При розробці необхідних заходів щодо подолання корупції все ще важливо розуміти особливості, які характеризують це явище на сучасному етапі національного розвитку. Відповідь на це запитання може дати загальне уявлення про виникнення корупції, через високоефективні заходи можуть бути встановлені для боротьби з корупцією [36].

Погляди науковців на принципи протидії корупції та національної антикорупційної політики практично збігаються. М. І. Мельник вважає, що боротьба з корупцією базується на таких основних принципах: законність; систематичність; складність; адекватний; прагматична спрямованість і радикальність дій; відповідність; наукова обґрунтованість; Економіка; соціальні інститути та взаємодія населення і владних структур; Оптимальність і ефективність [58].

За словами В. Д. Гвоздецького, що антикорупційна діяльність базується на таких принципах: легітимність; Комплексна реалізація правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів. Пріоритети профілактичних заходів. Невідворотність відповідальності за корупційні злочини; відкритість і прозорість діяльності органів державної влади та муніципалітетів; участь громадськості у заходах щодо протидії та протидії корупції, державний захист осіб, які сприяють здійсненню таких

заходів, забезпечення поновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, збитків, завданих корупційними злочинами [24].

Є.В.Расюк зазначає, що реалізація національної антикорупційної політики має базуватися на певних принципах: демократія; верховенство права; законність; систематичність; складність; достовірність, об'єктивність, конкретність, точність; прагматична спрямованість і радикальність дій; наукова обґрунтованість; Економіка; ефективність; ефективність; планувати; ефективність; Взаємодія владних структур із соціальними інститутами та населенням [82].

Метою реалізації Антикорупційної стратегії є зниження рівня корупції в Україні шляхом усунення передумов для її виникнення шляхом здійснення превентивних заходів, зміцнення верховенства права та формування нетолерантного суспільства. , негативне ставлення до корупції як суспільно небезпечного явища спільними зусиллями державних і громадських структур за участю міжнародних організацій.

Аналіз системи засад національної антикорупційної політики свідчить про наступні факти:

- 1) є елементом загальної системи протидії корупції.
- 2) визначені на нормативному рівні в національному та міжнародному праві;
- 3) формуються відповідно до державних, суспільних та індивідуальних потреб.
- 4) формують основу для розробки адміністративно-правових нормативних форм і методів національної антикорупційної політики;
- 5) мають окремі адміністративні та правові механізми застосування.
- 6) реалізація потребує комплексної та ефективної роботи системи спеціально уповноважених органів та органів державної влади загалом.

7) класифікувати можна за різними ознаками (за суб'єктом утворення, юридичною силою, галузевою належністю, суб'єктом повноважень для виконання конкретних завдань і доручень тощо).

8) потребує моніторингу реалізації з подальшими вдосконаленнями. Дотримання конкретних вимог українського суспільства та державних органів стане свідченням успішної реалізації антикорупційної політики, яка активно реалізується вже близько 25 років. Комплексне розуміння важливості адміністративно-правової реформи та зміни парадигми боротьби з корупцією.

Систему засад механізму державного управління протидії корупції в державних органах можна представити такими блоками (рис.1.5):

1) загально-правові: законність, верховенство права, демократія тощо закріплені в принципі на рівні міжнародних стандартів, конституцій та основних законів;

2) спеціально-правові становить групу принципів у сфері адміністративного та суміжного права, які визначають вектор діяльності системи публічних установ;

3) інституціональні – заходи щодо реалізації національної антикорупційної політики в установі;

4) організаційні.

Антикорупційні заходи в країні мають реалізовуватися з урахуванням цих фундаментальних принципів. Боротьбу з корупцією можна віднести до загальних засад державного управління, яка включає наступні:

- законність;
- гласність та прозорість;
- пріоритетність служіння державі;
- всеохопність;
- перманентність;

- колегіальність в усіх випадках ухвалення життєво важливих для населення рішень;
- цілеспрямованість;
- наукова обґрунтованість;
- економічна доцільність;
- превентивність;
- цільове використання видатків бюджетів на реалізацію антикорупційних заходів і відповідальності за їх використання.

Рис. 1.5. Класифікація принципів механізму державного управління запобігання корупції в органах влади

Джерело: авторська розробка

Конкретними принципами реалізації механізмів державного управління протидією корупції в державних органах є такі:

- створення коаліцій громадянського суспільства, бізнесу та влади для боротьби з корупцією

- партнерство у відносинах між державними, некомерційними та громадськими структурами у боротьбі з корупцією;
- відкритість та доступність інформації про здійснення антикорупційних заходів та діяльність організацій, які їх реалізують;
- дотримання векторів української соціальної інтеграції та інтеграції європейських країн, визначення патріотизму та національних інтересів;
- узгодження пріоритетних напрямів національних антикорупційних заходів із національною безпекою.

Провідним принципом будь-якої антикорупційної політики є постійне підвищення рівня ризику, вартості втрат та незахищеності державних службовців, представників бізнесу та громадян, залучених до корупції. Інакше корупція сприйматиметься суспільством як малоризикова, високоприбуткова діяльність у сенсі корупційних відносин, які забезпечують надійне та швидке вирішення проблем. Боротьба з корупцією шляхом заборони відповідних заходів, у тому числі зміни правових норм, чи накладення величезних штрафів за їх виконання є неефективною через можливість обходу заборон, невиконання цих правових норм або використання в особистих чи корпоративних цілях [74].

Кожен із наведених вище принципів дійсний лише для систем у поєднанні з іншими системами. Їх складна поведінка створює умови високого ризику для корупції. Інакше корупція сприйматиметься суспільством як діяльність з низьким рівнем ризику та високою прибутковістю, що дозволяє стабільно та швидко вирішити проблему.

Перераховані принципи державного управління запобіганням корупції повинні визнавати й забезпечувати:

- допустимість обмеження прав і свобод посадових та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, та прирівняних до них осіб;

- відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, ліквідація та запобігання шкідливим наслідкам корупційних злочинів

- особиста безпека громадян, які допомагають боротися з корупційними злочинами

- неможливість делегування державного регулювання та управління господарською діяльністю фізичним та юридичним особам, які здійснюють цю діяльність.

Організаційно-управлінський механізм боротьби з корупцією створюється і цілеспрямовано змінюється суб'єктами управління боротьбою з корупцією, які здійснюють регламентацію усієї сукупності функцій, форм, методів, важелів і стимулів соціального управління, щоб досягти найбільшої його ефективності в антикорупційній діяльності суспільства. Мета цього механізму полягає не в забезпеченні загальної безкорисливості, а швидше в значному підвищенні рівня ділової етики і, отже, міри ефективності і дієвості системи управління в державному і недержавному секторах. Для поглибленого розуміння і оцінки можливості боротьби з корупцією в Україні за допомогою досліджуваного механізму аналізується участь у вирішенні цієї проблеми основних партнерів (суб'єктів функціонування антикорупційного механізму): органів влади, ключових складових громадянського суспільства (підприємців, незалежних засобів масової інформації, громадських інститутів) і суспільства в цілому. Таким чином, можна стверджувати, що досліджуваний нами механізм – елемент реальної політики держави

Висновки до розділу 1

1. Узагальнено наукові підходи до визначення сутності механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Корупція є однією з ознак більшості організованої злочинності, особливо економічної. Для безпечного функціонування підпільної економіки необхідний підкуп працівників правоохоронних і контролюючих органів, суддів, прокурорів, чиновників і політиків. Особливий ризик для національних економік становить проникнення організованих злочинних угруповань у законні підприємства та органи влади. Злочинцями можуть бути уряди, а представники урядів можуть бути злочинцями.

Корупція – це складне та багатоаспектне (економічне, політичне, правове, морально-психологічне) соціальне явище, змістом якого є система негативних поглядів, переконань, установок і поведінки державних інститутів, державних і недержавних посадових осіб. Політичні, економічні, соціальні та психологічні чинники, політичні партії та громадські інститути, спрямовані на задоволення особистих, егоїстичних, колективних чи корпоративних інтересів шляхом підкупу, хабарництва та зловживання владою та надання благ і переваг всупереч суспільним інтересам.

Сутність поняття «механізми державного управління запобіганню корупції публічної влади» пропонується розуміти як комплекс цілеспрямованих дій держави, які направлені на забезпечення конституційних прав і свобод кожного громадянина країни, укріплення демократичних та моральних цінностей суспільства, забезпечення ефективних взаємозв'язків в антикорупційній сфері між місцевими органами публічної влади, громадськими організаціями, силовими структурами та громадянами зокрема.

2. Систематизовано складові механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки, можна виділити такі головні елементи: методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення.

Встановлено, що державні механізми протидії корупції мають запроваджуватися з урахуванням певних принципів: Формування коаліцій громадянського суспільства, бізнесу та влади для протидії корупції; Партнерство у відносинах державних, некомерційних та громадських структур у боротьбі з корупцією; Відкритість та доступність інформації щодо здійснення антикорупційних заходів та діяльності організацій, які їх реалізують.

3. Розкрито концептуальні засади механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки. Комплексний механізм державного управління запобігання корупції, може складатися із таких видів механізмів: економічного, мотиваційного, організаційного, політичного; нормативно-правового.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1 Аналіз нормативно-правового механізму участі інститутів громадянського суспільства в процесі запобігання корупції в органах публічної влади

Враховуючи значне соціально-правове значення питання становлення ефективної моделі протидії корупції в Україні, підсистема нормативно-правового механізму щодо предмета правового регулювання антикорупційної діяльності характеризується великою різноманітністю нормативних актів. Існує різниця між формальними та практичними стандартами. Оскільки цей фактор суттєво ускладнює формування цілісного уявлення про дієві алгоритми проведення антикорупційних заходів, стосовно даного підрозділу роботи автори обрали дві складові протидії корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування, тобто залучення громадянського суспільства закладів у процесі запобігання:

1) загальноправова складова (універсальна за комплексним впливом на всю систему відносин у сфері протидії корупції, нормативно-правові акти та окремі положення набувають значення нормативно-правових актів державного зразка);

2) інституційна складова (програмні акти, статті, рекомендації та положення, а також підзаконні нормативно-правові акти, що деталізують зміст комплексних норм попередньої складової, видані в межах та на виконання приписів універсальних нормативно-правових актів у сфері протидії корупції).

Специфіка антикорупційного процесу через його поширення на всі сфери суспільного життя створює ефект розпорошеності окремих антикорупційних норм за значною кількістю нормативних джерел. Чітка система норм антикорупційного типу. Загальну правову систему законів про участь державних органів у боротьбі з корупцією, на нашу думку, доцільно вивчати за ієрархічною послідовністю, яка одночасно визначає професійну приписність індивідуальних актів. Здійснення органами державної влади антикорупційних заходів:

1) Конституція України. Положеннями Основного Закону окреслюється регулювання антикорупційної діяльності державних органів у Конституції обмежується лише низкою приписів, оскільки окреслено лише загальний вектор організації соціально-правової реальності державних і суспільних функцій, а саме:

ст. 37, визначено право на створення об'єднань громадян та їх функціонування;

ст. 38, визначає право громадян на участь в управлінні державними справами (зокрема і шляхом ідентифікації корупційних правопорушень чи ризиків корупціогенезу);

ст. 40, закріплення права на звернення громадян. Слід зазначити, що зазначені обмеження конституційних нормативних актів з досліджуваних питань зумовлені нормативною символікою конституції як джерела права, а механізми компенсації вироблення правових приписів відбуваються через нормотворчість і законодавство. виконавча діяльність.

2) *Кримінально-процесуальний кодекс України* [72], встановлює низку правових механізмів, які регулюють досудові слідчі заходи та заходи та порядок розгляду кримінальних справ та забезпечити, щоб залучення органів державної влади мінімізувало потенційний ризик корупції для законності, об'єктивності та незаангажованості, вирішення кримінального провадження, зокрема:

п. 20 ч. 1 ст. 7 закріплює принцип гласності й відкритості судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; ст. 214

встановлює механізм реєстрації повідомлень про кримінальні правопорушення («Слідчі, прокурори невідкладно після подання заяви або повідомлення про вчинення злочину або самостійного виявлення всіх вихідних обставин, що можуть свідчити про вчинення злочину, але не пізніше 24 годин зводять відповідні відомості до судового розгляду. Надання витягів із Зведеного реєстру досудових розслідувань заявникам протягом 24 годин з моменту взяття на облік, початку розслідування та внесення таких відомостей» [72, ст. 32-33]).

Гласність кримінальних справ — безперешкодний доступ громадян до зали судового засідання для ознайомлення з ходом судового розгляду, проміжними та остаточними процесуальними рішеннями у справі. Розгляд Судом упередженості чи упередженості у таких справах, оскільки встановлює необґрунтовану поблажливість з боку державних обвинувачів, які здійснюють обвинувачення, може свідчити про потенційний корупційний вплив на фігурантів, про яких йдеться у всьому провадженні.

Водночас чітке формулювання підстав для обмеження оприлюднення судових проваджень відкриває можливість для судів зловживати механізмом проведення закритих судових засідань. Винятком із правила гласності є судові засідання, у яких: "...Обвинувачений є неповнолітнім. Розглядаються справи про злочини проти особистої статевої свободи та статевої недоторканості. Необхідно запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя або обставин, що принижують особисту гідність. Відкрите судове провадження може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом. Необхідність забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні»[72]

Водночас, скорочена процедура реєстрації відомостей про кримінальні правопорушення є формою реалізації описаної вище свободи участі у розгляді справ у разі необґрунтованого порушення свободи такого представництва. У разі виявлення фактів, що свідчать про корупційну

участь у процесі громадянського суспільства чи громадських учасників, закон надає можливість безперешкодного повідомлення викладених фактів для подальшої перевірки правоохоронними органами. Наведені механізми реалізації кримінально-процесуального правового характеру інститутів громадянського суспільства також застосовуються у разі виявлення корупційних злочинів як у власній діяльності, так і під час взаємодії з державними адміністраціями, що є найактивнішою формою приватного забезпечення інтеграції. Організація у сфері протидії корупції шляхом порушення кримінальних справ проти всіх, кому відома інформація про корупційні злочини.

3) *Кодекс України про адміністративні правопорушення* [47] (далі – КУпАП).

Відповідно до приписів ст. 6 КУпАП «...органи державної влади, органи місцевого самоврядування, трудові організації розробляють і здійснюють заходи щодо попередження адміністративних правопорушень, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню, виховання громадян у дусі свідомості. Дисциплінованість, суворе дотримання законодавства України» [47, ст. 8]. За відсутності законодавчо закріпленої участі органів юстиції в процедурах запобігання та припинення адміністративних правопорушень та нормативного закріплення методики провадження такої діяльності, в основу дипломного дослідження покладено адміністративну складову корупційних явищ з пункту з точки зору адміністративного правозастосування. Необхідний детальний аналіз змісту та конкретних форм антикорупційної діяльності організацій громадянського суспільства.

Склад адміністративного правопорушення корупційного правопорушення регулюється положеннями статті 13-А Кримінального процесуального кодексу, а назва розділу «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» чітко вказує на вторинність цього складу. Корупційні злочини пов'язані з кримінально-правовою складовою цього деструктивного

суспільного явища. Узагальнюючи формальні склад адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, такий склад можна стверджувати, наявність характерних кваліфікуючих ознак, які відрізняють елементи від інших форм корупційної діяльності, впливаючи таким чином на механізми виявлення та попередження цих злочинів, у тому числі на інститути та професійну діяльність громадянського суспільства:

а) усі складові адміністративного правопорушення, пов'язані з корупцією, мають формальний характер. Інакше кажучи, воно вважається вчиненим з моменту вчинення дії (дії чи бездіяльності) без набуття права на спричинення суспільно небезпечних наслідків. відповідний склад правопорушення;

б) об'єктивна сторона цього виду злочину складається з діяння документального чи організаційного характеру, а конкретний вид злочину можна визначити виключно шляхом аналізу відомостей з державних реєстрів або діянь за окремими видами деліктів. ротація відомчих (внутрішніх) документів;

в) домінуючий склад суб'єктного складу даного виду злочину поширюється лише на носіїв влади і не передбачає участі додаткових суб'єктів у реалізації об'єктивної сторони злочину.

Наведені вище ознаки адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, суттєво обмежують можливості ідентифікації інститутів громадянського суспільства у господарській діяльності можновладців, що потребує детального аналізу застосованих форм виявлення та реагування в соціальному середовищі. До зазначених ознак протиправної поведінки за кожним складом цього виду злочину, передбачених ПАП, на які можуть ефективно реагувати інститути громадянського суспільства:

- ст. 172-4 «Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності».

Можливості, передбачені чинним законодавством, дозволяють інститутам громадянського суспільства контролювати порушення вимог щодо суміщення публічної чи адміністративної діяльності з іншими, крім дозволених форм трудової діяльності. Реалізація цієї функції є досить обмеженою, оскільки базується лише на узагальненні інформації, відображеної в декларації суб'єкта, діяльність якого контролюється. У разі якщо у доходній частині затвердженої суб'єктної декларації зазначаються відомості про наявність доходів замість джерел доходів від основної діяльності, порівнюються відомості Єдиного державного реєстру цивільних кодексів суб'єктів, підприємств, організацій та державних органів України з реєстраційним кодом платника, зазначеним у звітній декларації суб'єкта права на виявлення складу правопорушення, передбаченого ст. Закон про адміністративні правопорушення 172-4. Проте слід зазначити, що приховування такої інформації та використання альтернативних схем кінцевого вигодоодержувача під час підприємницької діяльності фактично унеможлиблює цю функцію соціального середовища.

Вирішенням цієї проблеми, на нашу думку, є запровадження системи контролю за доходами та витратами осіб, на яких поширюється дія антикорупційного законодавства. Інтеграція інформації українських фінустанов в єдину систему даних, що відповідає міжнародним стандартам, дозволить правоохоронним органам отримувати інформацію, наявність якої можуть перевірити не тільки правоохоронні органи, а й органи державної влади через механізм публічних запитів. Ознаки корупційних злочинів у поведінці суб'єкта господарювання. Проте законопроект потребуватиме законодавчого втручання уряду у формі внесення змін до національного законодавства.

- ст. 172-5 «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків». Включення цієї статті до особливої частини КУпАП відсутність чіткого пояснення механізму застосування викликала значне занепокоєння з

боку української наукової спільноти. Так, зокрема, В. Трепак відзначав: «...Логіка законодавця незрозуміла. Закріплюючи бенкетні норми певними санкціями, ми фактично відкладаємо офіційне встановлення гіпотетичного змісту цієї ж статті, що свідчить про її неефективність, до моменту її роз'яснення» [73]. Однак факт втілення змісту цієї норми в законодавстві про адміністративну відповідальність не зменшив гостроти наукової дискусії щодо обґрунтованості цієї конкретизації, а навпаки, надав більше підстав для критики дій законодавця. [74].

В оминаючи наукові дебати щодо чинності такої норми права, обмеження на отримання подарунків застосовуються лише в тому випадку, якщо одержувачу надано або, можливо, виконує адміністративні права (відносини влади та підпорядкування) по відношенню до дарувальника. пов'язані з цим функції управління (включаючи надання адміністративних послуг). Тому виявлення даного виду правопорушень у діяльності інститутів громадянського суспільства можливе лише шляхом повідомлення осіб, які отримували адміністративні послуги. Правоохоронні процедури керівного органу публічної установи або її агента..

- ст. 172-6 «Порушення вимог фінансового контролю».

Обробка дослідження включає: неподання або своєчасне подання відомостей про майно, майно та фінансові зобов'язання, відкриття рахунку в іноземній фінансовій установі або подання завідомо недостовірних відомостей у декларації не перевищує розміру, еквівалентного прожитковому мінімуму для дієздатної особи. Заходи протидії адміністративним порушенням, пов'язаним з корупцією, з боку організацій громадянського суспільства полягають у дотриманні умов подання звітів та інформації про звіти особами, які підпадають під дію Указу про введення в дію Закону про боротьбу з корупцією можна проаналізувати та реалізувати на офіційному сайті НАЗК.

Потенційними ознаками порушення вимог фінансового контролю є:

- розміщення звіту або повідомлення про суттєву зміну стану майна з порушенням встановлених законодавством строків (у разі подання річного звіту - до 1 квітня року, що настає за звітним; звітності, що подається - протягом 7 днів з дня подання першого звіту; стан майна - протягом 10 днів з дня виникнення відповідної зміни, щодо повідомлення до звільнення - щодо декларації після звільнення не пізніше дня припинення трудових або службових відносин - у році, наступному за роком звільнення 4 до 1 числа)

- відсутність у декларації майнових активів чи зобов'язань відомостей, відображених у деклараціях минулих періодів. Зазначені обставини можуть свідчити про умисне приховування відомостей про стан нерухомого майна декларанта або невнесення відомостей про порядок виключення того чи іншого майна чи фінансового об'єкта з податкової декларації.

У кожному із зазначених випадків виявлення конкретних обставин однозначно свідчить про корупційну злочинну діяльність органу управління, а отже, антикорупційні елементи діяльності громадських організацій у контексті відповідних складів корупційних правопорушень визнаються законом. правоохоронні органи (НАЗК чи НАБУ) Метою є швидке виявлення офіційних ознак злочину за зведенням непублічних даних із цього реєстру публічних декларацій.

• ст. 172-7 «Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів».

Конфлікт інтересів як правове явище простежується при здійсненні уповноваженим суб'єктом управлінських функцій у контексті управління та суб'єктивних чи об'єктивних складових повноважень, зміст яких може вплинути на об'єктивність і справедливість управлінських рішень унаслідок порівняння. на особистих інтересах власника.

Передумовами виникнення конфлікту інтересів є: Призначити близького родича на безпосередню посаду носія влади. Здійснення адміністративних заходів щодо суб'єктів юстиції, в яких правовласник має певний рівень

приналежності (соціальний, фінансовий, адміністративний). Складність виявлення потенційних чи реальних конфліктів інтересів полягає в необхідності всебічного вивчення різних джерел даних з одночасним редагуванням у світлі виконуваних функцій управління. Зокрема, зазначений процес контролю державного сектору відображено в інфографіці, наведеній в офіційному звіті [56].

Функціональною формою для соціальних інституцій щодо запобігання проявам цих корупційних злочинів міг би стати механізм узагальнення інформації з ЄДРПОУ (Єдиного державного реєстру підприємств, організацій та громадських формувань) у порівнянні з даними, оприлюдненими на сайті НАЗК. з подальшим повідомленням про виявлені порушення законодавства. Проте слід зазначити, що використання механізмів приховування кінцевих бенефіціарів суб'єктів господарювання та відсутність доступу суб'єктів управління до повної бази адміністративного документообігу в окремих випадках мінімізує їх можливості. Позиція інститутів громадянського суспільства щодо виявлення фактів діяльності владних осіб у ситуаціях конфлікту інтересів, що зазвичай вимагає перегляду механізму прозорості обігу публічних документів разом із створенням реєстру адміністративних актів для громадського.

4) Закон України «Про запобігання корупції» [36] (далі – Закон) у ст. 21 визначає функціональні складові антикорупційної діяльності інститутів громадянського суспільства на інституційному та індивідуальному рівнях. Підсумовуючи законодавчі положення, слід зазначити суттєві обмеження законодавця щодо обсягу повноважень органів судової влади у сфері протидії корупції, консолідація яких можлива за такими напрямками:

- інформаційні та комунікаційні права (використовувати механізми запиту доступу до публічної інформації, надавати рекомендації та покращувати діяльність, відслідковувати, виявляти та діяти щодо інформації

про корупційні злочини та причини та умови, які можуть їм сприяти; Пропонувати пропозиції (з органи державної влади);

- організаційні повноваження (проведення антикорупційних розслідувань чинних законів та їх проектів, що може призвести до внесення пропозицій до державних органів щодо вдосконалення антикорупційних елементів нормативно-правових актів; участь у парламентських слуханнях з питань протидії корупції в Україні; проведення корупційних заходів). наукові, соціологічні та інші види досліджень для підвищення ефективності профілактики;
- соціально-профілактичні повноваження (інформувати громадськість про проблеми, пов'язані з протидією корупції);
- контрольні повноваження (заходи щодо визначення ефективності виконання антикорупційного законодавства).

Як видно із вищевикладеного, нинішній стан усвідомлення законодавцем антикорупційної ролі інститутів громадянського суспільства залишається на рівні радянського. Не йдеться про установчі повноваження суб'єктів соціальної сфери, а обмеження виключного контролю за процесом пасивного нагляду за станом виконання нормативних актів свідчить про віднесення пасивних ролей до соціально-організаційних елементів. Спостерігач публічно-правових алгоритмів протидії корупції, відмінних від усталених світових практик.

5) *Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки».*

Вказаний акт спільно із Законом України «Про запобігання корупції» становить нормативний «кістяк» національної антикорупційної системи. Досліджувані норми закону мають відображати основні проблеми сучасного антикорупційного стану України та являти собою концептуальні норми та організаційні заходи, спрямовані на вдосконалення всього антикорупційного механізму з урахуванням виявлених недоліків.. Натомість, як слушно

відзначає Е. Подоляк-Богачек, «...Створення чіткого плану дій щодо посилення антикорупційних процедур у всіх формах і засобами, передбачених національним законодавством, що було основною метою “Антикорупційної стратегії”, його було замінено офіційним гаслом декларативного типу, яке фактично дублювало чинні нормативні положення у сфері протидії та протидії корупції. Стратегічні програмні документи не містять чітких та зрозумілих форм для активізації антикорупційного потенціалу, тому очікувати їх ефективного ефекту не доводиться» [77].

Важливо, що «Антикорупційна стратегія», яка визначає роль інститутів громадянського суспільства у сфері протидії корупції, визначає такі напрями оптимальної участі інститутів громадянського суспільства в цьому процесі:

- «залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики» [78];
- «щороку громадськість залучається до дослідження сприйняття корупції, довіри громадян до інституцій, відповідальних за протидію корупції, готовності громадян долучитися до заходів протидії корупції, її поширеності та типів моделей. Корупційні практики, ризики, пов’язані з корупцією» [78];
- «абезпечує впровадження міжнародних стандартів взаємодії влади та громадськості під час прийняття рішень у сфері антикорупційної політики та сприяє розвитку нових форм співпраці, таких як діалог та партнерство» [78];
- «спрощення доступу громадян до інформації про заплановані публічні закупівлі» [78];
- «посилення громадського контролю за прийняттям рішень народними обранцями через механізми допублічного обговорення, особливо суспільно значущих рішень» [78].

Звертає увагу на те, що в антикорупційній стратегії протидії корупції декларативної взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державного управління обходиться доцільність рефлексії другого порядку, яка

вже зазначена в багатьох інших нормативних актах держави. Жоден із цих напрямків участі громадянського суспільства в антикорупційному процесі не вимальовується з функціональної точки зору. Таким чином, антикорупційні стратегії, які визначають очевидні проблеми в поточному стані розвитку національної адміністративної системи, не забезпечують вирішення цих проблем.

Систематизацію нормативно-правового забезпечення механізмів державного управління запобіганню корупції можна представити у вигляді таб. 2.1.

Таблиця 2.1

**Складові нормативно-правового механізму державного управління
запобіганню корупції**

Нормативно-правовий документ	Характеристика
<i>Конституція України</i>	регулювання антикорупційної діяльності державних органів у Конституції обмежується лише низкою приписів, оскільки окреслено лише загальний вектор організації соціально-правової реальності державних і суспільних функцій.
<i>Кримінально-процесуальний кодекс України</i>	встановлює низку правових механізмів, які регулюють досудові слідчі заходи та заходи та порядок розгляду кримінальних справ та забезпечити, щоб залучення органів державної влади мінімізувало потенційний ризик корупції для законності, об'єктивності та незаангажованості, вирішення кримінального провадження
<i>Кодекс України про адміністративні правопорушення</i>	визначає необхідність детального аналізу змісту та конкретних форм антикорупційної діяльності інститутів громадянського суспільства.
<i>Закон України «Про запобігання корупції»</i>	визначає функціональні складові антикорупційної діяльності інститутів громадянського суспільства на інституційному та індивідуальному рівнях. Підсумовуючи законодавчі положення, слід зазначити суттєві обмеження законодавця щодо обсягу повноважень органів судової влади у сфері протидії корупції.
<i>Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні»</i>	досліджувані норми закону мають відобразити основні проблеми сучасного антикорупційного стану України та являти собою концептуальні норми та організаційні заходи, спрямовані на вдосконалення всього антикорупційного механізму з урахуванням виявлених недоліків.

*Систематизовано автором

З метою усунення зазначених недоліків антикорупційної стратегії пропонується протягом наступного періоду доповнити зміст аналогічних програмних документів деталізованою формою щодо практичної реалізації заходів щодо протидії корупції в інститутах громадянського суспільства.

- надати рекомендації НАБУ щодо подальшого інформації про невідповідність стану матеріального забезпечення органів управління рівню посадового грошового утримання за рахунок коштів відповідного бюджету;

- нормативне встановлення порядку участі державних органів, які мають досвід роботи у сфері протидії корупції, у процесі розроблення проектів нормативно-правових актів, що визначають засади антикорупційної діяльності;

- забезпечення функціонування єдиного публічного реєстру адміністративних актів з метою відстеження ефективності діяльності уповноважених суб'єктів та виявлення можливого конфлікту інтересів.

Інституційний механізм нормативно-правового забезпечення участі інститутів громадянського суспільства в протидії корупції включає вузьке регулювання, перевірене досвідом функціонування окремих підрозділів органів державної влади, що регламентують створення місцевих антикорупціонерів. Корупційні механізми у відповідних державних установах. Сьогодні державними органами, які безпосередньо беруть участь у реалізації внутрішньої антикорупційної політики України, є: ДАБІ, ДАБІ України та виявлення, розшуку та управління активами, одержаними злочинами, у тому числі корупційними, Державний орган, прокуратура, що спеціалізується на боротьбі з корупцією. Часткові антикорупційні повноваження (в частині проведення окремих процедур) належать Національному бюро розслідувань. Національна рада з питань антикорупційної політики є лише дорадчим органом при Президентові України. Зрозуміло, що функціональне навантаження на ці інституції є дуже високим, враховуючи велику кількість корупційних справ, але своєю діяльністю вони формують зовнішню (міжсоціальну) складову протидії

корупції. Натомість в інституційному сенсі ключовою роллю громадянського суспільства є допомога згаданим державним органам у протидії корупції на позасоціальному рівні, тобто на рівні реального функціонування антикорупційних інституцій. Отже, дослідження інституційних складових нормативно-правового забезпечення участі інститутів громадянського суспільства в протидії корупції полягає у визначенні форм і методів антикорупційної діяльності щодо внутрішньої діяльності органів державної влади. Переважаючою серед цих форм є функціонування рад при публічній владі.

Громадська рада є постійно діючим органом, до складу якого в порядку і порядку, встановленому чинним законодавством, входять представники мас, пріоритетним завданням якого є постійне керівництво діяльністю органу. Акредитація рад, виявлення факторів, що знижують ефективність такої діяльності, надання консультаційних та експертно-аналітичних послуг, участь у відборі кандидатів на заміщення вакантних посад тощо.

Незважаючи на те, що діяльність Ради як форми реалізації участі інститутів громадянського суспільства в антикорупційній діяльності є однозначно примусовими заходами, усі ключові органи державної вертикалі управління зобов'язані займатися такою діяльністю. Комісія створена і працює. Таким чином, інституційна обов'язковість нормативних положень щодо участі громадянського суспільства у протидії корупції з метою дотримання принципу системності вивчення питань підрозділу включає дві складові. Форми участі громадськості в антикорупційній діяльності, не пов'язані зі створенням постійно діючого органу

При таких державних установах діють громадські ради:

1) *Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК).*

Громадська рада НАКу складається з 15 членів, обраних на конкурсній основі за участю Кабінету Міністрів України. Процедура формування персонального складу Громадської ради при НАЗК регламентується

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації та проведення конкурсу з формування Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції» № 140 від 25 березня 2015 року [81].

Можна визначити основні повноваження Громадської ради при НАЗК:

а) звіт про аналіз поточної діяльності та виконання плану заходів НАКЗ;

б) затвердження звітів про діяльність НАКК за певний період;

в) проведення експертних досліджень проектів законодавства, розроблених НАКЗ на виконання своїх повноважень, та надання висновків.

г) обов'язкова участь у робочих засіданнях Правління НАКЗ.

Той факт, що національне законодавство не визначає, як громадська рада фактично здійснює контроль і нагляд у сільськогосподарських кооперативах, викликає занепокоєння, що правовий вакуум може бути заповнений лише регламентом громадської ради. Від НАЗК не опубліковано на сайті НАЗК. Вважаємо, що така ситуація є свідченням неналежного рівня нормативно-правового забезпечення діяльності Ради в рамках НАЗК, що безумовно знижує загальну ефективність практичної реалізації повноважень цього органу, водночас виявлено у поточній діяльності НАЗК Мінімізувати адміністративний вплив на корупціонерів..

2) *Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ).*

Акредитований орган громадської участі в запобіганні корупції при НАБУ – Рада громадського контролю складається з 15 осіб, її склад формується на конкурсній основі згідно з процедурами, визначеними Указом Президента «Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України» від 15.05.2015 року № 272/2015 [83].

Вважаємо за доцільне відзначити той факт, що, незважаючи на повністю відкритий процес формування Комітету громадського контролю (інтернет-голосування проводиться на офіційному сайті НАБУ), вимоги до кандидатів є недостатніми та мають негативний характер. (Це не встановлює

кваліфікаційних вимог до заявників, це лише обмеження щодо конкретних кваліфікацій). Відсутність ефективного методу виявлення підтверженого досвіду антикорупційної діяльності кандидата ставить під загрозу здатність кандидата здійснювати ефективний громадський контроль за діяльністю НАБУ, оскільки необхідні відповідні навички та досвід.

Кваліфікаційні вимоги до кандидатів мають передбачати професійну освіту (юридичну чи економічну) та не менше двох років досвіду правозахисної чи антикорупційної діяльності, що визначає їх практичну здатність до виконання. Функції, покладені на цю лабораторію.

Консолідація Комісії громадського контролю НАБУ з узгодженням щодо інших державних органів антикорупційного типу є створенням системи адміністративного підпорядкування всієї системи громадських антикорупційних органів саме цій організації. Це може нівелювати прозорість та автономність функцій, які є ключовими факторами забезпечення ефективності діяльності державного сектору. На нашу думку, цю функцію Громадського контролю слід модифікувати як вектор, що обмежує його можливості чинити тиск на автономні державні органи антикорупційного профілю, звужуючи його координаційну функцію до комунікативного та інформаційного контексту. Воно узгоджується з характером і призначенням досліджуваної установи.

3) *Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – Національне агентство).*

Органом громадського контролю за діяльністю державних органів є Рада, порядок складу та загальні повноваження якої визначаються. Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [84] та Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації та проведення конкурсу з формування Громадської ради при

Національному агентстві з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 21 лютого № 86 2017 року [85].

До складу ради входять дев'ять членів, їх обрання здійснюється за допомогою механізму інтернет-голосування, подібного до описаної вище процедури.

Враховуючи ідентичність усіх організаційних елементів діяльності Громадського комітету, слід наголосити на нормативно-правовому забезпеченні функціонування цього антикорупційного інституту громадянського суспільства. Дослідження, проведені раніше в цьому підрозділі:

- встановлення вимоги щодо мінімального дворічного стажу роботи на посаді члена державного органу, що спеціалізується на боротьбі з корупцією.

- на першому пленарному засіданні цього новоствореного органу розробляються та затверджуються положення про громадські ради, які визначають порядок визначення функціональних повноважень громадських рад.

- законодавчо блокує членам громадської ради доступ до документів уповноважених органів для подальшого аналізу наявності чи відсутності корупційних ризиків.

Подібний механізм проведення відкритого антикорупційного аудиту визначено Положенням про Міністерство та затверджено положеннями Положення, а проведення відкритого антикорупційного аудиту для таких проектів визначено як обов'язкову процедуру нормативним актом, розробленим центральний орган виконавчої влади – легітимний соціальний інститут, уповноважений ініціювати його реалізацію. Додатковими формами участі інститутів громадянського суспільства у протидії корупції в

центральної владі слід визначити механізми громадських слухань, звернень та доступу до публічної інформації [61].

Враховуючи поточний стан нормативно-правового представлення механізмів визначення доброчесності кандидатів на державні посади, а також те, що критерії такого визначення залишаються дуже низькими, уточнення змісту вищезазначених категорій чітко формулює методологію функції в цьому відношенні. Це робиться за допомогою положень національних правових принципів і місцевих нормативних актів, розроблених окремими органами громадянського суспільства для врахування цього.

Аналізуючи це положення в симбіозі з положеннями внутрішнього законодавства США в частині позбавлення судді статусу у разі вчинення ним злочину незалежно від рівня соціальної небезпеки злочинного діяння, маємо наступне. Висновок про те, що доброчесність підтверджується лише відсутністю будь-яких ознак ненормальності в поведінці державних службовців. Таким чином, цей вектор ідентифікації доброчесності передбачає дотримання соціальних норм, які не охороняються законом.

Необхідність розробки та впровадження спеціальних інструментів як ключових елементів систем оцінки корупції є особливо актуальною для сучасних вимог до механізмів розробки та реалізації національної антидержавної політики, сформульованих в ООН. Проте в Конкурсі 61 розглядається можливість аналізу тенденцій в регіоні, учасників консультацій з експертами та корупційних злочинів. Розширюйте статистичні дані, аналізуйте корупцію та розширюйте інформацію для розробки спільних визначень, стандартів і методологій. До них належать розширення статистичних даних, боротьба з корупцією та міжнародне та регіональне втручання.

Відповідно до п.5 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції», Національне агентство має забезпечити організацію та гарантувати

дослідницьку організацію з досліджень корупційної ситуації в Україні. Стандартна технологія обстеження корупції, затверджена НАЗК, може контролювати українську корупцію та контролювати ситуації у відповідь, яка фіксує динаміку показників щодо сприйняття корупції та ефективності сприйняття населенням.

За 2016 рік було зареєстровано 9 787 випадків присвоєння або розтрати майна шляхом зловживання службовим становищем. У 2017 році таких правопорушень було 10 756, у 2018 – 10 713, в 2019 – 9 074, в 2020 – 11 160, 2021 – 12 635 (рис.2.1).

Найбільше підозр за цією статтею було вручено в 2018 році – 5 953. У тому ж році було направлено до суду 5 347 проваджень з обвинувальним актом. У 2019 було найбільше засуджено осіб – 340.

За 2016 рік антикорупційні органи зареєстрували 3 360 випадків зловживання владою або службовим становищем, в 2017 – 3 995, в 2018 – 3 589, в 2019 – 4 371, в 2020 – 4 060, в 2021 – 4 423.

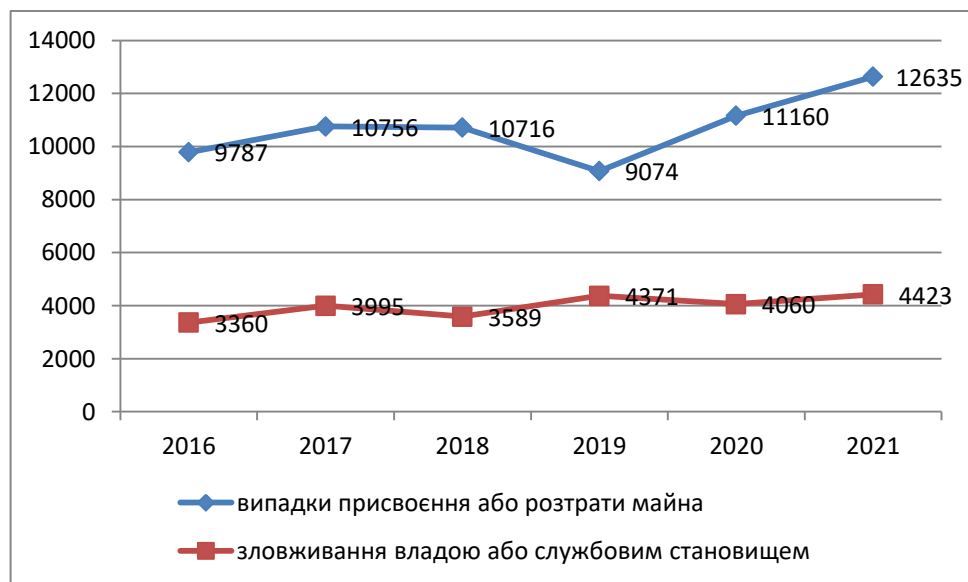

Рис. 2.1. Аналіз корупційних порушень у 2016-2021рр.

2017 році за корупційні правопорушення оштрафовано 2,2 тис. осіб на загальну суму 4 млн 179 тис. грн. У 2019 році оштрафували 5 тис. осіб на загальну суму 5 млн 286 тис. грн, ще 15 громадян позбавили посад. У 2021

році суд оштрафував 4,6 млн осіб на 4,835 млн грн, 10 осіб було позбавлено права обіймати певні посади.

За даними проведеного аналітичного дослідження щодо проблематики корупції в Україні більше 90% населення країни вважає корупцію серйозною проблемою. Проте динаміка результатів опитування за останні роки свідчить про незначне зменшення значення даного показника (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз результатів дослідження стану корупції в Україні

Питання	Відповіді респондентів, %		2021р. у % до 2019р.
	2019р.	2021р.	
1. Чи є корупція важливою проблемою в Україні?	94,3	93,2	98,8
2. Чи поширена корупція у суспільстві?	64,1	62,8	98,0
3. Основні джерела інформації про виявлені факти корупції:			
- Інтернет	4,0	15,0	375,0
- Засоби масової інформації (телебачення)	32,1	25,8	80,4
- Заяви представників влади	4,7	5,5	117,0
- Неурядові організації	2,5	3,5	140,0
- Власний досвід	24,7	20,1	81,4
4. Основні причини корупції:			
- Прагнення використовувати посаду з метою особистого збагачення	19,1	20,2	105,8
- Відсутність бажання у керівництва країни боротися з корупцією	11,8	13,9	117,8
- Звичка населення	9,0	12,0	133,3
- Недостатній внутрішній контроль в органах влади	7,3	11,1	152,1
- Заплутане та недосконале законодавство;	12,1	6,7	55,4
- Надмірна бюрократія	5,9	8,3	140,7
- Низький рівень поінформованості населення про процедури і правила в державних органах влади	7,6	6,0	78,9
- Відсутність чітких процедур і правил в діяльності державних установ	4,9	6,3	128,6
5. Чи може корупція бути корисною для держави?	19,2	12,5	65,1

За досліджуваний період їх кількість зменшилася на 1%. Хоча 63-65% респондентів вважають, що корупція дуже поширена в суспільстві, кількість людей, які притягують президента до відповідальності, різна. Так, якщо у 2019 році він становив трохи більше 60%, то у 2021 році він знизився до 55%.

Телебачення було і залишається основним джерелом інформації про корупційні викриття. Так вважає більшість респондентів, і з кожним роком їх кількість зменшується.

У цьому відношенні останнім часом роль Інтернету зросла в 3,5 раза, а неурядових організацій - в 1,5 раза. Інші джерела інформації про корупційні справи зазнали значного падіння своїх статків. Так, за результатами соціологічних досліджень, останнім часом суттєво зменшилася частка громадян, які безпосередньо стикалися з корупцією (з близько 26% у 2019 році до майже 20% у 2021 році). Водночас, на думку українців, найбільш корумпованими є митниця, охорона здоров'я та центральні органи виконавчої влади.

Основними причинами корупції українці вважають бажання політиків і чиновників використовувати своє становище для особистого збагачення та відсутність щирого бажання вищого керівництва країни боротися з корупцією. Причому їх питома вага з кожним роком зростає. Протягом 2019-2021 років найбільше зростання показника серед причин виникнення корупційної діяльності, який можна побачити в таблиці 2.1, спостерігалось у відсутності внутрішнього контролю державних органів саме в 1,6 разу. Менше ніж у 1,4 рази – надмірна бюрократія та відсутність чітких процедур і правил у діяльності державних органів. Зростаюча кількість респондентів вважають заплутаність і неповність законів та низький рівень поінформованості населення про процедури та правила органів державної влади важливою причиною корупції. Також на 30% зменшилася кількість людей, які вважають, що корупція може бути виправданою, коли це необхідно для вирішення важливих справ.

2.2. Дослідження причин виникнення корупційних ризиків у сфері публічного управління та їх вплив на економічну безпеку

Як відомо, корупція є однією з найнебезпечніших загроз правам людини, демократії, правопорядку, чесності та соціальній справедливості, перешкоджає економічному розвитку, загрожує належному та справедливому функціонуванню держави та має негативні фінансові наслідки для громадян, бізнесу. Він призначений для національних і міжнародних організацій.

Сьогодні, як і в більшості європейських країн, у нашій державі вживається низка заходів у сфері протидії та протидії корупції, спрямованих на протидію корупції.

Протягом багатьох років Україна не може переломити небезпечну тенденцію зростання корупції. Міжнародні зобов'язання та розробки щодо боротьби з корупцією, зокрема завдяки Конвенції ООН проти корупції, Конвенції Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію, численним Рекомендаціям ЄС, Стамбульському плану дій Ради Європи та Організації економічного співробітництва не була повністю завершена.

Аналіз динаміки сприйняття корупції в Україні свідчить про поступове покращення порівняльних показників рівня корупції в Україні за останні дев'ять років. Тобто зростання з 26 у 2012 році до 32 у 2021 році, таким чином, з 2012-2021 цей показник зріс на 6 пунктів. (рис. 2.2).

Щодо місця України у світовому рейтингу сприйняття корупції (опублікованому міжнародною антикорупційною організацією Transparency International на основі рейтингів бізнесменів та аналітиків), то варто зазначити, що у 2012 році наша держава посіла 144 місце зі 180 країн. Через три роки він був 130-м у світі та 122-м у 2021 році, поряд з нами африканські та азійські країни Єгипет та Есватіні [35]. Ця тенденція свідчить про покращення результатів у боротьбі з корупцією, але позитивні зміни відбуваються дуже повільно. Важливими аспектами, які призвели до такого

результату, були: запровадження Вищого антикорупційного суду; зміни в роботі Національного антикорупційного офісу; стягнення відповідальності за незаконне збагачення; нормалізація питань захисту викривачів; відкриття Електронного реєстру звітів партій; зміни у сфері державних закупівель.

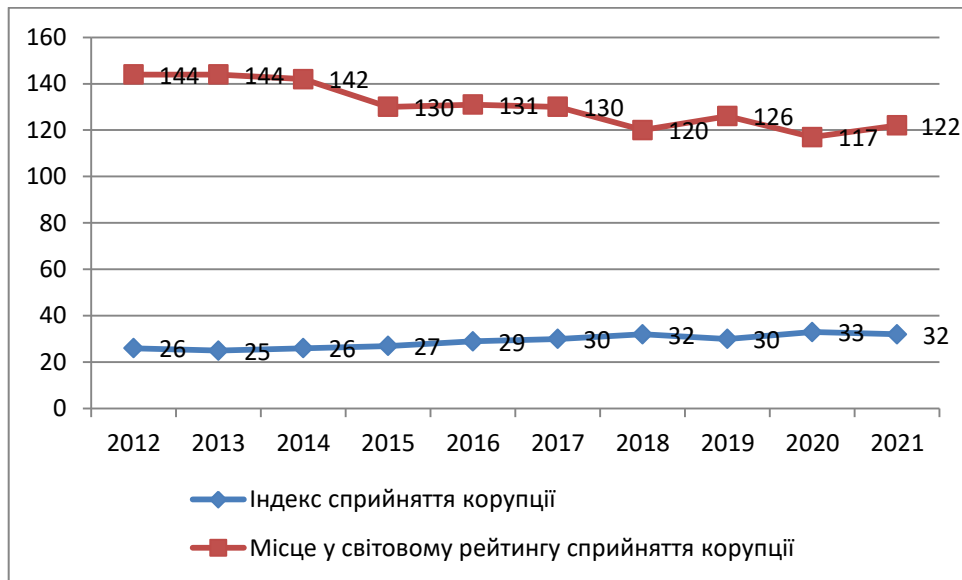

Рис. 2.2 Динаміка індексу сприйняття корупції для України в 2012-2021рр.

* побудовано на основі [35]

Ця обставина викликає критичне ставлення до України як корумпованої країни з нестабільними державними інститутами, особливо судовою системою. Показником цієї позиції традиційно є рейтинг міжнародної організації «Transparency International». Україна посідає 130 місце зі 180 країн світу в Індексі сприйняття корупції (CPI) Transparency International за 2017 рік з результатом 30 зі 100. Це на 1 бал і 1 сходинку в порівнянні з минулим роком (29 балів, 131 місце з 176 країн). Проте в динаміці результати минулого року нижчі за 2016 рік (1 бал проти 2 балів).

Ось чому Україна змогла перейти на вищий рівень: У 2017 році Антикорупційне управління (САП/НАБУ) розпочало розслідування та передало до суду першу підозру у корупції. Продовжив працювати реєстр електронних декларацій. Минуло майже два роки після реформи публічних

закупівель та обов'язкового використання системи ProZorro. Відбулася реформа ринку газу.

Автори дослідження, на основі якого розраховується індекс, також відзначають зниження рівня корупції в поліції та зменшення кількості випадків, коли бізнес змушений давати хабарі.

Водночас таке повільне зростання індексу України, фактично половина динаміки зростання порівняно з 2017 роком, пояснюється такими обставинами, як низький рівень довіри та відсутність політичної волі керівництва країни до рішучої боротьби з корупцією. Українські суди та прокуратура. Також варто відзначити поточні законодавчі ініціативи Конгресу, які загрожують новоствореній антикорупційній інфраструктурі. Як наслідок, корупція залишається однією з головних проблем для бізнесу та пересічних громадян.

Минулого року Україна лише частково виконала рекомендації Transparency International. Зокрема, створення Вищого антикорупційного суду у 2017 році зупинилося на тому етапі, коли президент представив законопроект всупереч рекомендації Венеціанської комісії. "Кошти Януковича" сумнівним рішенням суду були передані в бюджет і досі офіційно засекречені. Хоча уряд зробив певні кроки для побудови прогресивної системи eHealth і запустив процес автоматичного відшкодування ПДВ, протягом року було багато законодавчих ініціатив, які могли зруйнувати систему ProZorro. Законопроект «Купуй українцям, плати українцям», який створює умови для повернення корупції у публічних закупівлях, проголосували з першого читання. Оборонні закупівлі ще не перевірені, і рівень секретності в цій сфері залишається безпідставним. Протягом року було багато спроб обмежити незалежність новостворених антикорупційних органів та прикладів тиску на журналістів та громадських активістів, які працюють у сфері протидії корупції: запровадження дискримінаційної електронної звітності про майно, тиск з боку

правоохоронних органів, провокації, заперечення, побиття та дискредитація інформації.

Цього року Україна вперше з 2010 року у світовому рейтингу SRI обігнала Росію (29 балів), яка не піднімалася в минулому році. Результати інших сусідніх країн все ще вищі за Україну: Польща – 60, Словаччина – 50, Румунія – 48, Угорщина – 45, Білорусь – 44, Молдова – 31.

Одним із основних напрямків у сфері протидії корупції є виявлення можливих корупційних ризиків у діяльності представників органів державної влади та усунення умов і причин, за яких ці ризики виникають.

Ці корупційні ризики постійно досліджуються науковцями та органами державної влади в різних сферах державного управління.

При цьому, за поширеністю корупційних ризиків у діяльності державних службовців та посадових осіб державних установ їх можна розмістити у такій послідовності:

- недобросовісність державних службовців;
- виникнення конфлікту інтересів;
- відсутність контролю з боку керівництва;
- наявність дискреції.

Слід зазначити, що першим корупційним ризиком є не випадкова недобросовісна поведінка державних службовців.

Досить великий вплив на добросовісність посадових осіб при виконанні останнім своїх обов'язків мають етично-психологічні аспекти та соціально-правові фактори, адже посадові особи завжди приймають рішення, виходячи з власного досвіду, психологічного ставлення до роботи, а також на основі індивідуальних переконань і соціальних і матеріальних обставин особи [54].

Ще одним менш значущим корупційним ризиком є виникнення конфлікту інтересів. Тобто між приватними інтересами особи та її державними повноваженнями може виникнути реальна чи удавана суперечність, яка може вплинути на об'єктивність чи неупередженість

прийняття рішень. Вважається такою, що не здійснює та не діє під час виконання наданих їй службових повноважень.

Важливим елементом вирішення конфлікту інтересів є управлінський контроль.

Отже, безконтрольність з боку керівництва (безконтрольність) є корупційним ризиком.

Важливо зазначити, що відсутність контролю з боку керівництва може призвести до інших корупційних ризиків. Зокрема, конфлікт інтересів і нечесність державних посадових осіб є однаковими [55].

Отже, з метою попередження (недопущення) виникнення корупційних ризиків, таких як безконтрольність з боку керівництва, саме безпосереднє керівництво має контролювати:

- систематично, тобто регулярно або постійно;
- комплексно, тобто максимально охоплювати всі питання та напрями роботи;
- визначте тих, хто має високі результати, а також тих, хто не працює.
- бути об'єктивними, тобто неупередженими.
- розкрити наслідки контролю публічно, тобто тим, хто підлягає контролю.
- ефективно (результативно), тобто за результатами контролю [56] вжити відповідних заходів.

До списку корупційних ризиків входить і диспозитивність. Бо саме можливість діяти на власний розсуд створює умови для вчинення корупційних злочинів.

Дискретність має ряд спільних рис:

- дозволити інституціям (особам, уповноваженим на виконання функцій держави) на власний розсуд оцінювати юридичні факти (фактичну конституцію), які можуть призвести до виникнення, зміни або припинення правовідносин;

- обрати на власний розсуд одну із запропонованих у проекті нормативного акту форм реагування на цей юридичний факт.
- надати інституціям (уповноваженим на виконання функцій держави) дискреційні можливості обирати ступінь, вид, розмір і спосіб здійснення публічно-правового впливу на фізичних та юридичних осіб.
- дозволити установам (уповноваженим на виконання державних функцій) обирати форму здійснення повноважень. Тобто видавати нормативні чи індивідуально-правові акти, здійснювати (але не виконувати) адміністративні дії.
- надати установам (особам, уповноваженим на виконання функцій держави) право повністю або частково визначати порядок юридично значущих дій, у тому числі тривалість і порядок їх здійснення.
- організації (особи, уповноважені на виконання функцій держави) для виконання рішень підпорядкованих їм органів, інші органи державної влади та місцевого самоврядування встановлюють умови та порядок їх виконання [57].

Отже, підсумовуючи сказане, усунення корупційних ризиків з діяльності державних органів усуває можливість порушення законодавства України, позитивно впливає на вдосконалення роботи державних органів та розширює їх повноваження.

Інституційні та функціональні конфлікти інтересів в адміністративних системах. Для захисту від корупційних наслідків дуже важливими є раціональність побудови системи державного управління, прозорість його діяльності, професіоналізм і справедливість публічних послуг, підконтрольність державного управління.

Основними корупційними ризиками інституційного та функціонального характеру в системі державного управління України є:

- 1) об'єднати директивні та нормотворчі функції з поточними виконавчими функціями (включаючи надання адміністративних послуг та

контрольно-наглядову діяльність) в один орган виконавчої влади. Ця практика створює проблеми, зокрема, з підзаконними актами:

- адміністративний орган, відповідальний за застосування закону, самостійно розробляє закон «своїми силами», переважно в інтересах відомств (підприємств).

Отже, повноваження органів державного управління мають відповідати вимогам Конституції України та законодавства України і не можуть визначатися як підзаконні нормативно-правові акти чи розширено тлумачитися як акти органів виконавчої влади.

2) поєднання в одному органі (одному органі) адміністративних послуг і наглядових (перевірочних) функцій.

Поєднання адміністративних послуг та повноважень одного органу, який виконує контрольно-наглядові функції, створює корупційні ризики, пов'язані з «розмиванням повноважень» залучених органів, зниженням об'єктивності розгляду та розгляду адміністративних справ. Адже природно, що агентська (сервісна) та інспекційна діяльність потребують різних методів і форм. Зрозуміло, що органи, які перевіряють діяльність фізичних осіб у разі порушення певних правил видачі дозволів (ліцензій), з одного боку, не будуть зацікавлені у «виявленні (виправленні) помилок», це поза зовнішнім контролем. , що також є хорошим підґрунтям для зловживань.

Мабуть, не випадково, згідно з деякими дослідженнями, серед найбільш корумпованих «дозвільних органів» в Україні підприємці називають назву, яка поєднує функції видачі дозвільних документів (адміністративних послуг) з функціями перевірки, зокрема державних органів. Нагляд за санітарно-епідеміологічною службою та державною пожежною охороною

Враховуючи сукупність зазначених функцій, зокрема існуючу практику затвердження урядами «переліків платних послуг» для окремих органів виконавчої влади, з громадян стягуються додаткові збори та платежі (крім визначених законом). Особливо це небезпечно, коли ці «платні послуги» нав'язують контрольно-наглядові органи. У ситуаціях, коли особа відмовляється

або намагається уникнути оплати додаткових платних послуг, така відмова може обернутися додатковим підтвердженням або особливо «вичерпним» (упередженим) підтвердженням. При цьому фізична особа не знає про можливість отримання таких додаткових послуг (точніше, інформації про надання цих послуг за бажанням фізичної особи), хоча відповідна вимога також є в законі.

Зниженню цього ризику сприятиме інституційний (організаційний) розподіл функцій з надання управлінських послуг та контрольно-наглядових функцій.

Ці інституційні та функціональні конфлікти, що призводять до корупційних ризиків, також пов'язані з іншими проблемами, зокрема дезорганізацією системи державного управління та відсутністю чіткого розподілу повноважень між адміністративними органами та органами місцевого самоврядування. . Неоднозначне визначення системи органів виконавчої влади, її приналежність до того чи іншого рівня (центрального чи регіонального) містить багато інституційних ризиків. Режимми виконавчої влади, як правило, прагнуть до постійного створення нових незалежних органів, що часто сприяє дисбалансу зв'язків і відносин як у системі виконавчих органів, так і у зовнішніх відносинах. Вони не знайомі з тонкощами реформування державних органів, і тягар додаткових витрат, пов'язаних з переоформленням документів, також здебільшого лягає на плечі громадян). Це створює «нерозривне коло» неприємностей і плутанини для пересічних громадян, які готові відмовити в офіційному оформленні соціальних допомог, допомог і виплат або знайти простіші (часто «корупційні») шляхи вирішення своїх проблем. .

Для вирішення цих проблем необхідно чітко визначити повноваження органів управління, розмежувати повноваження органів місцевого самоврядування та органів місцевого самоврядування. Вирішенню цього завдання сприятиме проведення функціонального обстеження органів державного управління з метою перевірки (оцінки) відповідності існуючих

структур цих органів покладеним на них функціям та визначеним напрямом роботи та діяльності.

М. Луценко та Л. Щербина виділяють економіко-правові фактори, які є наслідками сприйняття владою та «культивуванні» нею корупційної діяльності на високому державно-владному рівні. Отже, можна стверджувати, що основним мінусом подібної політики є зниження ролі країни на міжнародній арені (як відомо, країни з найнижчим рейтингом корупційних показників, відповідно до дослідження Global Insight Country Risk Rating, внутрішньополітично та зовнішньополітично є більш успішними). Негативними наслідками такої політики водночас є девальвація національної валюти – гривні, та зниження ефективності державно-політичної діяльності держави Україна на внутрішньому та міжнародному рівнях.

Соціальна складова корупції відіграє не менш важливу роль, адже, на думку М. Луценко та Л. Щербини, соціальний дисонанс між олігархатом та частиною населення, яке живе за межею бідності, набуває дедалі більш відчутних форм та способів вираження [53]. В інших дослідженнях та працях науковців спостерігається думка щодо повноцінної залежності інститутів протидії корупції від прямого дотримання норм Конституції України. Так, К. Ростовська апелює до обов'язкового дотримання основоположних конституційних догматів – законність, верховенство права, соціальність. Разом із тим зазначимо, що важливим є наукове, соціологічне та предметно-політичне обґрунтування позицій щодо удосконалення державно-владного апарату у сфері корупційних перетворень [54].

У таблиці 2.3 нами систематизовано тенденції корупційних перетворень в Україні, які значно гальмують забезпечення ефективності вітчизняних механізмів запобігання корупції в органах державної влади.

Таблиця 2.3

Тенденції корупційних перетворень в Україні

Тенденції корупційних перетворень в Україні	Опис тенденції
1	2
<p>Тенденція, пов'язана із узурпацією влади та перевищенням професійних повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування</p>	<p>Недотримання принципу стримувань і противаг, долучення до корупційних схем на всіх можливих рівнях: створення ідей та теорій втілення корупційних перетворень замість концентрації на вирішенні загальновідомих, значущих та актуальних проблем державного управління в Україні.</p> <p>Неправильність пріоритетів, що визначаються державними органами як основоположні. Нечітка та неграмотна із законодавчої, правової та соціокультурної точок зору державна політика. На рівні Конституції декларується принцип свободи думки та слова, проте у практичній площині виникають проблеми із предметною реалізацією вищезазначеного постулату.</p> <p>Штучне блокування або перешкоджання роботі органів, що займаються протидією корупції, – Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро. Водночас повільні зміни у сфері зменшення повноважень Служби безпеки України та Національної поліції у контексті розслідування економічних та політичних злочинів.</p>
<p>Тенденція до культивування загальновизнаності та природності корупційної діяльності у владі та державно-владному апараті управління</p>	<p>Створення владою штучних, політичних, або законодавчих, причин та передумов для здійснення корупційної діяльності.</p> <p>Активне функціонування тіньових ринків економіки та здійснення незадекларованих та несанкціонованих фінансових операцій за кошти, що призначені для використання в цілях державного розвитку.</p> <p>Визнання проблеми корупції обмежується, здійснюючись у зручний для влади спосіб. Нестворені умови для прозорого, ефективного та законного функціонування органів державної влади, законодавчі колізії зустрічаються часто і жодним чином не нівелюються.</p>

Закінчення табл. 2.3

1	2
	Норми Конституції України як нормативно-правового акту вищої юридичної сили та прямої дії не застосовуються у політико-державній діяльності. Законність та верховенство права існують для політиків більшою мірою на папері, не у процесі повсякденного здійснення ними власних професійних, наданих їм законодавчо повноважень.
Тенденція до зменшення міжнародної ролі держави Україна та загального знецінення людських, соціальних та економічних ресурсів у державі	Усе вищенаведене у комплексі створює прецедент до формування негативної, заперечливої державної політики України, яка виражається в комплексній стагнації державно-владних надбудов та інституцій, зменшення авторитетності та поваги до влади України не лише на міжнародній арені, але й у внутрішньодержавних відносинах із громадськими активістами та населенням загалом.

Важливо зауважити, що корупція та рейтинг її сприйняття в Україні є динамічним явищем. Передусім такий висновок можна зробити завдяки дослідженням Transparency International не лише за 2020 р., але й за період 2017-2019 рр. Узагальнивши, можемо констатувати: рівень корупції в Україні є аномально високим.

Водночас, проводячи ретроспективний аналіз ситуації із корупціогенністю державно-владних інститутів в Україні, необхідно зазначити наступне: у 2017 році Україна показала результат у 30 балів зі 100 можливих за рівнем сприйняття корупції. Цей результат є дуже низьким для країни, що обирає проєвропейський курс євроатлантичного становлення – поруч за цим же рейтингом опинилися такі країни, як Сьєрра-Леоне, Іран та Гамбія.

Варто зауважити, що, на думку фахівців Transparency International, ситуація із корупцією в Україні набула лавиноподібних обрисів через лише задекларовану, але не дійсну незалежність органів конституційно-

антикорупційного контролю. Справа в тому, що норми Конституції України, дія яких є прямою, а також ситуація з компетенцією Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції є конфліктними. Служба безпеки України та Національна поліція України, які, за рекомендаціями Transparency International, мали бути позбавлені імунітету на розслідування злочинів із економіко-владною складовою, у період 2017-2019 рр., були позбавлені такої компетенції лише частково.

Конфліктність ситуації між державними незалежними органами, неможливість доцільно розподілити компетенцію та обов'язки таких органів, створює прецедент повного контролю владою ситуації із антикорупційною політикою в Україні. Як зазначено в матеріалах Transparency International, спроби у 2017-2019 рр. запобігти створенню Антикорупційного суду є нічим іншим як маніпуляцією з боку влади та способом у штучному режимі відтермінувати початок реальної антикорупційної програми, яка б дозволила Україні долучитися до тенденцій Європейського Союзу щодо усунення корупційних чинників.

У 2020 році Transparency International знову провела дослідження щодо індексу сприйняття корупції у світі. Результати для України виявились невтішними: якщо у 2019 році країна перебувала на 126-му місці в рейтингу, цьогоріч – опинилася на 132-му, втративши шість сходинок (усього в дослідженні брало участь 180 держав-учасниць). Радник-юрист українського офісу Transparency International в Україні О. Калітенко, наприклад, наголошує, що регрес та повернення до результатів 2017-2018 рр. пов'язаний зі штучними затягуванням судової реформи (створення Вищого антикорупційного суду), і де-факто приховане недопущення розвитку антикорупційних перетворень владою України.

Статистичний огляд стану корупції в Україні представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Статистичний огляд стану корупції в Україні

Основні статистичні показники корупції у 2016-2021 роках	Статистичні зміни у сфері протидії корупції в Україні (Transparency International)
<i>Рівень корупції порівняно з іншими країнами Європи</i>	Достатньо високий. 132-е місце у 2019 і 2020 роках, 30 балів зі 100 можливих
<i>Рівень корупції у 2017-2021 рр. статистично</i>	Без змін – 30 балів у 2017 році, 32 балів – у 2021 році
<i>Покращення антикорупційної статистики у 2018-2019 роках</i>	Ознаки прогресу: 122-е місце в рейтингу, 32 бали зі 100 можливих
<i>Індекс сприйняття корупції порівняно з іншими країнами-сусідами</i>	Україна – 30 балів за 2019-2021 роки, росія – 28 балів, Білорусь – 45 балів, Польща – 58 балів, Молдова – 32 бали, Словаччина – 50 балів, Угорщина – 44 бали
<i>Опитування громадян України щодо сприйняття ними антикорупційної політики держави</i>	Загальний рівень невдоволення – 86 %. При цьому частково невдоволені – 25 %, повністю – 60 %. Повна сатисфакція – 1,5 % респондентів, часткова сатисфакція – 8 % опитаних громадян
<i>Опитування щодо примушування громадян України до надання ними хабара</i>	За результатами опитування 60 % – хабар не надавали; 17 % – надавали хабар у грошовому форматі або еквіваленті подарунка; 15% – відмовились від відповіді; 5 % – зазначили, що від них вимагався хабар, проте вони його не надали
<i>Оцінка населенням України результатів роботи спеціально створених антикорупційних органів (Національне агентство з питань корупції, Національне антикорупційне бюро)</i>	За результатами опитування, 30 % респондентів вважають діяльність вищезазначених органів неефективною, акцентуючи увагу на їх залежності від органів державної влади та конфлікт повноважень зі Службою безпеки України та Національною поліцією

Для визначення рівня економічної безпеки країни використовується індикаторний підхід для визначення порогу, з яким порівнюються розраховані показники. Затверджено методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки країн [50] містить великий перелік показників, деякі з яких відображають стан підприємництва в країні.

З переліку запропонованих показників вибрано ті, які можна розрахувати за інформацією статистичних служб інших країн та світової торгівлі. Показники порівняльності економічного розвитку, показники порівняльної

платоспроможності населення, залежність економіки від експорту, економіка, відношення торговельного балансу до ВВП, значення країн у світовому експорті, концентрація експорту товарів, концентрація імпорту товарів. Методика базується на порівнянні економічних показників вибраної країни з іншими країнами у вибраній групі країн.

Таблиця 2.5

Рівень економічної безпеки України у 2017-2021рр.

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Частка економічного розвитку	0,09	0,1	0,12	0,12	0,15
Частка порівняльної платоспроможності населення	0,06	0,07	0,08	0,11	0,11
Експортна залежність економіки, %	51,3	48,3	43,9	41,6	44,8
Імпортна залежність економіки, %	56,1	54,8	49,8	42,1	44,9
Відношення сальдо ЗТО до ВВП, %	-4,84	-6,51	-5,85	-0,48	-0,08
Міжнародна експортна вагомість країни, %	0,24	0,24	0,26	0,28	0,31
Концентрація товарного експорту, %	78,5	78,2	78,8	77,4	58,0
Концентрація товарного імпорту, %	79,5	79,6	79,2	76,7	59,7

За аналізований період індекс порівняльності економічного розвитку значно нижчий за критерій (0,5), що свідчить про низьку ефективність національної економічної діяльності. Проте спостерігається позитивна динаміка зростання (0,09 у 2017 році та 0,15 у 2021 році), що свідчить про постійне зростання економічної ефективності. Показник відносної платоспроможності показав значне відставання рівня заробітної плати в Україні (0,06 у 2017 році та 0,11 у 2021 році). Постійне зростання є позитивним.

Проте існує низька купівельна спроможність населення, значний рівень безробіття та загроза «виснаження» робочої сили. Показник експортно-імпоротної залежності характеризує значний рівень відкритості економіки країни, що призводить до надмірної залежності економіки країни від експорту та імпорту, внаслідок чого виникають загрози фінансово-економічного характеру.

Показник зовнішньоторговельного дисбалансу за 2017-2019 рр. потрапив у область «ризик», що виявило значні дисбаланси в товарних потоках країни. З 2020 року ситуація покращилася, і значення індексу увійшло в «задовільну» область ($0 \div -2,5\%$), що характеризується значним зменшенням дисбалансу факторів національного розвитку. Значення України у формуванні світового товарного ринку є незначним, але має тенденцію до поступового та стабільного зростання. Україні не загрожує витіснення зі світової торгівлі. Показник концентрації імпорту та експорту товарів свідчить про ризик для економічного розвитку (всі значення $> 40\%$). Проте, виходячи з динаміки цих показників, можна зробити висновок, що українська економіка розвивається поступово та стабільно. Економічна безпека України знаходиться на незадовільному рівні.

Однією з широко відомих і тривалий час невирішених проблем правової системи України є частота, неорганізованість та неналежна якість законодавчих змін.

У цьому контексті слід відзначити декілька особливостей законодавчої діяльності України.

Перш за все, варто зазначити, що у ВРУ щороку реєструється понад 3 тисячі законопроектів, кожен з яких не піддається належному опрацюванню. При цьому лише 12-13% стають законами.

Другим суттєвим недоліком законодавчої діяльності в Україні є розроблення та розроблення законів майже в усіх сферах суспільного життя. Наприклад, Збори народних депутатів VIII скликання реєстрували в середньому 1,8 млн законопроектів на рік.

Для порівняння: норвезькі депутати ініціюють в середньому 5 законопроектів на рік. Швейцарія – 6, Греція – 13, Австрія – 46, Великобританія – 66, Ісландія – 71, Данія – 74, Португалія – 115, Бельгія – 227, Фінляндія – 257, Франція – 337, Італія – 644. Тобто нардепи. України у 300 разів більше, ніж парламенти Норвегії та Швейцарії, у 140 разів більше,

ніж Греції, у 39 разів більше, ніж Австрії, Великої Британії, Ісландії та Данії; У 15 разів більше, ніж у Португалії. у вісім разів більше, ніж у Бельгії та Фінляндії. Це в п'ять разів більше, ніж у Франції і втричі більше, ніж в Італії [52].

Зважаючи на вищевикладене, слід зазначити, що відсоток прийняття урядовими законопроектами законів є вкрай низьким, особливо враховуючи той факт, що в Європі та найбільших країнах світу за формування законів відповідає сам уряд. національну політику, а тому має бути основним предметом законодавчої ініціативи.

Результатом описаної вище проблеми є:

1. Системно та об'єктивно ймовірність того, що необхідний законопроект пройде всі процедури, передбачені Регламентом ВРУ, і згодом буде прийнятий парламентом, значно зменшується.

2. Надмірна витрата наявних ресурсів, у тому числі людських, з огляду на неналежне законодавство.

3. Заниження «порогової» якості законопроектів, розроблених для вирішення складних, чітко визначених і ретельно вивчених проблем за повнотою, конкретністю, адекватністю мовного інструментарію та системності, «розчиняється» в загальній сумі.

4. Неорганізовані та короткозорі зміни законодавства.

Отже, результати досліджень та опрацювань наукових матеріалів щодо ефективності вітчизняних механізмів попередження та протидії корупції в органах державної влади надають змогу констатувати, що проблема корупції в Україні має політичні, соціальні та управлінські передумови формування.

2.3. Оцінка ефективності державних механізмів попередження корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки

Державна служба як соціальне поняття використовується для визначення характеру і способу діяльності людей, що відображає факт суспільного поділу праці. Державні послуги органічно пов'язані зі статусом і роллю держави та органів місцевого самоврядування та суспільства. Сутність місії та функції нації можна знайти в діяльності державних службовців. Посада невіддільна від структури, оскільки містить повноваження установи і водночас спрямована на організацію посадових, службових осіб. Низка питань пов'язана з місцем розташування. Основні структурні підрозділи: Розміщення, правила і способи заміни, порядок переходу з одного місця на інше. Отже, з точки зору посади в державній організації, громадська посада починається там, де визначається посада. Посада невіддільна від організацій національних інституцій та органів місцевого самоврядування і завершується створенням посади.

Система державного управління та організація державних інституцій, які Україна успадкувала від радянських часів, не відповідали вимогам часу та новим політичним реаліям. Отже, протягом останніх 20 років структура та функціонування державних інституцій усіх рівнів постійно змінювалися. Розвиток ринкової економіки та громадянського суспільства вимагав трансформації бюрократичного апарату в ефективну систему державного управління, яка служила б людям. У зв'язку з цим необхідно було переглянути призначення та публічні повноваження держави.

Одним із стратегічних завдань адміністративної реформи є забезпечення того, щоб органи управління та органи місцевого самоврядування гарантували права і свободи громадян, а також надання публічних послуг.

Тому діяльність державних службовців має змінитися в нових умовах. Вирішальним критерієм цих змін є впровадження в діяльність українського

персоналу європейських стандартів обслуговування громадян та професійного обслуговування політичного керівництва країни. Зокрема, посадові особи повинні ефективно виконувати функції для забезпечення аналізу та реалізації політики, включаючи розробку проектів нормативно-правових актів, адміністрування державних фінансів та надання щоденних адміністративних послуг окремим особам.

Для сучасної України багато завдань державотворення були надзвичайно складними через тягар радянського минулого та відсутність достатніх знань у сфері демократичного врядування. Система суспільних інтересів також була однією з невирішених проблем, яка досліджувалась у певних ідеологічних рамках. На жаль, навіть поняття «посадова особа» в адміністративному кодексі України досі незнайоме..

Спроби дослідження питання публічної служби в сучасній Україні почалися порівняно недавно, але ще в 50-х роках ХХ століття відомий український правознавець Юрій Панейко за визначенням держави визначив поняття «публічна служба» як «публічне обслуговуючий суб'єкт», а отже, державна служба є «суспільним інтересом», слід змінити відповідно до ваших потреб.

З інституційної точки зору державну службу в найширшому розумінні можуть виконувати працівники будь-якої організації державного сектору, державні підприємства та установи; органи місцевого самоврядування; спільні підприємства та установи. Тобто в поняття публічної служби входить діяльність працівників будь-якої установи, яка виконує громадську роботу, в тому числі діяльність державних чи муніципальних лікарів, вчителів тощо. У вузькому розумінні на інституційному рівні під державною службою розуміють насамперед діяльність органів державної виконавчої влади та працівників органів місцевого самоврядування.

Функціональний аспект полягає в тому, що в багатьох країнах протягом останніх десятиліть завдання державного управління виконуються не лише

установами та організаціями державного (державного та муніципального) сектору, а й державними та приватними організаціями. Іншими словами, це розширення кола суб'єктів, залучених до виконання публічних функцій, та визначення меж публічних послуг через виконання публічних обов'язків.

Видається, що при виборі підходу слід керуватися насамперед потребами своєї практики. Зокрема, функціональне розуміння публічних послуг не можна назвати корисним для правового регулювання щодо України. У цьому контексті також важливо враховувати специфіку правової системи, до якої належить наша держава. Зрештою, якщо відносини у сфері публічних послуг у романо-германських правових країнах належать до регулятивної сфери публічного права, то в англосаксонській правовій системі практично немає публічного права та приватного права.

Найбільш раціональним є інституційний підхід, який обмежує сферу публічних послуг рамками державного управління в правовому сенсі. В Україні це насамперед орган виконавчої влади та виконавчий орган місцевого самоврядування. Сюди можна додати ще одну офіційну функцію. Тобто постійне здійснення законних адміністративних (управлінських) функцій і прав.

Слід визнати, що зарубіжні закони по-різному підходять до розуміння категорії «публічна служба» з урахуванням історичних та правових традицій окремих країн.

Наприклад, у країнах з англо-американським законодавством термін «публічний службовець» поширюється на всі організації державного сектору, а статус державного службовця — на більшість працівників державного сектору, наприклад, учителів і лікарів. Натомість для позначення діяльності професійних державних службовців, які є працівниками державних (урядових) органів цих країн, використовується термін «державний службовець».

Однак навіть у країнах з романо-германськими правовими системами існують різні підходи до визначення публічних послуг та їх обсягу. Наприклад, у Франції існує поняття «працівники державних органів», яке охоплює всіх державних службовців як юридичних осіб публічного права. До службовців державних органів відносяться працівники органів законодавчої, виконавчої та судової влади країни. Окрім традиційного корпусу державних службовців, до нього також входять викладачі та викладачі вищих навчальних закладів, а також лікарі державних медичних закладів, які утворюють окремий корпус державних службовців. Водночас усі зазначені категорії осіб мають як права, так і обов'язки посадових осіб і на них поширюється ряд обмежень, пов'язаних із наданим статусом.

Законодавство Федеративної Республіки Німеччина має таку категорію як «посадові особи вищих навчальних закладів». Зокрема, посадові особи, які відповідно до національного законодавства належать до наукового та художньо-творчого складу вищих навчальних закладів, а також службовці, члени керівних органів відповідно до їх основних професій, якості та штату вищих навчальних закладів, визнаних державою, є безпосередньо федеральні чиновники, які обслуговують федерацію.

Але все одно основний акцент у законодавстві Франції та Німеччини зосереджено на регулюванні статусу посадових осіб публічної адміністрації.

У найновіших законах європейських країн цей акцент набагато чіткіший і менш двозначний. Наприклад, закон Естонії визначає «державну службу як роботу в державних і муніципальних адміністративних органах». Подібний підхід існує в законодавстві Литви, Грузії та ін.

В українському законодавстві термін «державна служба» донедавна взагалі не використовувався. Натомість використовуються два різних поняття: «посадовець» і «служба муніципалітетів».

В Згідно з нормами чинного законодавства державна служба - це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх

апаратах, одержують заробітну плату за рахунок державних коштів і служать на місцях для практичного виконання державних завдань. функція. Самоврядування — професійна і постійна діяльність громадян України, які обіймають посади в органах місцевого самоврядування, спрямована на реалізацію регіональної автономії та одноосібних повноважень громади. Адміністративні повноваження, надані законом. До речі, варто відзначити таку характеристику послуг у муніципалітетах, як «постійна» діяльність. Часто в зарубіжних країнах багато державних службовців (або «посадовців») обираються на цій основі.

Вперше в сучасній Україні термін «посадова особа» на законодавчому рівні використано Кодексом про адміністративне правосуддя України, який визначив державну службу як діяльність на державних політичних посадах, професійну діяльність суддів, прокурорів та військову службу. , альтернативна (невійськова) служба, дипломатична служба, інша державна служба, служба органів влади Автономної Республіки Крим, місцевого самоврядування. Очевидно, що це визначення є надто широким і надається лише для цілей цього Кодексу. Принаймні діяльність політиків і суддів на державних посадах має бути відокремлена від державної посади. За своєю суттю ці посади не є офіційними.

Тому першою проблемою у визначенні чітких меж поняття державної служби є необхідність розмежування адміністративної влади та політико-адміністративних (офіційних, службових) посад у муніципалітетах.

І якщо для країн розвиненої демократії розмежування політики та управління є аксіомою, то лише в Україні у 2001 році після тривалих дискусій Указом Президента України «Про періодичні заходи щодо подальшого проведення адміністративної реформи» були встановлені такі положення: Члени Кабінету Міністрів України займають політичні посади і не належать до категорії державних службовців. Водночас для кожного міністерства було введено посаду державного секретаря, який керував

організацією кожного міністерства. І хоча через два роки (через короткочасну політичну ситуацію) посаду держсекретаря прибрати з посади міністра, можна з упевненістю сказати, що рано чи пізно Україні доведеться повернутися до цієї демократичної практики.

Досвід відокремлення політичних і адміністративних посад від органів вищої виконавчої влади поширений у всіх країнах Європи. Є багато ознак, які відрізняють статус державного політика від державного чиновника. Це включає, зокрема, процедури призначення та звільнення, характер виконуваних повноважень, а також тип і підстави судового переслідування. Таким чином, політичні посади характеризуються насамперед виборами на конкретні терміни або «похідними» призначеннями за політичними критеріями, у тому числі за наявністю (підтримкою) конкретних політичних програм. Справжня робота людини, яка займає політичну посаду, полягає насамперед у створенні політики. На відміну від експертів, політикам, особливо членам уряду, також властива так звана «політична відповідальність», яка надає їм можливість звільнення без формальних підстав та обмежує право на судовий захист у разі звільнення.

Ви можете ознайомитися з іншими додатковими функціями, які відрізняють політиків від урядовців. Зокрема, кандидати на державні посади не вимагають певної академічної підготовки чи досвіду роботи в певній сфері, а також не потребують проходження конкурсу на підтвердження професійної кваліфікації тощо. Основним чинником у призначенні чи обранні державних політиків є висунення чи підтримка впливових політичних груп. І навпаки, державні службовці повинні бути політично нейтральними щодо законного керівництва країни.

Зважаючи на цю критичну обставину, необхідно розрізнити посади державних політиків і державних службовців у виконавчій владі, що є передумовою ефективного функціонування уряду та виконавчої влади в цілому.

Насправді перелік посад, крім посад державних службовців, міститься у статті 9 Закону України «Про державних службовців» 1993 р., але назва цієї статті закону («Особливості правового регулювання діяльності державних службовців та їх органів» передбачає, що посади державних службовців не є державними службовцями).) вводить в оману навіть експертів. Принагідно звертаємо увагу на те, що в досвіді інших країн ми не знаємо прикладів використання терміна «посадова особа», наприклад, щодо членів уряду чи депутатів. І, мабуть, це пов'язано з тим, що політики самостійно формують свої позиції та завдання. Натомість працівник виконує (реалізує) позицію, бачення «інших» (не себе, політиків, законодавців).

Муніципалітети повинні застосовувати подібний підхід. Оскільки зрозуміло, що посади представника провінції та глави провінції є політичними посадами і повинні бути виключені з законів про державну (або муніципальну) службу.

Крім того, слід відрізнити персонал служби підтримки політиків від державних службовців. Оскільки спонсорський персонал обслуговує діяльність політиків, політики самостійно визначають функції спонсорського обслуговуючого персоналу. А враховуючи особливий порядок перебування на посаді (без конкурсу) та звільнення (у зв'язку з відставкою певного політика), поширення статусу державного службовця на працівників патронатних служб є необґрунтованим і цілком правильним. Існують деякі винятки в іноземному законодавстві, які будуть згадані нижче.

Принципової різниці між службовою діяльністю державних службовців і службовців місцевого самоврядування немає. І в цій роботі поняття державний службовець (у теоретичному розумінні) і державний службовець (у розумінні законодавства України) часто вживаються як синоніми. Однак, щоб більш повно зрозуміти природу державних послуг, корисно подумати про різні класифікації державних послуг.

Зокрема, загальновідомий поділ державних посад на цивільні та військові. Військова служба характеризується особливими вимогами до

спеціальних цілей і завдань, до спеціальних формувань і наказів проходження служби, до спеціалізованої підготовки. Військова служба характеризується: Здійснення охоронних функцій, що полягають в охороні та захисті правопорядку, територіальної цілісності та безпеки держави, охороні життя і здоров'я громадян; можливість примусу (із застосуванням законної сили); Наявність чіткої системи підпорядкованості, суворої кадрової ієрархії, обов'язковості наказів. Крім того, посилюються такі вимоги, як вік, стан здоров'я та фізична підготовка. Крім того, військовослужбовці мають спеціальні зовнішні ознаки (наряд, зовнішнє відзнака) і їм присвоюється спеціальне звання.

В Україні до військової служби належать військові державні служби Збройних Сил України, Служби безпеки України та правоохоронні (воєнізовані) державні служби - органи внутрішніх справ (міліція), прикордонні служби тощо.

Іншим видом публічної служби є службова, тобто особа, яка забезпечує функціонування органів державної влади та муніципалітетів. В європейських країнах цей вид служби прийнято називати цивільною службою і її можна відрізнити від військової служби, і найкраще підходить для основного обов'язку такого персоналу - соціальної служби. Наприклад, Закон Латвії «Про державних службовців», польський «Про державних службовців», Закон Російської Федерації «Про державних службовців» тощо.

В європейських країнах державні службовці поділяються на державних службовців загального профілю та спеціалізованих державних службовців. Таке розмежування, наприклад, закладено в законодавстві Латвії. Подібний підхід спостерігається і в польському законодавстві «про державних службовців».

Державні службовці загального профілю переважно займаються виконанням «стандартних» однорідних функцій державного управління без будь-яких відмінних ознак. У сучасних умовах основною метою діяльності державних службовців є службова функція. Водночас ці функції

проявляються в різних формах, зокрема в обслуговуванні політичного керівництва країни, наданні адміністративних послуг громадянам та організації надання інших публічних послуг.

Натомість спеціалізовані служби покликані висвітлювати діяльність країни в окремих, вузьких сферах. Професійні органи державних службовців складаються в основному з дипломатичної та консульської служб. Це пов'язано з тим, що міжнародний характер її діяльності покладає певні функції на сервісні організації.

В Україні обмежена можливість горизонтального руху від прокуратури до адміністративного органу, а прокурори, підпрокурори та підпрокурори, слідчі прокуратури призначаються «від прокуратури» відповідно до законодавства України. Водночас правовий статус працівників прокуратури визначається Законом «Про Державну службу» України.

Отже, державна служба — це професійна та політично нейтральна діяльність осіб, які займають адміністративні посади в адміністративних органах і муніципалітетах. Державна служба також може включати професійну та неполітичну діяльність інших органів державної влади, наприклад глав держав, парламентів, судів тощо.

Чітке розмежування видів публічної діяльності на законодавчому рівні є одним із актуальних завдань України. Це може вирішити питання щодо призначення, звільнення, статусу, процедур і процедур політиків і державних службовців.

Державні посади мають ґрунтуватися на принципах верховенства права, легітимності, прозорості, професіоналізму, відкритості, політичної нейтральності, лояльності, стабільності та чесності.

Варто звернути увагу на головну проблему організації комунального господарства в Україні.

Інститути публічної служби (національні служби та служби органів місцевого самоврядування) є дуже важливим елементом механізму

управління та відіграють виключну роль у виконанні державних функцій та забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. Проте «слабкість» державних служб та їх неспроможність ефективно протистояти корупції заважає досягненню цієї важливої мети.

Зокрема, сучасний стан організації та функціонування державних установ в Україні характеризується непрозорим та недостатнім рівнем оплати праці більшості державних службовців, надмірним суб'єктивізмом у вирішенні питань державної служби, низьким рівнем зайнятості багатьох державних службовців. .

З точки зору антикорупційної політики, першим питанням є питання оплати праці державних службовців. Низька заробітна плата більшості державних службовців, як правило, визнається причиною корупції.

Проблема полягає в непрозорості системи оплати праці державних службовців та суб'єктивності керівництва у визначенні конкретного розміру винагороди. Відповідно до Закону України «Про державну службу» (ст. 33) заробітна плата державних службовців складається з посадових окладів, премій та інших надбавок і доплат. При цьому в структурі заробітної плати домінують премії, надбавки та доплати. Їх розмір визначається наказом, а призначення здійснюється на розсуд керівника. Таким чином, суттєвим елементом забезпечення справедливості та відданості державних службовців суспільству є збільшення частки заробітної плати державних службовців у загальній заробітній платі шляхом встановлення адекватної винагороди (за відповідних умов). Компенсація за аналогічну діяльність у приватному секторі.

Ще однією проблемою українських державних служб є низький рівень професіоналізму багатьох працівників. Однією з причин такої ситуації є формальність та неефективність механізмів конкурсного відбору на державні послуги. Результатом цього негативного явища є фактична відсутність реальної конкуренції при заміщенні посад. Це передбачає прийняття на

посади на конкурсній основі лише для окремих категорій посад державних службовців (3-7), за численними іншими винятками. Низький професіоналізм персоналу, природно, спричинив непрозорість та фіктивність тендеру.

Загальному погіршенню професіоналізму та морального стану чиновників також сприяє висока плинність кадрів та звільнення чиновників за політичними мотивами. Невизначеність терміну перебування персоналу через можливість постійних звільнень створює додаткові корупційні ризики.

Ризик корупції в державному секторі також виникає через надмірний вплив керівника установи на працівників. Це стосується не тільки оплати праці працівників, а й їх поточної діяльності. В Україні, зокрема, існує проблема відсутності процесуальної незалежності адміністративних посадових осіб (експертів, інспекторів), оскільки в більшості випадків прийняття рішень є централізованим аж до рівня прийняття рішень. голова тіла. Це може призвести до корупційних ризиків, пов'язаних із: Подальше затвердження рішення керівника. Багатьом працівникам бракує почуття служіння країні (суспільству), а не своєму начальнику. Окреме питання – можливість керівника установи впливати на своїх підлеглих. Це пов'язано з тим, що керівник агентства є корумпованим, а надмірна залежність генерального штабу (державних службовців) від процедур дозволяє корупції легко вплинути на весь орган (систему).

Значну увагу необхідно приділяти професійній підготовці та підвищенню кваліфікації наших співробітників.

Також дуже важливим моментом є вирішення питань звітності про доходи та витрати державних службовців та їхніх сімей.

Висновки до розділу 2

1. Виявлено особливості функціонування нормативно-правових механізмів запобігання корупції органами державної влади в контексті економічної безпеки. Було вирішено, що нормативно-правові механізми забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у протидії корупції включатимуть вузькі нормативні приписи, перевірені досвідом функціонування окремих секторів державних органів, що регулюють створення місцевих організацій. Механізми антикорупційної діяльності у відповідних державних установах.

2. Досліджено причини виникнення корупційних ризиків у державному секторі та ефективність механізмів державного управління щодо протидії корупції в органах державної влади. Для вирішення цих проблем необхідно чітко визначити повноваження органів управління, розмежувати повноваження органів місцевого самоврядування та органів місцевого самоврядування.

3. За результатами дослідження та обробки наукових даних щодо ефективності вітчизняних механізмів протидії та протидії корупції органами державної влади можна стверджувати, що проблема корупції в Україні має політичні, соціальні та адміністративні передумови для свого формування. Водночас проблема корупційності владних структур держави Україна потребує швидкого розв'язання та вирішення за допомогою інноваційних та гнучких методів державного управління. Статистичні дані за останні 5 років не сигналізують про ефективність, та передусім активність влади у створенні перешкод у корупційності владних інституцій на території України. Вирішення подібної проблематики потребує комплексного розгляду: статус найбільш корумпованої держави Європи не відповідає бажанню євроінтеграції та слідуванню євроатлантичному курсу, що було обрано Україною.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПОБІГАННЮ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Зарубіжний досвід реалізації антикорупційної політики та перспективи його застосування в Україні

Організація антикорупційних процесів у країнах Європейського Союзу є дуже ефективною, але водночас є певні проблеми. В основному це пов'язано з розбіжністю та мінливістю законодавства держав-членів. Законодавче регулювання антикорупційних аспектів є неоднорідним. Є приклади конституційної та законодавчої інтеграції антикорупційних програмних методів та механізмів у країнах – членах Європейського Союзу.

Слід зазначити, що окремі соціальні та антикорупційні програми дій базуються на політико-правовій концепції, обраній державами-членами Європейського Союзу для боротьби з корупцією. Для цього створюються антикорупційні інституції, зокрема різного структурного призначення. Це стосується і правоохоронних органів, які борються з корупцією. структурні адміністративні та антикорупційні відділи (особливо органи державної влади та поліція); Організація протидії корупції на теоретичному та прикладному рівнях (ця діяльність базується на побудові теорій, ідей та концепцій щодо антикорупційної політики та віртуальних можливостей їх реалізації) [72].

Важливо зазначити, що рівень корупції в країнах Європейського Союзу дуже різний. Наприклад, за даними Transparency International, у 2019 році скандинавські країни (Данія, Швеція та Норвегія) бачать значні здобутки. Водночас деякі ортодоксальні країни континенту, наприклад Франція, мають дещо гірший рівень стійкості до корупції, вибувши з топ-20 у світовому рейтингу Transparency International [73].

Загалом варто розрізняти два рівні (конституційний, правовий та інституційний) формування механізмів державного управління протидії корупції, що використовуються на практиці в країнах Європейського Союзу. Конституційно-правовий рівень протидії корупції виражається у створенні конкретних законодавчих та нормативних актів, спрямованих на запобігання поширенню корупційних схем і різновидів у державах-членах Європейського Союзу [74].

Часто ці практики є приватними. Тобто він використовується лише в певних країнах. Так, прикладом реалізації цієї концепції є Франція. Боротьба з незаконним збагаченням на конституційному та правовому рівні здійснюється завдяки Конституції, Закону про державну службу 1992 року, Закону про фінансування політичних партій 1990 року та Закону Сегена 1995 року.

Зокрема, конституція Франції слугує забезпеченню прозорості політиків, оскільки державну та владну діяльність не можна поєднувати з іншими видами оплачуваної роботи. У свою чергу, Закон про фінансування політичних партій 1990 року створив передумови для прозорого та відкритого використання коштів політичними партіями на громадські державні ініціативи. Закон Сегена, прийнятий у 1995 році, надає широкий перелік повноважень, делегованих Рахунковій палаті, включаючи, зокрема, повний контроль над процесом відбору та призначення кандидатів на державну службу [75].

Логічно стверджувати, що проблема механізмів державного управління протидією корупції в країнах ЄС пов'язана з ефективністю практичної реалізації окремих законодавчих положень. Наприклад, у Франції набір законодавчих актів у сфері протидії корупції вражає складністю та дієвістю, але сприйняття Transparency International корупції полягає в тому, що практичні аспекти впровадження таких норм залишають бажати кращого. Причиною можна вважати, зокрема, застарілу та статичну законодавчу базу

(Закон про державну службу 1992 року, Закон про фінансування політичних партій 1990 року та Закон Сегена 1995 року). Звичайно, ці закони неодноразово змінювалися та редагувалися відповідно до актуальних соціально-економічних, політичних та правових потреб, але тенденції розвитку в Європейському Союзі та світовій спільноті свідчать про те, що національні закони потребують системного та регулярного оновлення. Інакше держава ризикує створити прецедент законодавчої стагнації [76].

Водночас скандинавські країни (Данія, Швеція та Норвегія), які здійснили суттєві позитивні зрушення у сфері протидії корупції та протидії корупції на території Європейського Союзу, не застосовували жодних спеціальних методів та засобів боротьби з нею. незаконність. Збагачення національної політики. Специфіка співпраці з Європейським Союзом проявляється у повній імплементації законодавства ЄС у національну правову систему. При цьому національні закони кодифікуються та систематизуються відповідно до сучасних потреб. Прецеденту застарілості правових норм не створено. Саме тому скандинавські країни регулярно потрапляють у топ-10 рейтингів Transparency International.

Говорячи про грамотне та розумне політико-правове запозичення законодавства Європейського Союзу, варто згадати приклад Фінляндії. Країна також регулярно посідає високі позиції в Індексі сприйняття корупції Transparency International, рухаючись між третім і четвертим місцями. На відміну від скандинавських країн, діяльність уряду в даному випадку зосереджена на активній участі у всесвітньо популярних ініціативах по боротьбі з корупцією.

Крім того, як член Європейського Союзу, Фінляндія бере активну участь у розробці, формулюванні та впровадженні інноваційних підходів до формування регулювання ЄС у боротьбі з корупцією. Знову ж таки, уряд Фінляндії чітко спостерігає перехід законодавчих актів Європейського Союзу в національну правову систему та правила органічного «плетіння», подальшу кодифікацію, тобто кодифікацію та впорядкування, відповідно до вимог

національного законодавства. . Антикоруційна політика Таким чином, наведену вище ситуацію можна визначити як критерій успішної та ефективної боротьби з корупцією у Фінляндії [43].

Водночас, враховуючи досвід скандинавських та фінських країн, питання поширення антикорупційних стратегій у державних інституціях є не найважливішим. Наприклад, конституція Норвегії вважає зловживання державною владою високопосадовцями злочином проти держави, а тому є аморальним і неетичним. Тобто всебічність і логічність нормативних положень Основного Закону є передумовами подальшого дотримання нормативних приписів політиків і політиків. Ці виклики вимагають більш сучасних, гнучких та оперативних рішень, підкріплених законами, постановами та інструментами громадського впливу. Через це в скандинавських країнах дуже розвинені процеси директивного проектування. Тому що грамотні законодавці вміло, вправно та якісно можуть сформулювати державний статус у правові норми.

Важливо пам'ятати, що рівень офіційної корупції безпосередньо залежить від рівня політичної культури на території конкретної країни. Так, у Фінляндії з 2001 р. діє «Рішення про кадрову політику», в якому серед інших обов'язків наголошується на необхідності дотримання високих моральних принципів професійної та особистої етики в повсякденній діяльності державних службовців. Включення етики та моралі до набору вимог до державних службовців у 2003-2004 роках підтвердило ефективний та інноваційний підхід уряду Фінляндії. Дізнайтеся деталі проблеми та усуньте її на ранній стадії, щоб уникнути негативних наслідків. Можна стверджувати, що згадана вище концепція стосується не лише рівня набору та працевлаштування державних службовців у Фінляндії, але й процесу створення правової бази для боротьби з корупцією.

Слід зазначити, що в демократичних країнах, які всі без винятку входять до Європейського Союзу, діють принципи відкритості, відкритості та прозорості діяльності влади. Тому в Данії діє «Закон про відкритість

діяльності уряду», затверджений у 1999 році. Зокрема, регламентується прозорість і відкритість усіх державних документів.

Громадяни також можуть отримати доступ до цієї інформації зручними способами, такими як консультації, онлайн-мережі та електронна пошта за запитом. Ці політики є не лише ефективним засобом боротьби з корупцією шляхом грамотного законодавчого регулювання національного механізму управління для боротьби з корупцією, а й демонструють, що Данія дотримується основних демократичних конституційних принципів на додаток до верховенства права, законності та прозорості. , необхідно включити абсолютне право громадян отримувати, обробляти, збирати та поширювати інформацію на власний розсуд і для власних цілей [46].

На мій погляд, значною перевагою Фінляндії перед іншими країнами-членами Європейського Союзу в боротьбі з корупцією є відсутність антикорупційних органів та інституцій. Їхні функції ефективніше та результативніше виконують Генеральний прокурор та Парламентський омбудсмен, які включають функції контролю та моніторингу діяльності Президента та уряду.

Дійсно, важливо зазначити, що прозорість, відкритість та відкритість механізмів державного управління протидією корупції в країнах ЄС є прерогативою національної політики. Але, звичайно, бувають винятки. Так, зокрема сусіди України – Словаччина, Польща, Угорщина та Румунія – серед тих, хто активно бореться з корупцією, але у нас процес на зародковому етапі (відповідно 56, 35, 63, 61 місця Transparency International). Зі згаданих країн лише Польща та Словаччина (оглядаючи заднім числом) досягли прогресу в боротьбі з корупцією в своїх громадянах та органах влади.

Водночас на прикладі Словаччини можна спостерігати різке та ефективне зростання продуктивності у сфері державної антикорупційної політики. Варто зазначити, що зокрема у Словаччині можливість вступу до Європейського Союзу (ЄС) стала рушійною силою переорієнтації антикорупційної політики на проєвропейську. Адже згідно з опитуваннями,

проведеними у 2018-2020 роках, населення відкрито заявляє про впевненість у наявності корупції, яка проявляється у перевищенні владою своїх повноважень.

Дійсно, корупція в Словаччині досить системна. Державні повноваження на загальному та місцевому рівнях, специфіка державного управління, діяльність органів юстиції та органів міністерств і органів. Крім того, корупція в уряді Словаччини є прогресивною, а не регресивною.

Так, відповідно до Національної антикорупційної програми Словаччини з 2000 року, шлях до подолання корупції полягає у викритті корупції в органах державної влади та муніципалітетах, тобто в повному контролі над політичною системою управління країною. Принципи, методологічні принципи та методи реалізації ідеї антикорупційної роботи в Словаччині тепер мають бути спрямовані на демократичне та системне нівелювання вогнища корупції в країні [47].

Водночас інноваційним рішенням антикорупційної програми у Словаччині стало запровадження на початку 2000-х років Декларації про доходи та майно державних службовців. Це ще один ефективний інструмент для боротьби з корупцією та її подолання. Оскільки багатство та доходи державних службовців є окремою сферою дослідження, обрана концепція втілилася в життя в Словаччині. Порівняно з 1990-2000 роками значно поменшало випадків перевищення влади.

Водночас слід зазначити, що у 2004 році з'явилася Конституція про захист суспільних інтересів під час виконання посадовими особами своїх обов'язків. Важливо зазначити, що черговою законодавчо-політичною новацією є окремі нормативно-правові акти з профільною структурою протидії та запобігання корупції. На відміну від інших членів Європейського Союзу, Словаччина не пішла шляхом найменшого опору. Натомість були створені комплексні галузеві та функціональні механізми, завданням яких було виявлення та ліквідація корупційних варіантів державного апарату управління [65].

Фактично необхідно констатувати факт взаємозалежності ефективності національних механізмів управління протидією корупції та нормативно-правової політики країни. Таким чином, правове регулювання боротьби з корупцією в Словаччині має складнішу структуру, ніж у Франції (запровадження Конституції від 2004 року про захист суспільних інтересів під час виконання державними службовцями службових обов'язків). Крім того, правові норми Словаччини більше відповідають сьогоdnішнім умовам, оскільки Словацька національна програма боротьби з корупцією була створена у 2000 році, і вся законодавча система була відповідно адаптована до цієї концепції.

У Франції, з іншого боку, антикорупційні закони про впровадження механізмів державного управління для боротьби з корупцією є дещо застарілими, неефективними та дещо ортодоксальними (Закон Сегена 1995 року, Закон про державну службу 1992 року, Фінансування політичних партій 1990 року). Іншими словами, логічно зробити висновок, що законодавче регулювання механізму державного управління протидією корупції в державі у сфері протидії корупції має завжди враховувати політико-правові тенденції сучасності для максимальної ефективності боротьби з корупцією, реалізація антикорупційних ідей та програм.

Слід зазначити, що важливим інструментом та механізмом удосконалення національних антикорупційних програм є вступ до Європейського Союзу та членство. Держави-члени Європейського Союзу так чи інакше відповідають за єдиний і уніфікований правовий принцип, антикорупційний механізм.

Країни-члени Європейського Союзу та країни-кандидати на вступ до Європейського Союзу підпадають під більш широкі вимоги щодо програм боротьби з корупцією та поступового зниження рівня корупції в їхніх країнах. Ці стимули є важливими політико-правовими механізмами. Це пов'язано з тим, що таким чином не тільки перевіряються країни з високим рівнем

корупції в державних адміністративних апаратах, але водночас таким чином встановлюється загальна законодавча структура європейських країн. Союз окреслює інтегрований, універсальний і прозорий механізм боротьби з корупцією. Проте він доповнюється нормами національного права кожного члена Європейського Союзу, визначає кодифікацію нормативно-правових норм.

Насправді рівень корупції у Європейському Союзі є загальнотериторіальною проблемою. Відзначається, що саме політична корупція (у державних органах та органах влади на місцях) зустрічається найчастіше на різних рівнях та щаблях державної служби у країнах-членах Європейського Союзу. Проте законодавство є недостатньо сформованим та універсальним: воно потребує вдосконалення задля його більш ефективного використання органами влади, що спеціалізуються на аспектах протидії корупції. Державно-управлінські механізми запобігання корупції водночас працюють недостатньо злагоджено, що, у сукупності з недостатньо сучасним законодавчим базисом (Франція) може створити прецедент регресу державного управління в напрямку до корумпованості [74].

Відзначимо, що спеціалізовані органи та установи по боротьбі з корупцією не завжди мають характер абсолютної ефективності. Через це особливої актуальності набуває ефективність спеціалізованих актів законодавства – наприклад, варто акцентувати увагу на позитивному досвіді Словаччини: сучасними та гнучкими інструментами у боротьбі з корупціонерами стали ухвалення Державної програми Словаччини по боротьбі з корупцією з 2000 року та Конституції про захист суспільних інтересів державними службовцями під час виконання ними своїх службових обов'язків з 2004 року.

Важливе значення має й наявність у державних службовців країн-членів Європейського Союзу конституційно-правового імунітету. З одного боку, гарантія недоторканості депутата, або державного діяча – ознака

демократичного суспільства із людиноцентризмом як політико-соціальною основою діяльності. З іншого боку, несанкціоноване використання такого імунітету призводить до лобіювання протиправних та неконституційних інтересів та підвищення загального рівня корумпованості чиновників.

Наприклад, у Румунії існує Національна прокурорська служба з боротьби проти корупції, діяльність якої спрямовується корумпованими високопосадовцями: через це видається неможливим притягнути їх до відповідальності.

Подібні суперечності створюють конфліктність між спеціалізованими органами антикорупційного призначення у країнах Європейського Союзу (як Національна прокурорська служба з боротьби проти корупції в Румунії, або Комісія з фінансової гласності політичного життя у Франції) та специфічними нормативно-правовими актами (згадується досвід Словаччини, Фінляндії та країн Скандинавії), поєднаними з аспектами міжнародного співробітництва та імплементації законодавства у сфері протидії корупції (Фінляндія, країни Скандинавії).

Водночас корупція як суспільний феномен у країнах Європейського Союзу має трирівневу структуру: вона існує на побутовому, бюрократичному та політичному рівнях. Якщо з побутово-бюрократичними проявами несанкціонованого збагачення впоратися простіше, то політична корупція не підлягає остаточному викоріненню. На жаль, це є питанням не лише суспільно-політичного руху та нормативно-правового забезпечення державно-управлінських механізмів запобігання корупції органами та установами Європейського Союзу. Більшою мірою політична корупція – символ бажання людини не лише отримати, але й поширити власні економічні та владні надбання, примноживши їх (специфічно, що найчастіше це відбувається саме в незаконний спосіб). Деякі проблемні аспекти розвитку саме політичної корупції у країнах Європейського Союзу схематично представлені на рис. 3.1.

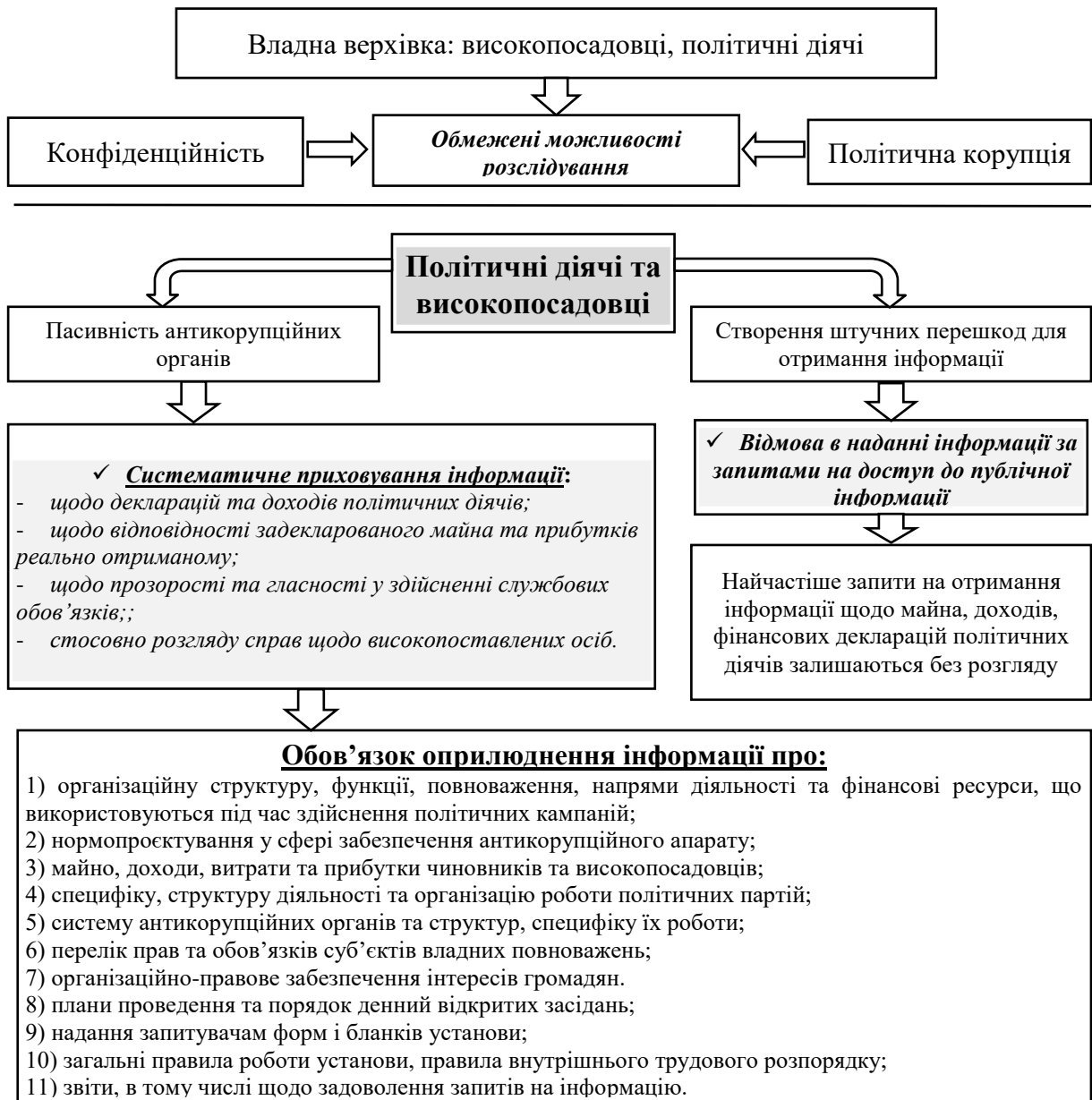

Рис. 3.1. Проблемні аспекти розвитку політичної корупції у країнах Європейського Союзу (авторська розробка)

Відзначимо, що доступ до публічної інформації є важливою функцією і не лише механізмом державного управління для боротьби з корупцією в країнах ЄС, але й водночас характеристикою громадянського суспільства та демократизму загалом.

Так, наприклад, у Німеччині є Закон «Про доступ до публічної інформації» від 2006 року. Ним регламентовано право на свободу слова, думки, збирання, обробку та поширення інформації як засобами масової

інформації, так і громадянами. У контексті запобігання корупції, така політика є надзвичайно ефективною: відомо, що газети *Der Spiegel* та *Deutsche Welle* є квінтесенцією громадянського, політичного та журналістського плюралізмів у всьому світі.

Подібна ідеологія німецького уряду забезпечує функціонування антикорупційного апарату державного управління. Наприклад, за даними Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією, у 2019 році стан антикорупційної кампанії в Німеччині було оцінено як «прийнятний». Проте Бундестагу було надано рекомендацію щодо обов'язкового покращення процедури законодавчого процесу та особливо законодавчого регулювання у сфері створення антикорупційних нормативно-правових актів (рекомендації від Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією для Німеччини надавалися з цього приводу ще у 2015 році).

Одночасно позитивним аспектом діяльності Бундестагу, у площині загальної специфіки протидії корупції, за даними, опублікованими у 2019-2020 рр. Об'єднанням держав Ради Європи по боротьбі з корупцією, є реструктуризація та реформація судів та прокуратури. Судово-прокурорська ланка, за даними досліджень, проведених *Transparency International* та Міжнародною асоціацією уповноважених з протидії корупції, є осередком та джерелом пасивної та неефективної державно-владної діяльності, а, також, однією із найголовніших передумов культивування корупції в загальноприйнятій суспільний феномен на території країн Європейського Союзу.

Загалом варто визнати, що транспарентність політичних діячів щодо власних поглядів, переконань та доходів є доволі неоднозначним питанням. Найчастіше усе розбивається об наявність імунітету останніх, адже його не можна позбавити.

У Франції, за даними, опублікованими у 2017-2018 рр. Об'єднанням держав Ради Європи по боротьбі з корупцією, процедура запровадження державно-управлінських механізмів по боротьбі з корупцією має істотні

позитивні риси. Порівняно із 2009 роком, на момент оприлюднення результатів досліджень у 2017 році, корупція знизилась на 20 %. Відзначається, що позитивним зрушенням у сфері боротьби з корупцією є продовження строків позовної давності щодо державних службовців, специфіка відкритості та гласності у сфері апарату державного управління. Водночас існують і негативні чинники, що унеможливають подальше впровадження антикорупційних програм: як зазначалось раніше, це достатня «закостенілість» законодавства та його статика; крім того, до таких чинників Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією належить неможливість повною мірою забезпечити прозорість фінансування політичних партій та часткову неспроможність посилити контроль за діяльністю Національної комісії з питань перевірки фінансової звітності.

У своїй доповіді від 2017-2018 рр. Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією віднесло ситуацію з політичними партіями у Франції як основний чинник корупційних перетворень. За даними, що публікуються зараз Об'єднанням держав Ради Європи по боротьбі з корупцією, процес оптимізації державно-управлінських механізмів запобігання корупції триває й надалі: станом на 2018 рік лише 12 із 17 рекомендацій щодо усунення корупції були виконані урядом у повному обсязі, інші 5 – або частково, або не виконані взагалі.

Необхідним буде відзначити, що й у країнах, рівень корупції у яких знаходиться на низькому, або допустимо низькому, рівні, також, спостерігаються певні проблеми із вирішенням проблем сприйняття антикорупційних програм. Отже, в Австрії, за даними, опублікованими Transparency International та Міжнародною асоціацією уповноважених з протидії корупції у 2019 році, процедура нівелювання корупції серед парламентарів та політичних діячів проходить у надто повільному темпі. У 2016 році Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією направило лист-рекомендацію для уряду Австрії, де були викладені

основоположні, на його переконання, способи та механізми виходу антикорупційних програм у країні на новий рівень.

За даними, опублікованими у 2019-2019 рр. Transparency International, Міжнародною асоціацією уповноважених з протидії корупції та Об'єднанням держав Ради Європи по боротьбі з корупцією, із наявних 19 рекомендацій урядом Австрії було виконано лише одну.

Важливо зазначити, що саме незаконне збагачення серед представників парламенту та політичних діячів визначається в Австрії наріжним каменем усієї корупційної проблематики. Таким чином, Transparency International у своєму звіті зазначає про необхідність створення необхідної платформи з нормами поведінки державних службовців, кодексом їхньої доброчесності, декларуванням активів, доходів та витрат. Контролююча функція в Австрії також залишає бажати кращого: тому серед рекомендацій від Міжнародної асоціації уповноважених з протидії корупції значиться також створення ефективного механізму конституційно-парламентського контролю урядом Австрії щодо власних високопосадовців та державних діячів [45].

Натомість у Королівстві Нідерланди ситуація з корупціогенними чинниками рік за роком залишається на сталому, незмінному рівні. Варто зазначити, що згідно з даними щорічних публікацій від Transparency International, у 2017-2019 рр. Королівство Нідерланди стабільно посідає позицію № 8 у рейтингу, будучи стабільним учасником ТОП-10 у зазначеному переліку. Однак рейтингові бали залишаються майже ідентичними, починаючи із 2016 року – від 82 до найвищого – 87 рейтингових балів у 2020 році.

Як зазначають у власних звітах дві інші неурядові організації Європейського Союзу по боротьбі з корупцією – Міжнародна асоціація уповноважених з протидії корупції та Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією – уряд Королівства Нідерланди регулярно дослуховується до рекомендацій щодо усунення корупційних перетворень,

систематично удосконалюючи державно-управлінські механізми запобігання корупції в системі владно-політичного апарату Королівства [54].

Водночас структурно та специфічно механізм подолання корупції у споконвічних країнах-членах Європейського Союзу (Франція, Німеччина, Королівство Нідерланди) та в новоспечених країнах-членах (наприклад, Румунія, Словенія, Словацька Республіка, або Польща) не має суттєвих відмінностей або різниці у концептуальних підходах. Діяльність антикорупційних інститутів та ефективність програм з протидії та запобігання корупції залежить не лише від фактичного членства в Європейському Союзі, але й від запроваджених заходів та механізмів задля залучення у процес протидії корупції дієвих державно-управлінських механізмів запобігання корупції.

Наприклад, у Фінляндії, завдяки правильно обраному способу протидії корупції, аргументованій державній політиці та активній співпраці з іншими країнами-членами Європейського Союзу, вдалося досягти нищівного прогресу: країна стабільно потрапляє у четвірку лідерів рейтингу Transparency International (результат є незмінним починаючи із 2015 року; у 2018-2019 рр. Фінляндія входить у трійку найкращих в рейтингу).

На відміну від вищенаведеного прикладу, існують країни, що, отримавши стабільне та постійне членство в Європейському Союзі, суттєво знизили антикорупційні вимоги до політиків, державних діячів та високопосадовців різних рангів. До таких країн, зокрема, відносимо Румунію та Словенію. Водночас існують і позитивні приклади: Республіка Польща, приєднавшись до Європейського Союзу лише у 2004 році, змогла здійснити суттєвий стрибок не лише в розрізі протидії та запобіганню корупції, але й у формуванні державно-управлінських механізмів її запобігання та хронологічного попередження. З цього можна зробити висновок, що питання сприйняття корупції, про яке зазначають такі неурядові організації, як Transparency International, Міжнародна асоціація уповноважених з протидії корупції та Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією – у

прямій залежності від влади, апарату державного управління та уряду конкретної держави. Членство в Європейському Союзі ще не означає слідування споконвічним та ортодоксальним традиціям Європейського континенту.

Республіка Польща, у свою чергу, за час членства в Європейському Союзі зробила значний стрибок: прогрес не можна приховати, адже від появи країни у рейтингу Transparency International, вперше у 2005 році було подолано понад 35 сходинок: наприклад, у 2016 році Республіка Польща посідала 29-е місце в рейтингу, у 2019 – 35-е місце. Завдяки подібному прогресу Республіка Польща повинна урядовій політиці у сфері протидії корупції: було створено три незалежних, взаємодоповнюючих органи – Центральне антикорупційне бюро, Агентство внутрішньої безпеки, Центральне слідче бюро поліції. Центральне антикорупційне бюро виконує роль основного державно-управлінського механізму запобігання корупції, в той час, як Агентство внутрішньої безпеки, Центральне слідче бюро поліції мають й інші завдання: виконання антикорупційної діяльності для них є субсидіарним, делегованим владою повноваженням.

Важливо відзначити, що протидія корупції у Польщі має загальнорівневу структуру, знаходячи свій прояв не лише в конституційно-правовому контролі за діяльністю політичних діячів та високопосадовців, але й у моніторингу діяльності фізичних осіб та юридичних осіб-підприємців. У цьому контексті важливим внеском у розвиток державно-управлінських механізмів запобігання корупції Республіки Польща є норма Конституції, у якій подання щорічної податкової декларації є не просто правом, а юридичним обов'язком усіх категорій осіб (фізичних, посадових та юридичних), які підпадають під це визначення.

Ще однією цікавою та концептуальною новацією, запровадженою у 2018-2019 рр., став нещодавно затверджений та розроблений проєкт Закону «Про відкритість життя службовців», що був анонсований міністром-

координатором із питань роботи спецслужб у Республіці Польща – М. Камінським [42].

Ситуація з державно-управлінськими механізмами запобігання корупції у Великій Британії має дещо неоднорідний характер. Варто почати з того, що відповідно до проведеного Transparency International дослідження, станом на 2019 рік, країна посідала 12-е місце в загальному рейтингу сприйняття корупції. Як зазначає газета Deutsche Welle, на початку 2019 року в Лондоні серйозно почали розглядати перспективу створення спеціальної групи для боротьби з корупцією та відмиванням коштів, одержаних злочинним шляхом.

Як зазначив міністр фінансів Великої Британії Ф. Хаммонд у повідомленні від січня 2019 року, створення активного та дієвого механізму запобігання шахрайству, нецільовому використанню державних коштів та незаконному збагаченню допоможе в підвищенні ефективності протидії корупціогенним чинникам на території Великої Британії.

Важливо зазначити, що органічне залучення в антикорупційну структуру протидії корупції банківської сфери є новаторським та досить ефективним рішенням. Відзначимо, що в контексті розробки державно-управлінських механізмів запобігання корупції, Великою Британією було залучено представників таких відомих банків, як Santander, Lloyds та Barclays. Подібний концепт є грамотним політико-економічним інструментом, за допомогою якого відбувається протидія корупції на всіх фронтах, у тому числі на рівні банківської сфери, де дуже поширеними є фінансові махінації та отримання незаконного, «брудного» прибутку.

Важливо відзначити, що у Великій Британії боротьба з корупцією та створення державно-управлінських механізмів запобігання корупції має предметно окреслений характер. На відміну від раніше згаданих прикладів країн Європейського Союзу, де нормативно-правове регулювання не має практичного підтвердження, у Великій Британії після оприлюднення Ф. Хаммондом нового антикорупційного курсу було виділено 3,5 млн фунтів

стерлінгів на виявлення, пошуку та запобігання так званих «white-collar crimes» – білокомірцевих злочинів, що вчиняються високопосадовцями, представниками політичних еліт та державними службовцями різного статусу [7].

Важливо зазначити, що будь-яка антикорупційна програма потребує не лише законодавчого регулювання, адже у статистиці це лише фундамент та надбудова, на основі якої формується концепція запобігання корупції (приклади Франції, частково – Австрії, а також Румунії та Словенії). Водночас державно-управлінські механізми запобігання корупції функціонують за призначенням у випадку їх належної фінансової підтримки з боку уряду (Велика Британія, Королівство Нідерланди та Республіка Польща є яскравими прикладами подібної концепції).

Варто звернути увагу на ситуацію з корупційними чинниками в Португалії. Відповідно до рейтингових досліджень Transparency International, у період 2013-2020 рр., найбільш корумпованими ланками державного управління у країні було визнано політичні партії, парламент та судово-прокурорські органи. У період 2017-2019 рр. Португалія стабільно посідає 29-е місце в рейтингу сприйняття корупції від Transparency International, випереджаючи Республіку Польща, антикорупційна кампанія якої також визнається ефективною, успішною та політично гнучкою.

Натомість у бізнес-структурах корупція в Португалії не має такого поширення. У своїх дослідженнях Національна система добросовісності (підрозділ Transparency International) за 2017-2018 рр. зробила акцент на політичних корупційних перетвореннях у Португалії: натомість ділова культура країни не особливо страждає від чинників корупції. З одного боку, боротьба з корупцією в Португалії відповідно до Звіту про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму за 2013-2014 та 2018-2019 рр. містить ознаки бюрократизму та штучного затягування (або перешкоджання) розслідувань, пов'язаних зі злочинами, що вчиняються представниками влади.

Досить неоднозначними видаються результати соціологічних опитувань, здійснених Європейським Союзом у 2018 році: при високій позиції в рейтингу протидії корупції від Transparency International, $\frac{9}{10}$ респондентів вважають рівень корупції в Португалії високим (у інших країнах Європейського Союзу цей показник дорівнює $\frac{7-8}{100}$ респондентів); водночас реальним свідком корупції, відповідно до опублікованих результатів, був лише 1 зі 100 опитаних громадян – загальний показник у інших країнах Європейського Союзу – $\frac{5}{100}$ респондентів [58].

Корупція є спотвореним, гібридним та антисоціальним результатом діяльності органів державної влади. Хоча всі країни-члени Європейського Союзу існують на принципах демократизації та гуманності, насправді спостерігаємо іншу ситуацію: відсутність етики державного службовця не культивується в державних інституціях, зловживання мають характер постійності та регулярності, політики діють відповідно до власних інтересів, нехтуючи при цьому державними інтересами та міжнародним статусом держави. У той же час подібна поведінка політичних діячів створює прецедент несанкціонованого розкрадання та розтрати коштів не за призначенням, джерелом яких є державні цільові та нецільові програми, що були розроблені органами та інституціями Європейського Союзу з питань протидії та запобігання корупції.

Хоча позитивні тенденції у сфері впровадження державно-управлінських механізмів запобігання корупції дійсно спостерігаються (Велика Британія, Республіка Польща, Франція та інші), одночасно із цим існує протилежна сторона, яка виявляється у фіктивному, законодавчо-нормативному регулюванні питань запобігання корупції без предметного втілення на практиці (Румунія, частково Словаччина та Словенія; у питанні виконання рекомендацій Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією це також стосується Австрії).

Конфліктність між вищенаведеним станом справ у сфері запровадження дієвих та ефективних державно-управлінських механізмів запобігання

корупції на території Європейського Союзу призводить до неорганічного та недостатньо узгодженого концепту вдосконалення апарату державного управління. Корупція, як можна побачити із прикладу Великої Британії, повинна бути нівельована шляхом злагодженої діяльності всіх ланок політико-економічного апарату (особливої актуальності набуває запропонована Ф. Хаммондом, прем'єр-міністром фінансів Великої Британії, концепція створення наглядової ради із представників банків, і, відповідно, залучення економічно потужних банків – Santander, Barclays, Lloyd у процес запобігання корупції). Насправді саме концептуальні, гнучкі, новаторські ідеї, що поєднуються з ефективними державно-управлінськими механізмами, здатні забезпечити ефект від антикорупційних програм на території країн-членів Європейського Союзу.

Натомість важливим засобом запобігання корупції є втілення її розуміння на доктринальному, а не лише законодавчому рівні. Більше того, доктрина – більш важливий аспект ототожнення специфіки та природи корупції в сукупності з її проявами. Знову-таки, у цьому аспекті варто віддати належне Великій Британії: на теоретико-прикладному рівні корупція тут поділяється на декілька підвидів, зокрема: політичну, державно-секторну, правоохоронну та банківську.

Основна специфіка проблематики різноманітних ланок державно-управлінських механізмів запобігання корупції у Європейському Союзі представлена на рис. 3.2.

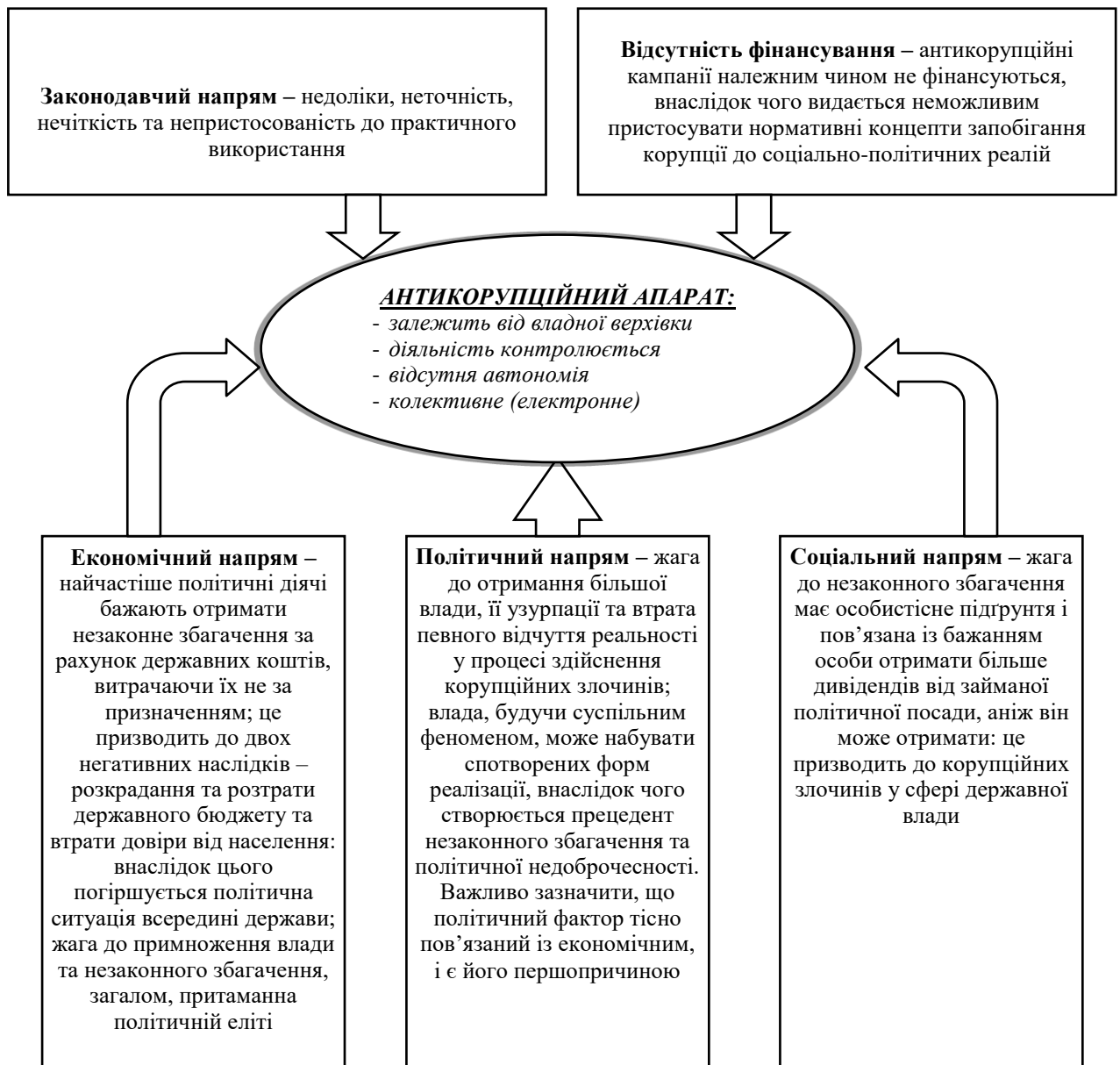

Рис. 3.2. Проблематики різноманітних ланок державно-управлінських механізмів запобігання корупції в Європейському Союзі

З вищенаведеного можемо зробити висновок про обов'язковість існування фундаменту, на якому буде ґрунтуватися цільова протидія корупції та нормативно-правове забезпечення її запобігання. Дієві державно-управлінські механізми запобігання корупції можуть сформуватися за умови грамотної державної політики, ефективного нормативно-правового регулювання аспектів корупції та цільового використання бюджетних коштів.

3.2. Формування комплексного механізму державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки

Окрім наявності належної політичної волі, ефективність протидії корупції та заходів протидії в Україні залежить від належного законодавчого забезпечення, формування дієвої системи державних органів, забезпечення належної координації у формуванні та реалізації антикорупційної політики. , превентивні заходи щодо запобігання та подолання корупції. Також незадовільним залишається стан координації та контролю за діяльністю державних органів по боротьбі з корупцією.

Необхідно терміново вирішити питання інституційного захисту від корупції, зокрема створення спеціалізованого антикорупційного органу з повноваженнями проводити досудові розслідування та координувати діяльність за міжнародними стандартами.

Одним із методологічних засобів, який використаний у нашому дослідженні є системний аналіз Його використання дає змогу провести не тільки аналіз об'єкту дослідження – індексу сприйняття корупції (ІСК) – але й дослідити зовнішнє середовище – основні фактори (детермінанти), які на нього впливають. Реалізація основних принципів теорії систем – ієрархічності, збереження та причинно-наслідкових обмежень – може бути проведена шляхом етапності досліджень та трактовки отриманих результатів з метою прийняття ефективних організаційно-управлінських рішень.

Емпіричний аналіз детермінант корупції на основі даних міжнародних наукових і фінансових інституцій дозволяє зробити висновки про стійкі детермінанти корупції, зокрема показники матеріального добробуту суспільства (рівень бідності населення або функції соціального забезпечення); Рівень економічної свободи країни, показник державного навантаження на економіку та рівень справедливості судової системи країни. Також з 2004 по 2007 рр. значного значення набув показник політичної

свободи країни. Вхідні дані для системного аналізу ІСК (балів) представлені в табл.1

Таблиця 3.1.

Індекс сприйняття корупції та його детермінанти (балів)

рік	Індекс сприйняття корупції, Y	Індекс людського розвитку, X ₁	Індекс економічної свободи, X ₂	Індекс глобальної конкурентоспроможності, X ₃	Рівень неупередженості судової системи, X ₄	Індекс свободи преси, X ₅
2000	26,00	0,671	47,80	4,04	25,56	51,80
2001	25,10	0,681	48,50	4,01	72,86	48,35
2002	24,00	0,689	48,20	4,00	86,10	40,00
2003	23,00	0,699	51,10	3,99	79,38	40,00
2004	26,00	0,706	53,70	3,99	88,02	51,00
2005	26,00	0,715	55,80	4,00	88,71	32,50
2006	26,80	0,722	54,40	4,03	23,01	26,50
2007	27,00	0,729	51,50	3,98	70,44	26,75
2008	25,00	0,733	51,00	4,09	77,48	19,25
2009	24,20	0,727	48,80	3,95	50,25	22,00
2010	24,00	0,732	46,40	3,90	93,74	46,83
2011	23,80	0,737	45,80	4,00	52,81	54,00
2012	26,00	0,742	46,10	4,14	73,76	54,00
2013	25,00	0,744	46,30	4,05	53,02	36,79
2014	26,00	0,747	49,30	4,14	58,40	36,93
2015	27,00	0,742	46,90	4,03	59,11	39,10
2016	29,00	0,746	48,80	4,12	94,19	32,93
2017	30,00	0,747	48,10	4,22	88,99	33,19
2018	32,00	0,750	51,90	4,31	52,93	31,16
2019	30,00	0,715	52,30	4,41	38,49	32,46
2020	33,00	0,630	54,90	4,50	33,00	32,52

Алгоритмізація системного аналізу індексу сприйняття корупції

Алгоритм дослідження на основі системного аналізу представлений на рис.1

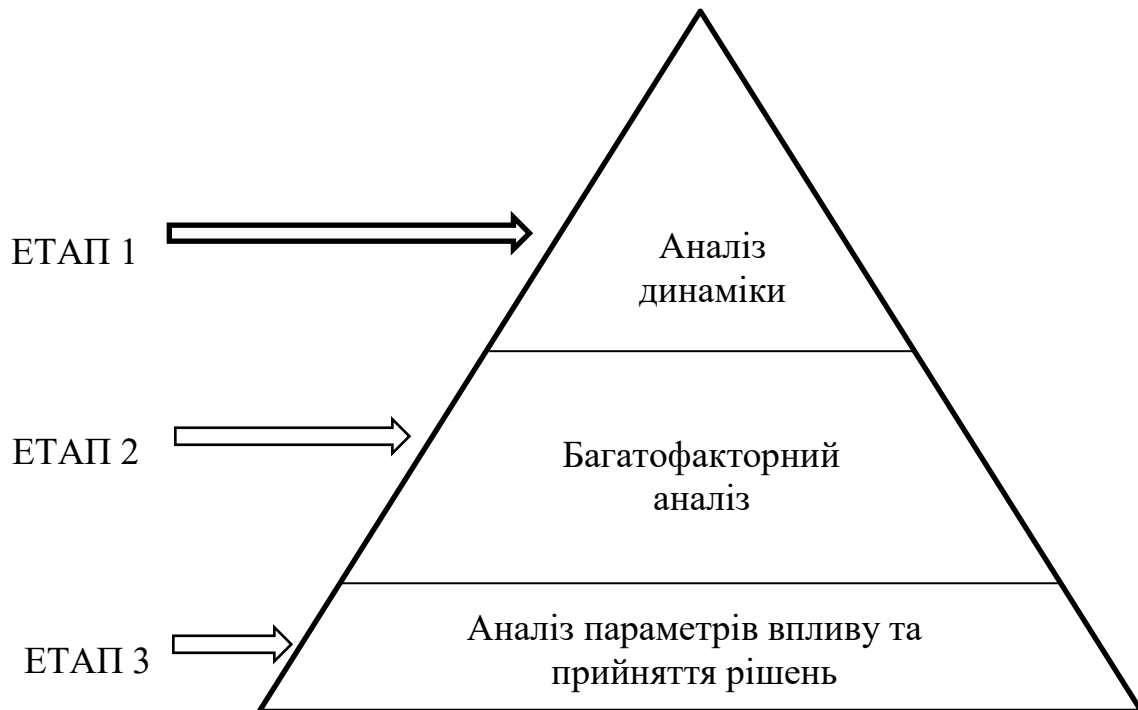

Рис. 3.3 Алгоритм системного аналізу індексу сприйняття корупції

Згідно запропонованого алгоритму:

на рівні «Етап 1» – проводиться аналіз та побудова моделі динаміки ІСК за період 2000-2020рр, визначення параметрів моделі та прогнозування стану ІКС на прогностичні періоди;

на рівні «Етап 2» – побудова багатофакторної моделі;

на рівні «Етап 3» – проводиться аналіз отриманих результатів та визначення чисельних оцінок управлінських впливів на результуючу ознаку Y – «індекс сприйняття корупції» з метою досягнення його мінімізації.

Таким чином:

– реалізація етапів 1-3 забезпечує принцип ієрархічності системного аналізу за рахунок розмежування методів дослідження на кожному етапі та рівня узагальнення отримуваних результатів;

– реалізація етапу 2 – забезпечує принцип збереження за рахунок визначення при математичному моделюванні результуючої ознаки та детермінант, які її формують;

– реалізація етапу 3 – забезпечує принцип причинно-наслідкових обмежень за рахунок визначення чисельних оцінок характеру впливу детермінант, на основі яких можуть бути сформовані управлінські рішення.

Реалізацію системного підходу та його використання в процесі вивчення ІСК слід застосовувати з точки зору представлення об'єкту дослідження як складної слабо формалізованої системи та її елементів [91; 92]. Тому напрацювання управлінських рішень щодо оптимізації результуючої ознаки цієї системи – ІСК – слід проводити на основі моделі системи.

З точки зору системного аналізу об'єкт досліджень представляє собою складну систему структурного типу, яка функціонує шляхом впливу на неї масиву детермінант та взаємодії з зовнішнім середовищем. Форма взаємодії може бути описана умовно за допомогою узагальненої математичної моделі виду:

$$Y(t) = F_0(\overline{X(t)}, \overline{Z}) + \overline{E(t)} \quad (1)$$

Де $Y(t) = \{y_1 \dots y_n\}$ - вектор залежної змінної, критеріальної ознаки

(в термінах дослідження – «Індекс сприйняття корупції»);

$$\overline{X(t)} = \begin{cases} x_{11} \dots x_{12} \dots \dots x_{1m} \\ x_{21} \dots x_{22} \dots \dots x_{2m} \\ x_{n1} \dots x_{n2} \dots \dots x_{nm} \end{cases} \text{ - матриця незалежних змінних, предикторів}$$

(в термінах дослідження - «детермінант корупції»);

$\overline{Z} = \{z_1 \dots z_n\}$ - вектор управління;

$\overline{E(t)} = \{e_1 \dots e_n\}$ - вектор похибок моделі, стохастична складова ;

F_0 – управляюча функція, перетворювач, операнд.

Характерною особливістю вхідних даних є те, що вони представлені у вигляді динамічних рядів. Це означає, що формалізований запис взаємодії системи з зовнішнім середовищем доповнений також додатковою змінною – t -час і задача опису даної системи може бути реалізована за допомогою динамічної моделі $Y(t) = F_0(t)$, яка повинна включати взаємозв'язки змінних у часі.

Така формалізація задачі дослідження на першому рівні алгоритму системного аналізу (рис.1, «ЕТАП 1») дає змогу побудувати загальну модель динаміки ІСК та оцінити його прогностні значення на період 2022-2025рр.

На другому рівні алгоритму («ЕТАП 2») поставлена задача факторного аналізу впливу предикторів $\overline{X(t)}$ на критеріальну змінну $Y(t)$ – побудувати математичну модель, яка б з достатньою точністю для заданого періоду часу описувала б залежність індексу сприйняття корупції $Y(t)$ від визначених детермінант корупції:

$X_1(t)$ – «Індекс людського розвитку»,

$X_2(t)$ – «Індекс економічної свободи»,

$X_3(t)$ – «Індекс глобальної конкурентоспроможності»,

$X_4(t)$ – «Рівень неупередженості судової системи»,

$X_5(t)$ – «Індекс свободи преси».

Така постановка задачі дає змогу синтезувати модель виду (1) в якісній формі [93] :

$$Y_t = b_0 + \sum_{i=1, t=1}^n b_i x_{i,t} = b_0 + b_1 x_{1t} + b_2 x_{2t} + \dots + b_n x_{nt} + e_t \quad (2)$$

яка є класичною лінійною багатфакторною моделлю.

В моделі (2) вектор $B = \{b_0, b_1, \dots, b_n\}$ є оцінками параметрів моделі і виступає аналогом вектору управління \bar{Z} , а X_{it} - факторами впливу на функцію (Y_t).

Вибір факторів для моделювання, як правило, проводиться за допомогою аналізу коефіцієнтів кореляції для генеральної сукупності та вибірки. Коефіцієнт кореляції є мірою тісноти лінійного зв'язку двох змінних. Для генеральної сукупності коефіцієнт кореляції визначається як

$$\rho[X, Y] = \frac{\text{cov}[X, Y]}{\sqrt{D[X]} \sqrt{D[Y]}} \quad (3)$$

де $\text{cov}[X, Y] = M[(x - M[x])(Y - M[Y])]$ – коваріація змінних X та Y ;

M – математичне очікування;

D – теоретична дисперсія визначеної змінної.

Коефіцієнт кореляції вибірки для ознак x_i та Y r_{xiY} є оцінкою коефіцієнта кореляції для генеральної сукупності ρ і визначається

$$r_{xiY} = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (Y_i - \bar{Y})^2}} \quad (4)$$

Коефіцієнт кореляції приймає значення $-1 \leq r_{xiY} \leq 1$. Якщо значення r_{xiY} прямує до ± 1 , то це вказує на наявність тісного кореляційного зв'язку (позитивного або від'ємного) між змінними. Близький до нуля коефіцієнт кореляції свідчить про відсутність залежності між змінними.

Перевірка статистичних гіпотез H_0 : та H_1 : на рівність чи нерівність нулю вибірових оцінок коефіцієнтів кореляції проводиться на основі t -статистики:

$$t = r \frac{\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r^2}} \quad (5)$$

з заданим рівнем значущості, як правило в межах $\alpha=(0,01-0,05)$.

Визначення параметрів багатомірної моделі виду (2) проводиться згідно з критерієм мінімізації суми квадратів відхилень [94] $\sum e_i^2 \rightarrow \min$ за допомогою однокрокового методу найменших квадратів за стандартною схемою:

1. запис в аналітичному вигляді виразу для стохастичної складової моделі e_i ;
2. знаходження часткових похідних функції за невідомими параметрами;
3. складання системи нормальних рівнянь (СНР);
4. розв'язок системи відносно шуканих параметрів.

З метою недопущення помилок специфікації моделі стосовно наявності в масиві детермінант $\overline{X(t)}$ мультиколінеарності вважаємо за доцільне використання вбудованої функції «LINEST()» з MS Excel, яка проводить оцінку параметрів багатofакторної моделі без колінеарності, специфікованої в лінійному вигляді.

На фінальній частині другого кроку алгоритму дослідження проводиться перевірка загальної якості моделі за допомогою:

- коефіцієнта детермінації

$$R^2 = 1 - \frac{\sum e_i^2}{\sum (Y_i - \bar{Y})^2} = 1 - \frac{\sum (Y_i - Y_t)^2}{\sum (Y_i - \bar{Y})^2} \quad (6)$$

де Y_i, Y_t - статистичні дані ІКС та теоретичні значення, розраховані за моделлю відповідно; \bar{Y} – середнє значення ІКС для вхідної вибірки.

- перевірки нульової гіпотези (H_0 ;) для F – статистики

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} * \frac{m - n - 1}{m} \quad (7)$$

де n, m – об'єм вибірки та кількість предикторів (детермінант) в моделі.

Оцінені значення достовірності апроксимації R^2 та F (для заданого рівня значущості α) вказують на рівень якості моделювання та адекватність побудованої моделі.

На третьому рівні алгоритму («ЕТАП 3») на основі побудованої моделі (2) проводиться аналіз параметрів впливу та формування проектів управлінських рішень. Аналіз функції «Індекс сприйняття корупції»

$Y_t = f(x_1, \dots, x_5)$ до факторів впливу – детермінант корупції - може бути проведений на основі аналізу показників еластичності

$$\epsilon_{x_i(Y)} = \frac{Mf}{Af} \quad (8)$$

де Mf – маржинальне значення функції Y в точці x_i , $Mf = \frac{dY}{dx}$;

Af - середнє значення функції Y в точці x_i , $Af = \frac{\bar{x}}{\bar{Y}}$.

В дискретному випадку, а також при визначенні еластичності по дискретному набору даних [95] визначення ϵ_k доцільно проводити на основі середньої(дугової) еластичності:

$$\epsilon_{x_i(Y)} = b_i \frac{\bar{x}_i}{\bar{Y}_i} \quad (9)$$

Визначені за (9) часткові еластичності показують, на скільки відсотків зміниться значення ІСК при зміні відповідного детермінанта x_i на 1%. Доцільним також є визначення узагальнених еластичностей на основі сумісної дії на ІСК визначеного набору детермінант $\epsilon_{x_i, x_j, x_k(Y)}$ та сумарної еластичності $\epsilon_\Sigma = \sum \epsilon_{x_i(Y)}$. У таких випадках визначені еластичності будуть показувати як зміниться результуюча ознака – ІСК при зміні на 1% відповідного набору (x_i, x_j, x_k) чи всіх детермінант $(x_i, i = \overline{1, m})$.

Аналіз динаміки індексу сприйняття корупції

На першому етапі реалізації алгоритму системного аналізу індексу сприйняття корупції здійснена реалізація динамічної моделі $Y(t) = F_0(t)$ за період 2000-2021рр. аналітична форма моделі отримана за допомогою функції «FORMAT TRENDLINE» з вибором максимально достовірної функції для апроксимації. Результати трендового аналізу приведені на рис.2.

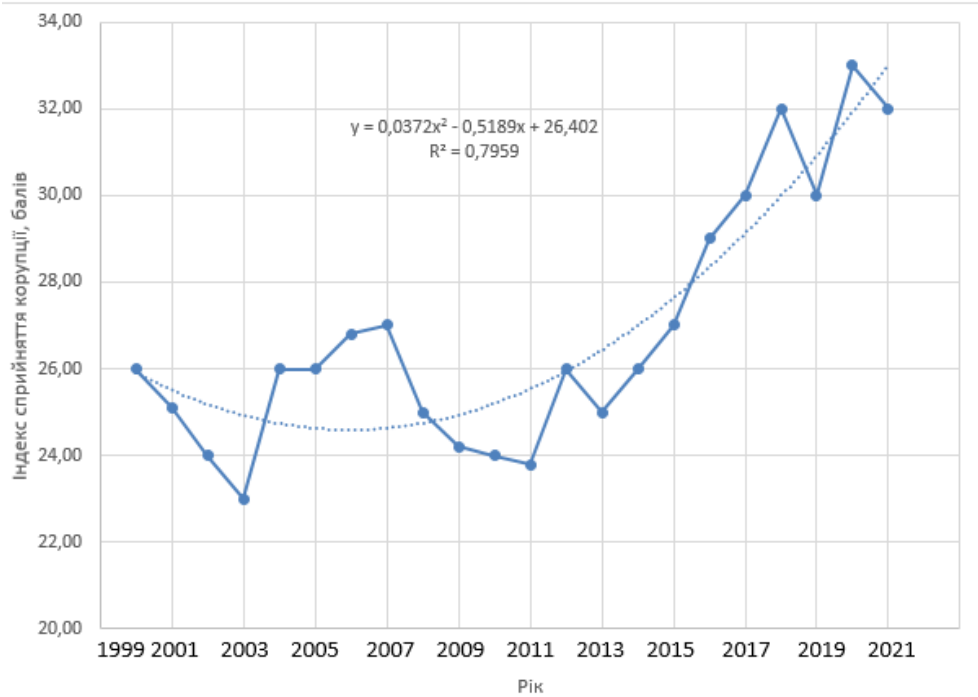

Рис. 3.4. Трендовий аналіз динаміки індексу сприйняття корупції за 2000-2021рр.

Аналітичне рівняння представляє собою поліном другого порядку виду $Y(t) = 26,402 - 0,519t + 0,037t^2$ і з достовірністю 79,6% описує динаміку ІСК за період 2000-2021рр.

Така формалізація задачі дослідження на першому рівні алгоритму системного аналізу (рис.1, «ЕТАП 1») дає змогу побудувати загальну модель динаміки ІСК та оцінити його прогностні значення на період 2022-2025рр.

Процедура розробки прогнозу з використанням кривих зростання проводиться шляхом визначення точкового $Y_{n+p} = F(t_{n+p})$ та інтервального прогнозів. Інтервальный прогноз включає в себе точкову оцінку і довірчі інтервали прогнозу - межі, в яких із заданою ймовірністю (значущістю) знаходяться точкові оцінки прогнозу. Інтервальный прогноз задає границі варіації прогнозованого показника:

$$Y_{n+p} = f(t_{n+p}) \pm \Delta_{Y_{np,i}} \quad (10)$$

де $\Delta_{Y_{np,i}}$ - довірчий інтервал прогнозу

Величина довірчого інтервалу для кривої росту у вигляді поліному другого

порядку обчислюється за формулою:

$$\Delta_{Y_{np,i}} = t_{\alpha, \nu=n-m} \sigma_Y \sqrt{1 + \frac{1}{n} + \frac{t_{n+p}^2}{\sum_{t=1}^n t^2} + \frac{\sum_{t=1}^n t^4 - 2t_{n+p}^2 \sum_{t=1}^n t^2 - nt_{n+p}^4}{n \sum_{t=1}^n t^4 - \left(\sum_{t=1}^n t^2\right)^2}} \quad (11)$$

де n – довжина часового ряду динаміки;

$i = 1, 2, \dots, p$ – період прогнозування;

Y_{n+p} – точковий прогноз на момент $n+p$;

t_{α} – значення t -статистики Стьюдента при рівні значущості α та числі ступенів вільності $\nu = n - m - 2$;

σ_Y – середня квадратична похибка оцінки прогнозованого показника

$$\sigma_Y = \sqrt{\frac{1}{n-m} \sum_{t=1}^n (Y_t - Y_{tr(t)})^2} \quad (12)$$

де m – число параметрів моделі кривої росту. Для полінома другого порядку $m = 3$

В табл. 3.2 та рис. 3.5 приведені результати оцінки прогнозу показника «індекс сприйняття корупції» на період 2022-2026рр. (допоміжні розрахунки для прогнозних оцінок приведені в додатку А)

Таблиця 3.2

Прогнозні значення індексу сприйняття корупції

Рік прогнозу	Точковий прогноз, балів Y_{n+p}	Довірчий інтервал прогнозу $\Delta_{Y_{np,i}}$	Нижня межа прогнозу $Y_{n+p} - \Delta_{Y_{np,i}}$	Верхня межа прогнозу $Y_{n+p} + \Delta_{Y_{np,i}}$
2022	34,1	2,10	32,1	36,2
2023	35,4	2,12	33,3	37,5
2024	36,7	2,14	34,5	38,8
2025	38,1	2,17	35,9	40,2
2026	39,5	2,20	37,3	41,7

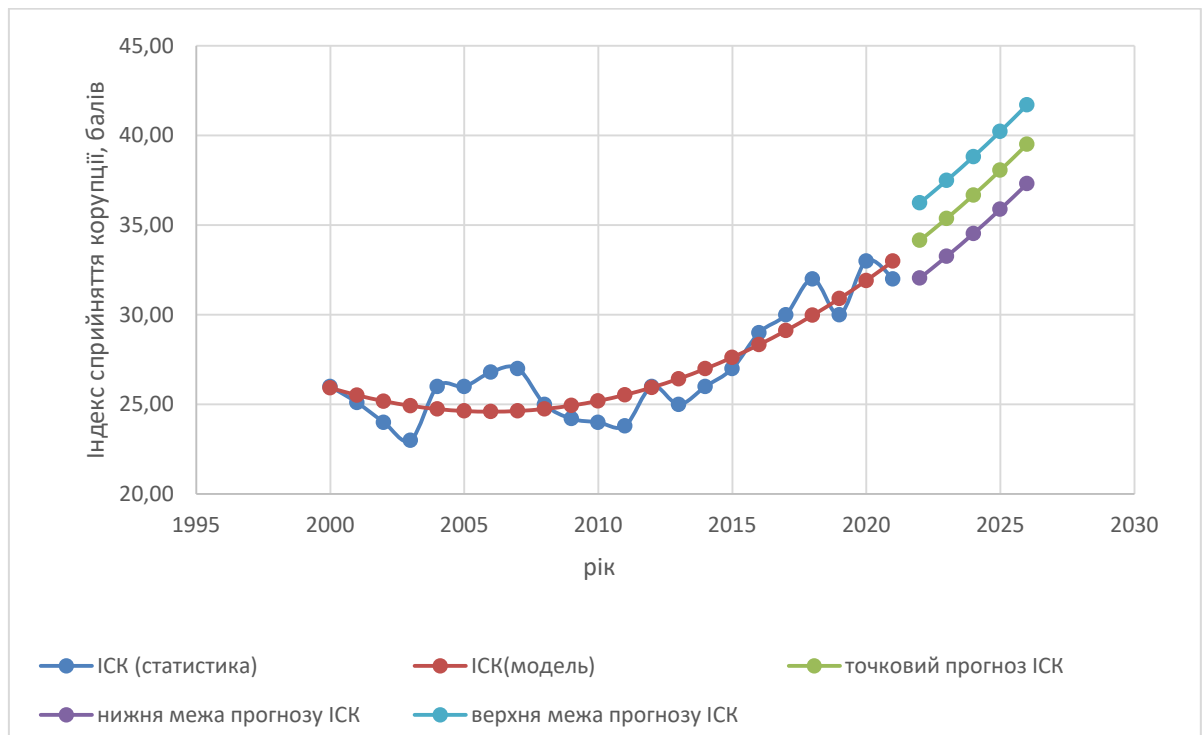

Рис. 3.5 – Прогнозування динаміки індексу сприйняття корупції на 2022-2026рр.

Аналіз динаміки ІСК має поліноміальну тенденцію до зростання із темпом приросту 3,72% за рік (параметр при t^2 в трендовому рівнянні динаміки). Вказана тенденція говорить про те, що при незмінності загальних умов формування ІСК за рахунок збереження тенденцій формування детермінант продовжиться зростання індексу.

1. Побудова багатofакторної математичної моделі

Визначення впливу детермінант на ІСК проведений на другому етапі реалізації алгоритму системного аналізу шляхом побудови багатofакторної моделі, специфікованої у вигляді (2). Оцінка сили впливу масиву детермінант $\overline{X(t)}$ на результуючу ознаку $Y(t)$ шляхом визначення парних коефіцієнтів кореляції за (4), статистична значущість коефіцієнтів – за (5). Результати оцінки приведені в табл. 3.3

Таблиця 3.3

**Визначення кореляцій індексу сприйняття корупції та детермінант,
які на нього впливають**

Коефіцієнт парної кореляції	$r_{(Yx1)}$	$r_{(Yx2)}$	$r_{(Yx3)}$	$r_{(Yx4)}$	$r_{(Yx5)}$
		-0,35	-0,53	0,48	-0,12
Значення t- статистик для вибірових оцінок коефіцієнту кореляції	$t-r_{(Yx1)}$	$t-r_{(Yx2)}$	$t-r_{(Yx3)}$	$t-r_{(Yx4)}$	$t-r_{(Yx5)}$
	1,90	2,80	2,48	0,55	0,38

Критичне значення коефіцієнту Стьюдента для рівня значущості $\alpha=0,05$ становить $t_{kr}=1,717$ [98]. Таким чином можна стверджувати, що статистично значущими із ймовірність 95% є коефіцієнти кореляції $r_{(Yx1)}=-0,35, r_{(Yx2)}=-0,53, r_{(Yx3)}=0,48$ які вказують на:

- близький до середнього зворотній зв'язок між ІСК та детермінантою «Індекс людського розвитку»;
- середній зворотній зв'язок між ІСК та детермінантою «Індекс економічної свободи»;
- середній прямий зв'язок між ІСК та детермінантою «Індекс глобальної конкурентоспроможності».

Вплив на ІКС детермінат «Рівень неупередженості судової системи» та «Індекс свободи преси» за досліджуваний період є слабким та статистично не значущим.

Оцінка параметрів та основних статистик моделі, специфікованої у вигляді (2) представлена у табл. 3.4.

Результати, приведені в таблиці показують:

- перший рядок: оцінки параметрів моделі виду (2);
- другий рядок: значущість оцінок параметрів. При критичному значенні t-критерію для числа ступенів вільності $v = 16$ та ймовірності 95% $t_{kr}=1,746$. Таким чином статистично значущими у моделі є параметри b_0, b_1, b_2, b_3 ;

- третій рядок: достовірність апроксимації моделлю реальних статистичних даних становить 82% ($R^2=0,820$ і є статистично значущим) ;

- четвертий рядок: модель є адекватною за розрахованим значенням критерію Фішера $F_p= 1,907$ при $\nu =16$ (критичне значення при ймовірності 95% становить $F_{kr}=3,11$).

Таблиця 3.4

**Параметри та основні статистики багатofакторної моделі
залежності ІСК від детермінант корупції**

b_5	b_4	b_3	b_2	b_1	b_0
0,0022	-0,0018	14,36	0,18	16,87	-53,07
$t(b_5)$	$t(b_4)$	$t(b_3)$	$t(b_2)$	$t(b_1)$	$t(b_0)$
0,038	0,014	2,118	2,136	10,257	17,179
R^2	$t(R^2)$				
0,820	1,907	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д
F	ν				
14,618	16,000	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д
$\sigma^2(\text{заг})$	$\sigma^2(\text{мод})$				
144,633	31,661	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д	#Н/Д

Таким чином синтезована математична модель аналізу впливу на індекс сприйняття корупції основних детермінант корупції має вигляд:

$$\widehat{Y}(t) = -53,07 + 16,87X_1(t) + 0,18X_2(t) + 14,36X_3(t) - 0,0018X_4(t) + 0,0022X_5(t) \quad (13)$$

Аналіз моделі показує, що:

- при зміні детермінанти $X_1(t)$ – «Індекс людського розвитку» на 1% рівень індексу сприйняття корупції $Y(t)$ гранично збільшиться на 16,87;
- при зміні детермінанти $X_2(t)$ – «Індекс економічної свободи» - гранично збільшиться на 0,18%;
- при зміні детермінанти $X_3(t)$ – «Індекс глобальної конкурентоспроможності» - гранично збільшиться на 14,36%;
- при зміні детермінанти $X_4(t)$ – «Рівень неупередженості судової системи» - гранично зменшиться на 0,0018%;
- при зміні детермінанти $X_5(t)$ – «Індекс свободи преси» - гранично збільшиться на 0,0022%.

Модель (13) дає змогу провести факторне інтервальне прогнозування стану ІСК на основі аналізу динаміки його складових (рис. 3.6).

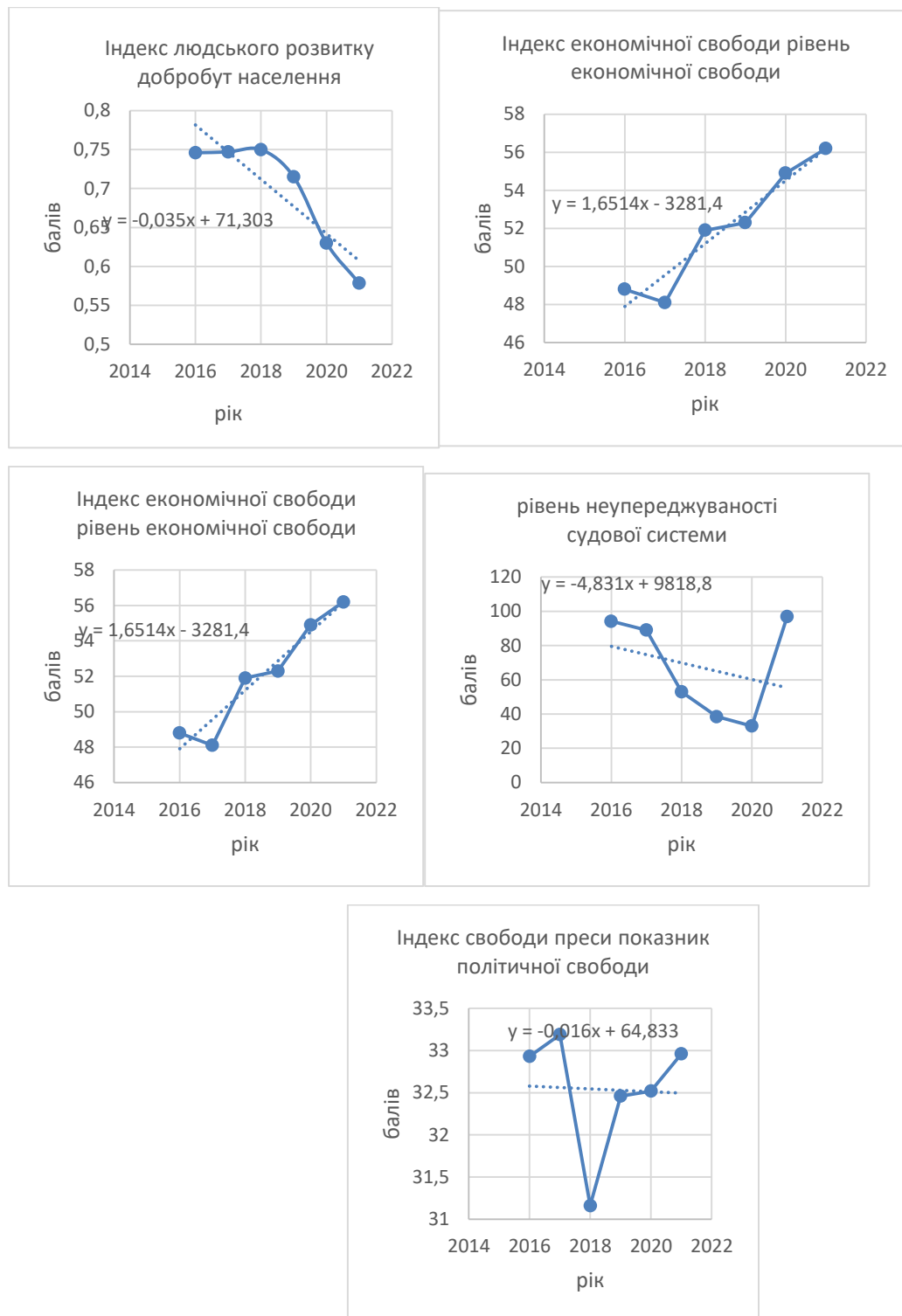

Рис. 3.6 Трендовий аналіз динаміки основних детермінант корупції за період 2016-2021рр.

Згідно визначених швидкостей зміни відповідних детермінант (параметри при відповідному X в трендових рівняннях) визначені прогностні значення детермінант на період 2022-2026рр (табл. 3.5). Слід зазначити, що при визначенні динаміки показників був використаний лінійний тренд для визначення загальної тенденції.

Таблиця 3.5

Прогностні значення детермінант корупції на період 2022-2026рр

Рік прогнозу	Індекс людського розвитку, X_1	Індекс економічної свободи, X_2	Індекс глобальної конкурентоспроможності, X_3	Рівень неупередженості судової системи, X_4	Індекс свободи преси, X_5
2022	0,53	57,73	4,79	90,96	32,48
2023	0,50	59,38	4,88	86,15	32,47
2024	0,46	61,03	4,98	81,34	32,45
2025	0,43	62,68	5,07	76,52	32,43
2026	0,39	64,34	5,17	71,71	32,42

Підставивши в синтезовану модель (13) прогностні значення складових $X(t)$ нами були розраховані точкові та інтервальні прогнози ІСК на період 2022-2026рр. (рис.3.7).

2. Визначення параметрів впливу на ІКС на основі багатофакторного моделювання

Як зазначено в п.1.1. на третьому етапі реалізації алгоритму системного аналізу проводиться визначення параметрів впливу визначених детермінант на індекс сприйняття корупції. В якості чисельної міри впливу детермінант $X(t)$ на результуючу ознаку – ІСК, $Y(t)$ в роботі обрана середня (дугова) еластичність виду (9).

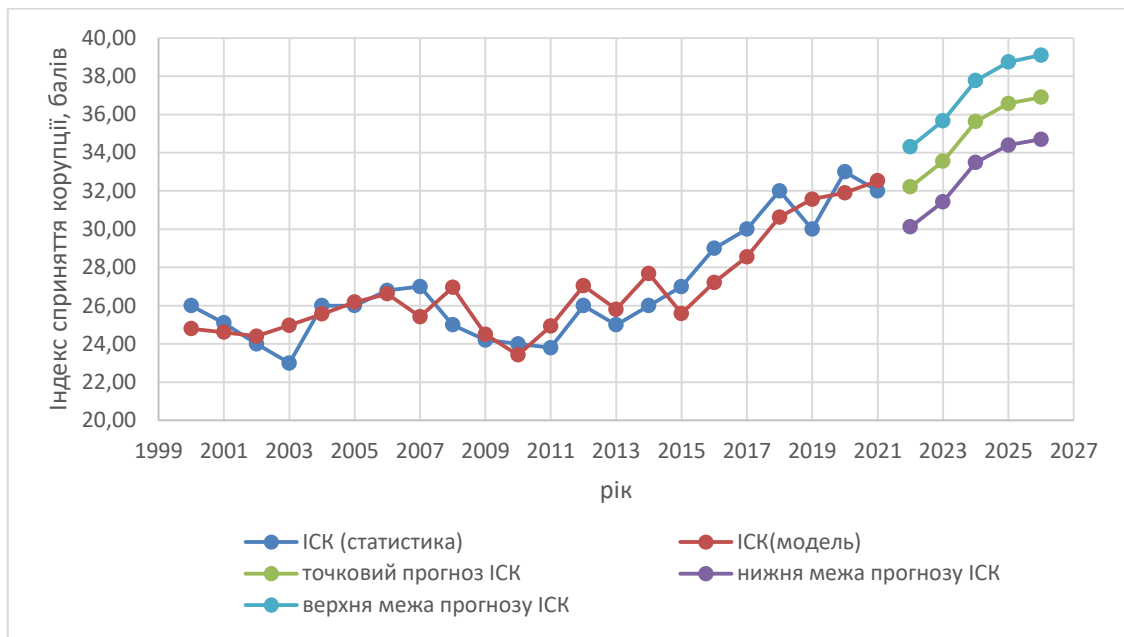

Рис.3.7 Прогноз індексу сприйняття корупції за розробленою багатофакторною моделлю на період 2022-2026рр.

Оцінка середніх еластичностей ІКС від детермінант, які його формують, приведена в табл.3.6

Таблиця 3.6

Дугова еластичність впливу детермінант на ІСК

$\epsilon_{x_i(Y)}$	Індекс людського розвитку, X_1	Індекс економічної свободи, X_2	Індекс глобальної конкурентоспроможності, X_3	Рівень неупередженості судової системи, X_4	Індекс свободи преси, X_5
Еластичність детермінант	0,448	0,331	2,199	-0,004	0,003

Як видно з табл. 3.6 еластичність функції «Індекс сприйняття корупції» до визначених детермінант $\epsilon_{x_i(Y)}$ є різною як на напрямком впливу так і за силою впливу.

Так еластичність $\epsilon_{x_1(Y)} = 0,448$ вказує на те, що при збільшенні в середньому індексу людського розвитку на 1% рівень індексу сприйняття корупції в середньому зросте на 0,448%. Аналогічно – при зростанні індексу економічної свободи в середньому на % - ІСК зросте на 0,331%; зростання

індексу глобальної конкурентоспроможності в середньому на 1% дає зростання ІКС в середньому на 2,2%.

Слід зазначити на незначний вплив на ІКС показників неупереджуваності судової системи та індексу свободи преси. Їх еластичності мають незначний рівень.

Сумарна еластичність $\epsilon_{\Sigma(x_1(Y))} = 2,976$ вказує на те, що при зміні всіх детермінант в середньому на 1% індекс сприйняття корупції в середньому зміниться на 2,976%.

Для покращення ситуації Transparency International Україна щорічно надає рекомендації, які допомагають значно знизити рівень корупції в Україні. Зокрема, у 2021 році їх було п'ять, два з яких виконано частково (боротьба з політичною корупцією, запровадження відкритого та відповідального процесу приватизації державного майна). Зважаючи на це, ми пропонуємо з 2022 року запровадити прозоре та відповідальне управління національними активами та забезпечити подальший розвиток у сфері закупівель. Забезпечити незалежність та компетентність антикорупційної інфраструктури. Сформувати професійну та незалежну судову владу [83].

Отже, з огляду на викладене, слід зазначити, що корупція тісно переплітається з різними сферами суспільного життя, перешкоджаючи ефективному розвитку економіки та продуктивному вирішенню соціальних, екологічних, земельних, будівельних та інших різноманітних питань. Враховуючи масштаби корупційних факторів у діяльності природних владних структур, це явище є небезпечним не лише для держави, а й для всіх громадян, оскільки унеможливорює реалізацію конституційних прав. Для того, щоб викоринити корупцію в Україні, необхідно розробити чіткий план вирішення цієї проблеми, особливо враховуючи світовий досвід таких країн, як Нідерланди, Фінляндія, Китай, Японія та Сінгапур. Проте необхідно враховувати чинники, які негативно впливають на реалізацію антикорупційної політики: політичну ситуацію та політичний курс в країні,

конфлікт інтересів різних посадових осіб та установ, неузгодженість їх діяльності.

Пріоритети антикорупційної політики

1. Продовжувати реформувати державні інститути та політичні системи для розвитку демократії та європейських цінностей, свободи преси та громадянського суспільства.

Правові гарантії розмежування політичних і адміністративних функцій у системі органів державної влади мають забезпечити ефективність, стабільність і високий професійний рівень державних службовців. Має бути забезпечено справжнє розмежування суспільних, державних і комерційних (приватних) інтересів бізнесу та уряду.

Водночас у сучасному розвитку нашої країни вирішальним фактором у боротьбі з корупцією є політична воля, яка передбачає, що закон має поширюватися на всіх людей незалежно від їхнього статусу за наявності для цього правових підстав. Підтримувані ним політичні уподобання, наближеність до політичного керівництва країни та інші суб'єкти позитивні моменти.

Очікуваним результатом інституційної реформи є зниження ризику корупції в державних установах шляхом створення ефективної інституційної системи у сфері боротьби з корупцією. Для цього вам знадобляться: Оптимізувати структуру державних органів, державних органів, уповноважених на боротьбу з корупцією. Створення механізмів відбору та призначення кадрів Відновлення суспільної честі. Забезпечити належний рівень винагороди для державних службовців. Створення та розвиток механізмів громадського та парламентського контролю для підвищення ефективності державного контролю за дотриманням антикорупційного законодавства. Розробити та запровадити механізми внутрішнього адміністративного контролю державних органів.

Важливим аспектом координації діяльності державних органів є визначення статусу та створення умов для ефективної роботи органів (осіб), наділених спеціальними повноваженнями з питань антикорупційної політики.

Серед організаційно-оперативних проблем ОДА, які мають суттєвий вплив на корупцію в країні та ефективність використання державних ресурсів, є недоліки в спроможності органів виконавчої влади: У тому числі протидії та протидії корупції, неврегульованості Закону про надання державних (адміністративних) послуг та здійснення різних видів дозвільних процедур та внутрішнього адміністративного контролю. Його неефективність проявляється в обмеженості повноважень контрольно-ревізійних підрозділів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Це пов'язано із законністю використання державних коштів, станом збереження отриманого установами майна, правильністю обліку та неефективністю цих підрозділів навіть на окремих ділянках.

Для вирішення цих проблем центральні та місцеві органи управління створюють самостійні структурні підрозділи, які братимуть участь у здійсненні заходів щодо запобігання, виявлення та припинення корупційних злочинів у випадках, передбачених законодавством. У разі порушення прав чи інтересів фізичних та юридичних осіб держава має можливість забезпечити ефективність використання державних ресурсів, що реалізується шляхом фінансового та управлінського моніторингу, аудитів та внутрішніх розслідувань. Інформаційне та науково-дослідне забезпечення реалізації антикорупційної та міжнародної співпраці у цій сфері.

2. Захистити суспільство від впливу корупції шляхом подолання об'єктивної та штучної суперечності чинного законодавства та створення національної інституції, яка беззастережно дотримується гарантованих Конституцією прав людини, прав і свобод громадянина.

Для виконання цього завдання вам знадобиться: дослідження проблеми корупції в нормативно-правових актах та проектах; розвиток законодавчої бази для протидії корупції; систематизація всіх існуючих антикорупційних

нормативних актів та їх узгодженість; усунення випадків поверхневого, непрофесійного та «особистого» висновки, а також створити механізми залучення експертів наукових організацій до антикорупційних розслідувань нормативно-правових актів та проектів.

3. Запровадити антикорупційне навчання та підвищення обізнаності через: 1) громадянське виховання високих моральних цінностей; 2) підвищення рівня правової свідомості населення, особливо щодо знання громадянами своїх прав і свобод, механізмів їх реалізації та способів правового захисту; 3) посадові особи державних органів і органів місцевого самоврядування усвідомлюють свої повноваження та правові наслідки зловживання владою. 4) формування стійких психологічних установок на позитивний спосіб життя 5) створення атмосфери суспільної нетерпимості до корупційних діянь та публічного осуду корупціонерів; 6) подолання пасивності суспільства у протидії корупції як загрози національній безпеці, реальній загрози всім членам суспільства та заохочення активної участі широких верств населення в антикорупційній діяльності;

Метою такого виховання мають бути насамперед студенти та студентська молодь. державні службовці, інші посадові особи державних органів; посадові особи місцевого самоврядування; народні депутати України, депутати місцевих рад; Журналісти, які висвітлюють такі закони, як боротьба з корупцією

4. Підвищення ефективності систем національного управління та місцевої автономії. Для цього необхідно об'єднати зусилля національних органів влади та муніципалітетів щодо вдосконалення державного регулювання суспільних відносин в Україні, забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних, регіональних та особистих інтересів громадян та створення ефективного моніторингу. Механізм своєчасного коригування пріоритетів антикорупційної політики.

5. Реформувати правоохоронні органи та підготувати країну до місії по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, підвищити ефективність діяльності із захисту прав людини, прав і свобод громадянина та забезпечення національної безпеки. Це потребує вдосконалення законодавчої бази діяльності правоохоронних органів з урахуванням європейських та євроатлантичних стандартів. Він здійснює кримінальне право та кримінальне правосуддя відповідно до стандартів і рекомендацій Ради Європи. Координація діяльності правоохоронного сектору як цілісної системи в достатньому обсязі для розвитку, реформування та розвитку системи стратегічного планування; Визначення оптимальної структури та штатного розпису правоохоронних органів відповідно до нагальних потреб державної антикорупційної політики та економічних можливостей країни; підвищення рівня професіоналізму та відповідальності в усіх ланках правоохоронного сектору та сприяє подальшому впровадженню демократичних європейських стандартів у повсякденну діяльність цих органів. Забезпечення ефективного контролю громадян за діяльністю правоохоронних органів.

6. Інституційна реформа органів дізнання, попереднього слідства та кримінального переслідування корупційних правопорушень.

Існуюча в Україні система антикорупційних органів, які часто дублюють одна одну, зосереджена на дрібних кримінальних або адміністративних справах та забезпечує ефективне запобігання, виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень. Особливо неефективною є боротьба з так званою корупцією на вищому рівні.

7. Прискорення впровадження судових реформ – створення судової системи та судової системи, яка функціонує за принципом верховенства права та гарантує право осіб на справедливий суд, відповідно до міжнародних та європейських стандартів.

8. Удосконалення системи взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства шляхом залучення громадськості до реалізації антикорупційної політики України та сприяння реалізації права

громадян та організацій на інформацію про факти корупції. Фактори корупції та висвітлення в ЗМІ необхідні для запровадження менш громіздких процедур відмови у доступі та визначення обов'язку органів влади подавати інформаційні запити та сприяти громадянам отримати інформацію в розумні строки. державним службовцям. Розглянути можливість створення незалежного ad hoc (позасудового) механізму перегляду рішень.

9. Моніторинг ефективності факторів корупції та заходів антикорупційної політики спрямований на вирішення таких завдань, як вивчення механізмів вчинення корупційних діянь, вимірювання рівня та структури корупції, аналіз факторів корупції та визначення ресурсів, які необхідно залучити. протидіяти корупції.

В Україні належним чином не регламентовано процедурні питання впровадження етичного та морального виховання для політичних діячів та високопосадовців. Профільне законодавство в цій сфері не функціонує, перебуваючи на стадії розробки та проектування. Крім того, на користь політичної еліти – особиста недоторканість та імунітет, які, будучи обов'язковою умовою функціонування системи громадянського суспільства, набувають спотвореної форми «адвоката незаконного збагачення посадовця» [91].

Вищенаведена особливість, зокрема, визначається Transparency International та Global Insight Country Risk Ratings як одна з умов знаходження Данії на позиції № 1 у рейтингу сприйняття корупції від Transparency International. В Україні існують положення Конституції щодо відкритості, гласності, верховенства права як загальних основ громадянського суспільства та політичного ладу. Проте одночасно відсутні механізми реалізації політичних та соціальних прав громадян посередництвом участі в антикорупційних програмах, як це втілено в Європейському Союзі. Різниця в концептуальних підходах до реалізації державно-управлінських механізмів запобігання корупції в Україні та країнах-членах Європейського Союзу представлена в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

**Концептуальні відмінності державно-управлінських механізмів
запобігання корупції в Україні та країнах-членах Європейського Союзу**

Україна	Країни-члени Європейського Союзу	Відмінність
1	2	3
Нормативно-правовий базис подано у статичному форматі, положення Конституції України не мають реально діючих механізмів реалізації	Законодавчий масив має інтегровану та впорядковану структуру: на конституційному та нормативно-правовому рівні. Функціонує інститут громадянського суспільства (Фінляндія, Данія, Швеція, Норвегія)	Специфіка реалізації механізму запобігання корупції
На законодавчому рівні, не існує регламентації прав та обов'язків політичних і державних діячів; відсутність профільних нормативно-правових актів, що регулювали б цю сферу	Присутні профільні, галузеві законодавчі акти (закон «Щодо відкритості діяльності Уряду» Данії; «Рішення про кадрову політику Фінляндії»), що регулюють аспекти здійснення антикорупційної політики	
Недосконалість у питаннях кодифікації та систематизації законодавства згідно з тенденціями Європейського Союзу	Активна імплементація, впорядкування та інтеграція національного законодавства держав-членів Європейського Союзу в розрізі реалій міжнародно-правових міждержавних відносин	Способи та механізми інтеграції законів у відповідь на вимоги сучасності
Недостатня прозорість діяльності політичних партій, їх функціонування, розтрата ними бюджетних коштів та специфіка фінансування ними соціальних та політичних програм; відсутність ідеологічного нормативно-правового акта у цій сфері	Контроль за діяльністю політичних партій на нормативному рівні – Закон про фінансування політичних партій від 1990 року (Франція); наявність контрольно-ревізійного механізму у цій сфері	Різниця в ідеології та підходах до запобігання корупції

Продовження табл. 3.7

Недостатньо активна політична позиція щодо співучасті у міжнародно-правових заходах щодо запобігання та протидії корупції; недостатньо чітка міжнародно-правова позиція щодо державно-управлінських аспектів запобігання корупції	Концептуальний підхід щодо важливості культивування загальноєвропейського підходу до своєчасного запобігання корупції як соціально-політичного явища (країни-члени Європейського Союзу, зокрема – Фінляндія)	Різниця у значенні співпраці між державами для боротьби з корупцією
Регламентація принципів законності, верховенства права та прозорості діяльності політичних партій на рівні Конституції України	Не лише конституційно-правове, але й практично-прикладне забезпечення державно-управлінських механізмів запобігання корупції (Данія, реалізація конституційного припису щодо доступу громадян до публічної інформації та документів)	Різниця в державних, соціальних, суспільних, політичних
Наявність колізійних та неоднозначних, з позиції трактування, норм щодо імунітету та недоторканості політичних діячів, недосконалість у нормативному регулюванні притягнення останніх до відповідальності відповідно до норм Конституції України та законів «Про запобігання корупції» та «Про оперативну-розшукову діяльність»	Профільне законодавче регулювання притягнення політичних діячів до відповідальності за аморальну та неетичну поведінку, розтрату коштів з державного бюджету тощо (регламентовано Конституцією Норвегії та Конституцією Данії)	підходах до реалізації засад, що притаманні інститутам демократії

Закінчення табл. 3.7

1	2	3
Конфліктність у питаннях існування низки антикорупційних органів – Національного антикорупційного бюро, Національного агентства з питань запобігання корупції та двох субсидіарних органів – Служби Безпеки України та Національної поліції	Наявність чіткого регламентованого існування законодавчого масиву, який реалізовується завдяки досконалим державно-управлінським механізмам запобігання корупції (приклади – Фінляндія та країни Скандинавії, де належним чином імплементоване та систематизоване антикорупційне законодавство)	
Контроль за діяльністю органів запобігання корупції, їх повне підпорядкування органам влади та відсутність самостійності: монополія (хоч і частково знята) Служби Безпеки України та Національної поліції України на розслідування корупційних економічних злочинів	Створення контрольно-ревізійних комісій, органів та інститутів задля активної, безперешкодної та незалежної протидії корупції (Великобританія – створення політичної, соціальної та економічної ревізійно-експертної комісії задля контролю за діяльністю політичних діячів)	
Часткове виконання або невиконання вимог від неурядової організації Transparency International щодо запобігання корупції (² / ₁₂ вимог за 2019 рік виконані в повному обсязі)	Більш сумлінне слідування вимогам та рекомендаціям від Transparency International щодо ефективного запобігання корупції (наприклад, Францією виконано ¹² / ₁₇ вимог щодо покращення антикорупційної політики)	
Умисне затягування та перешкоджання діяльності Вищого антикорупційного суду України; перешкоджання здійсненню судової реформи в Україні	Втілення концепту вільного та відкритого державних органів запобігання корупції (Велика Британія, Фінляндія, країни Скандинавії)	

Зазначимо, що доступ до публічної інформації як суспільно-політична ідеологія набув у Європейському Союзі загальнообов'язкового характеру. Існування в Німеччині Закону «Про доступ до публічної інформації» яскраво це підтверджує, адже ним закладено не просто основи державної політики окремої держави-члена Європейського Союзу, а визначено загальний концепт сприйняття Європою антикорупційних програм: у дійсності, забезпечити їх адекватне та ефективне виконання можна лише шляхом свободи слова, думки, поширення, збирання та відтворення інформації.

Окремо варто виокремити аспект незалежності функціонування засобів масової інформації та вираження ними власної думки як запоруки ефективності політико-соціальних інструментів запобігання корупції у країнах Європейського Союзу. Знову-таки, актуальним та показовим є приклад Німеччини, де функціонують газети *Der Spiegel* та *Deutsche Welle*, виступаючи при цьому інтегративною складовою між політичним сегментом суспільства та простими громадянами.

Демократичне суспільство потребує взаємодії із владою, в цьому контексті, маємо зазначити, що в Україні на сьогодні не створено дієвого механізму комунікації між урядом та суспільством посередництвом засобів масової інформації [89].

В Україні натомість питання реагування на директиви міжнародних неурядових організацій не мають тенденції до такого швидкого виконання – як наслідок, існують проблеми з урядовою та судовою ланкою як чинниками, які унеможливають безперебійне функціонування державних механізмів запобігання корупції.

Аналіз організаційного забезпечення державних механізмів запобігання корупції у країнах ЄС дав змогу визначити їхню проблематику в п'яти основних напрямках:

– **законодавчий** – недоліки, неточність, нечіткість та непристосованість законодавства до практичного використання (*Франція, Німеччина*);

– **відсутність фінансування** – антикорупційні кампанії належним чином не фінансуються, унаслідок чого видається неможливим пристосувати нормативні концепти запобігання корупції до соціально-політичних реалій (*Королівство Нідерланди, Румунія*);

– **економічний** – найчастіше політичні діячі бажають отримати незаконне збагачення за рахунок державних коштів, витрачаючи їх не за призначенням; це призводить до двох негативних наслідків – розкрадання та розтрата державного бюджету та втрати довіри від населення: внаслідок цього погіршується політична ситуація всередині держави; жага до примноження влади та незаконного збагачення загалом притаманна політичній еліті (*Словенія*);

– **політичний** – жага до отримання більшої влади, її узурпації та втрата певного відчуття реальності у процесі здійснення корупційних злочинів; влада, будучи суспільним феноменом, може набувати спотворених форм реалізації, внаслідок чого створюється прецедент незаконного збагачення та політичної недоброчесності. Важливо зазначити, що політичний фактор тісно пов'язаний із економічним і є його першопричиною (*Словацька Республіка, Польща*);

– **соціальний** – жага до незаконного збагачення має особистісне підґрунтя і пов'язана з бажанням особи отримати більше дивідендів від займаної політичної посади, аніж вона може отримати: це призводить до корупційних злочинів у сфері державної влади (*Велика Британія*).

Інституційні зміни у державному регулюванні у сфері протидії корупції в країнах ЄС мають здійснюватися в Україні в певному напрямку та визначені з урахуванням наявних проблем, таких як: Відсутня однозначна форма застосування, не зроблено жодних спроб отримати, кодифікувати та кодифікувати право. Державні адміністративні механізми протидії корупції не мають широкої структури і тому не є максимально ефективними як для влади, так і для громадян. Слуги, особисто використовуючи свої привілеї та політичні гарантії як захист від власної корупції (рис. 3.8).

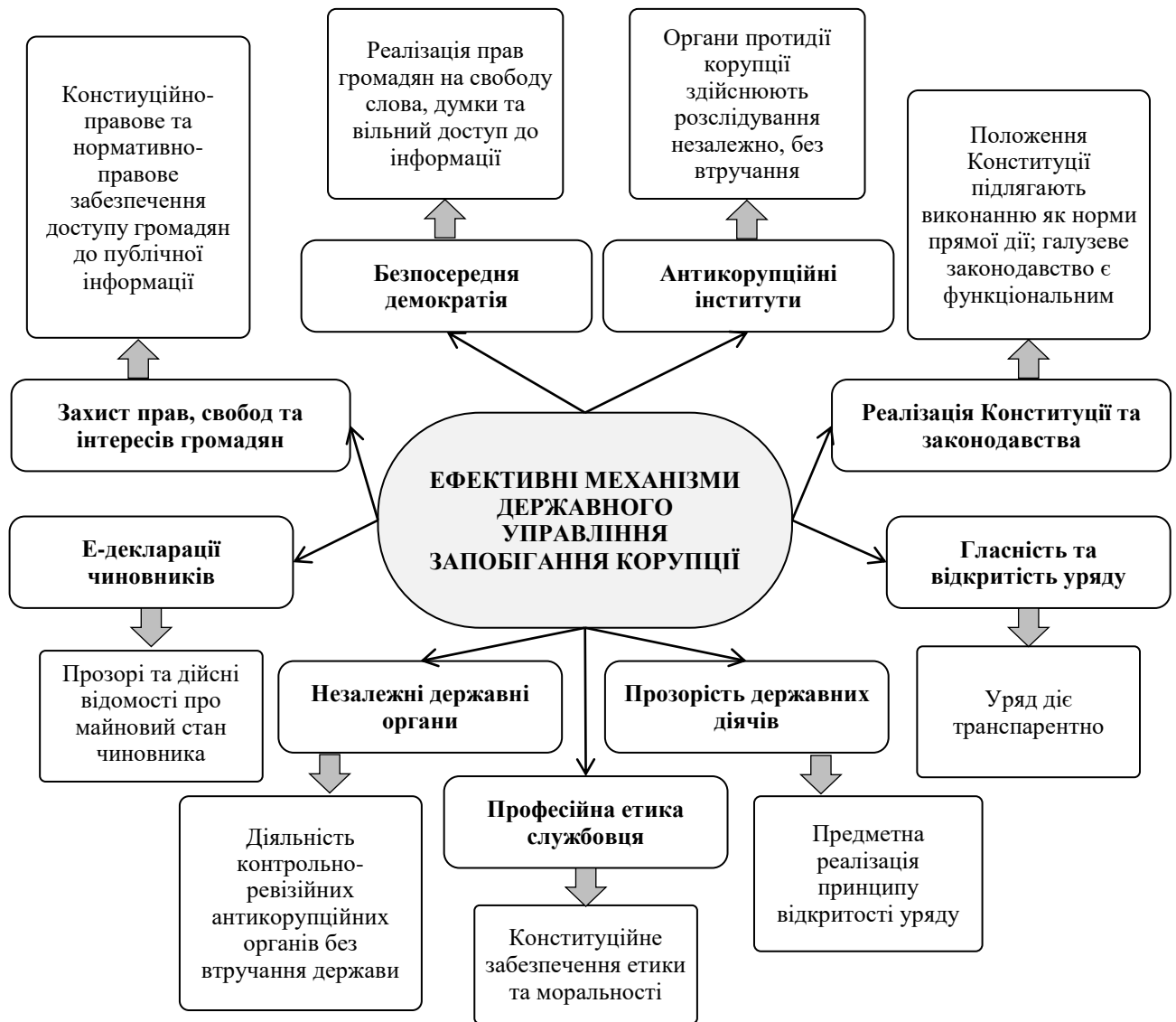

Рис. 3.8. Інституційні зміни національного регулювання у сфері протидії корупції в країнах ЄС, що мають бути реалізовані в Україні (авторська розробка)

Аналізуючи увесь період української незалежності, можна зробити висновок, що нині ще досі тривають процеси розроблення та реалізації антикорупційної політики держави, що реалізовується шляхом ухвалення ряду законів про запобігання та боротьбу з корупційними злочинами, затвердження стратегій та концепцій із цього напрямку, а також державних програм щодо їх виконання.

3.3. Напрями вдосконалення механізму громадського контролю за реалізацією стратегії державної антикорупційної політики

Механізми громадського контролю здійснюють моніторинг діяльності органів влади та посадових осіб, правоохоронних органів, прийняття рішень органами влади, дотримання законодавства, громадську перевірку проектів та чинних нормативно-правових актів, концепцій і програм з питань протидії корупції та реалізуються з урахуванням: інформування про опитування та висвітлення в засобах масової інформації результатів досліджень і перевірок, участь в обговоренні проектів, прийнятті рішень, написанні пропозицій, спільному розгляді звернень і скарг громадян, науковців, наукових установ, різних громадських об'єднань.

Забезпечення доступу громадян та організацій до інформації про діяльність органів державної влади України здійснюється на підставі нормативно-правових актів, що регулюють порядок надання громадянам інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а саме: Можливо. Зокрема, надає державні послуги з підготовки та громадського обговорення розпоряджень виконавчих органів щодо виконання функцій держави та отримує максимум зауважень і рекомендацій з цих питань.

Передбачити доцільність створення громадського центру антикорупційних технологій для об'єднання зусиль багатьох державних інституцій.

Ця Стратегія є основою для розробки конкретних програм, проектів та планів заходів на основі складових Національної антикорупційної політики. Реалізація стратегії передбачає розробку антикорупційної програми в окремих сферах управління та бізнесу. Стратегічні цілі реалізуються через детальні плани дій. План дій визначає дії, які необхідно вжити, установи, відповідальні за виконання, та умови виконання.

Сучасна тенденція до швидкого розвитку корупції в діяльності органів публічної влади в різних країнах світу доводить той факт, що викорінення цього негативного явища з суспільного життя – доволі кропітка та довготривала робота. Характерними особливостями корупції є високий ступінь латентності та динамічності, масштаби її поширення безпосередньо залежать від соціальних умов життя громадян країни. Тому для вітчизняного уряду процеси протидії корупційним злочинам у адміністративній системі мають базуватись на результатах проведення регулярних досліджень та отриманні адекватних оцінок нинішньої ситуації в державі, що дуже важливо для формування об'єктивної антикорупційної політики та впровадження необхідних антикорупційних реформ.

Необхідно зазначити, що за умови формування оптимальної національної стратегії боротьби з корупцією, доцільним є розрахунок здійснення антикорупційних заходів на тривалий період. Одночасно з цим важливо здійснювати зміцнення незалежності та функціональної спроможності органів публічної влади, які виконують функції запобігання та боротьби з корупційними правопорушеннями з метою підвищення рівня довіри громадян країни до діяльності таких структур.

На нашу думку, ефективна та активна взаємодія органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства сприятиме підвищенню результативності антикорупційних заходів у будь-якій державі. До того ж доцільним, на нашу думку, є активний подальший розвиток співробітництва міжнародних антикорупційних моніторингових організацій з національними органами публічної влади, компетентними в таких питаннях [54].

Основна мета здійснення антикорупційної політики в державі має полягати у формуванні результативної системи боротьби з корупційними злочинами, їх виявленню та усуненню соціальних передумов їх виникнення, викриттям корупційних правопорушень з обов'язковим настанням відповідальності осіб, винних в їх скоєнні. На наш погляд, ефективна антикорупційна діяльність будь-якої держави буде можливою за умови наявності адекватної законодавчої бази

цього напрямку та її результативного застосування компетентними органами публічної влади, а також скоординованості їхніх дій для реалізації загальних цілей. У такому ракурсі ключовими аспектами для реалізації успішної антикорупційної політики є інформування населення про здійснення антикорупційних заходів, а також підтримка таких заходів громадянським суспільством.

Маємо підкреслити, що для підвищення ефективності антикорупційних заходів недостатньо несистемних та поодиноких дій органів публічної влади на різних рівнях, доцільним у такому контексті буде здійснення довгострокових політичних, адміністративних, соціально-економічних та правових трансформацій. Тож, можна зробити висновок, що для отримання позитивних результатів, антикорупційна діяльність держави має ґрунтуватись на консолідації відповідних репресивних та запобіжних заходів [89].

На наш погляд, дуже важливим для розробки ефективних механізмів запобігання та протидії корупції в діяльності органів публічної влади виступає розробка оптимальної наукової концепції для боротьби з таким негативним суспільним явищем. Однією з головних проблем є саме сприйняття громадянським суспільством корупції як соціально зумовленого явища, що зробить можливим розроблення ефективної та оптимальної стратегії держави щодо здійснення антикорупційних заходів через чітке визначення цілей, засобів, ресурсів для їх успішної та оперативної реалізації, а також окреслення меж фінансової, матеріальної, організаційної та правової підтримок з боку держави та приватного сектору. Тож, для попередження та протидії корупційних злочинів у діяльності органів публічної влади необхідно застосувати комплексно організований та науково обґрунтований підхід для впливу держави на негативні чинники проявів корупції та для нейтралізації передумов.

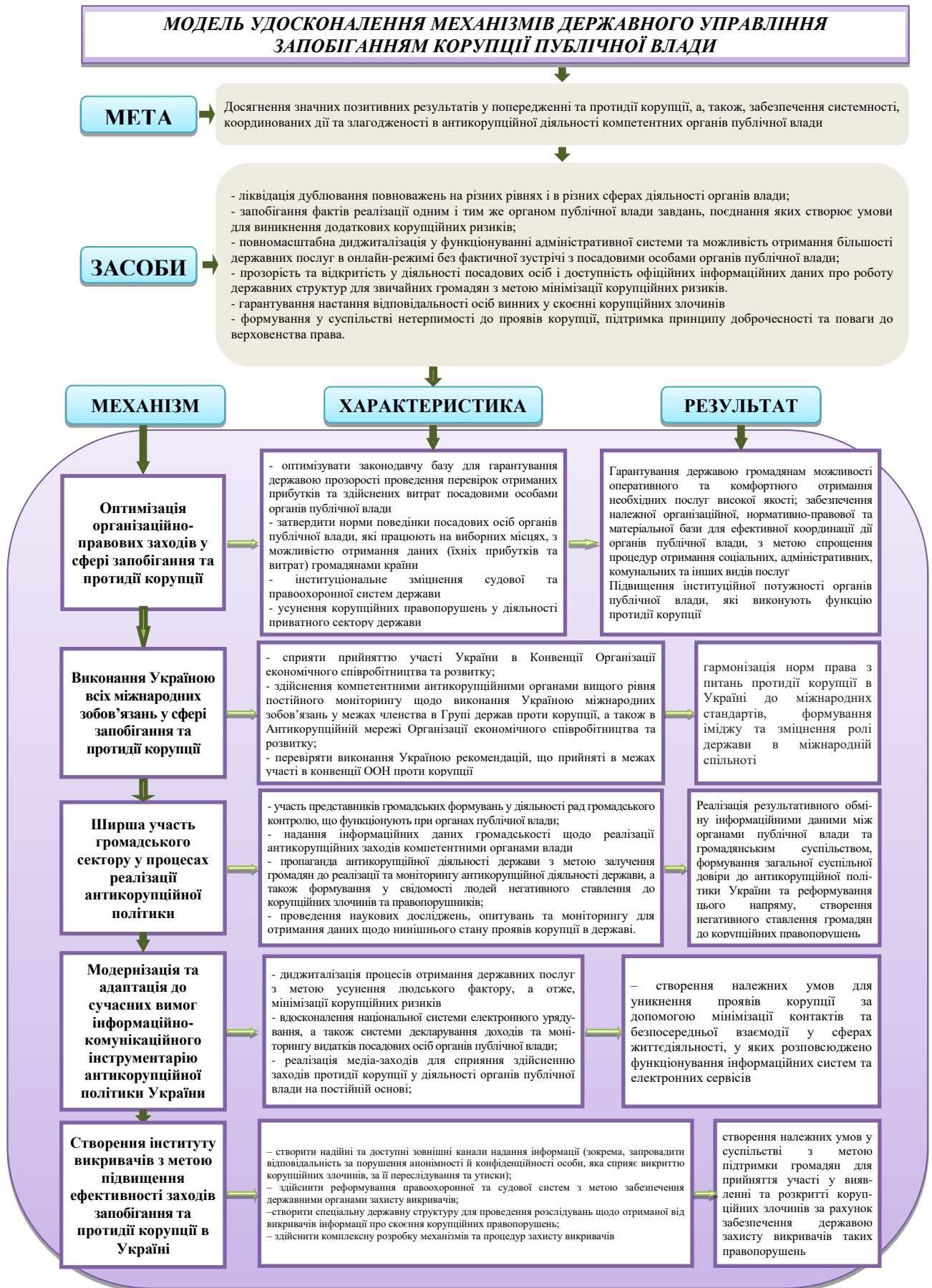

Рис. 3.9. Авторська модель удосконалення механізмів запобігання корупції

У контексті цього пункту пропонуємо розкрити основні пропозиції щодо вдосконалення механізмів попередження та протидії корупції в органах публічної влади в Україні.

1. Оптимізація організаційно-правових заходів у сфері запобігання та протидії корупції.

Одним із пріоритетних напрямків формування та реалізації ефективної української національної політики у сфері протидії та протидії корупції в державних установах України є вдосконалення правового регулювання [102].

На наш погляд, можна констатувати той факт, що здійснення безсистемних змін та поодиноких дій з боку компетентних органів по боротьбі з корупційними правопорушеннями призводить до збільшення негативного впливу на результативність правозастосовних процесів. Необхідно підкреслити, що якісні характеристики законодавчої бази попередження та протидії корупції поліпшуються за рахунок планування законотворчої роботи згідно із засадами та устоями міжнародної антикорупційної діяльності та проведення багаторівневої експертизи під контролем центральних органів влади, зокрема, за допомогою внесення змін до нормативно-правових документів для виключення корупціогенних факторів у діяльності органів публічної влади [45].

2. Інституціональне зміцнення судової системи держави, на наш погляд, виступає одним із ключових напрямів під час реалізації антикорупційної політики і включає:

- гарантування державою належного рівня фінансування судової системи з державного бюджету;
- вдосконалення основних засад кадрової політики, в тому числі, процедури підготовки та відбору кадрів;
- збільшення надійності та міцності арбітражних судів за рахунок удосконалення інформаційної та процедурної складових;
- розвиток напряму адміністративної судової діяльності.

3. Усунення корупційних правопорушень у діяльності приватного сектору держави.

На нашу думку, у цьому напрямі необхідне комплексне здійснення таких методів протидії корупції в приватному секторі держави, які представлені в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Методи протидії корупції в приватному секторі держави

Метод	Коротка характеристика
1	2
<i>Міцна та сильна політична воля представників центральних органів влади</i>	Наявність незламної політичної волі високопосадовців в Україні у питаннях реалізації ефективних механізмів протидії корупційним правопорушенням шляхом організації прозорих та скоординованих дій компетентних органів публічної влади сприятиме підтримці громадськістю реформування антикорупційного напрямку. Реалізувати політичну волю політиків можливо за умови поширення у свідомості громадян нетерпимості до проявів корупції та прагнення до їх викорінення
<i>Грунтовна лібералізація суспільства</i>	Скорочення та полегшення процедур закриття/відкриття бізнесу, реєстрації права власності, використання митних механізмів та механізмів торговельного режиму за рахунок скорочення співробітників органів публічної влади та мінімізації взаємодії державних службовців із громадянами та представниками бізнес-товариства
<i>Ліквідація законодавчо закріпленої недоторканності високопосадовців, включаючи Президента</i>	Ліквідувати несправедливість у суспільстві, яка проявляється через отримання окремими групами людей більших переваг та привілеїв
<i>Збір та розповсюдження інформаційних даних про осіб, винних у скоєнні корупційних правопорушень</i>	Шляхом широкомасштабної люстрації та здійснення контролю в органах публічної влади усунути значну частку корупційних правопорушень у їхній діяльності, а також введення заборони на подальше несення державної служби винними в таких злочинах особами

Закінчення табл. 3.8

1	2
<i>Законодавче затвердження заборони лобіювання бізнес-інтересів з одночасним відстороненням представників бізнесу з діяльності органів публічної влади</i>	Підтримка інтересів певних груп олігархів через створення, сприятливих для їх успішної діяльності та ведення бізнесу, умов та обставин, ухвалених у нормативно-правових документах. Така ситуація робить неможливим рівноправну та чесну діяльність різних суб'єктів господарської діяльності, усуває можливість створення конкурентоздатного середовища для різних сфер бізнесу, а також опосередковано впливає на недостатній рівень фінансування з державного бюджету

4. Інституціональне зміцнення правоохоронної системи.

Практика країн світу доводить, що корумпованість співробітників правоохоронних органів та недостатній рівень кваліфікації посадових осіб органів публічної влади, які реалізують заходи запобігання та протидії корупційним злочинам, набуває світового поширення, що створює перешкоди для успішного здійснення антикорупційної політики держави [105].

Тому, на наш погляд, одними з пріоритетних завдань уряду в напрямі вдосконалення роботи працівників правоохоронних органів та викорінення хабарництва з цієї системи є:

- покращення стану технічного забезпечення правоохоронної системи шляхом впровадження інноваційних технологій в інформаційний та інші напрями;

- оновлення кадрових ресурсів правоохоронної системи;

- створення у підпорядкуванні Генеральної прокуратури України спеціалізованої навчальної інституції та науково-дослідного міжвідомчого центру, які б здійснювали ґрунтовний аналіз та, на основі його результатів, отримували б узагальнення успішного досвіду роботи правоохоронних структур провідних країн світу у сфері запобігання та протидії корупції, а також реалізовували на високому професійному рівні перепідготовку кадрів різних відомств, задіяних у реалізації антикорупційної політики держави;

– розроблення та публікація сучасної та інноваційної навчальної та спеціальної літератур у сфері боротьби з корупцією, а також створення електронних публікацій для фахівців цієї сфери;

– організація проведення стажувань у розвинених країнах світу, які мають успішний досвід у реалізації антикорупційних програм, для вітчизняних фахівців-практиків – співробітників органів публічної влади.

Результати аналізу успішного досвіду провідних країн світу у сфері попередження та протидії корупції в діяльності органів публічної влади засвідчують факт проведення досить ефективної антикорупційної політики на міжнародному рівні, зокрема, у питаннях дотримання принципів адекватного та оптимального управліннь державою та її майном, забезпечення правопорядку, чесності, прозорості, непідкупності, відповідальності органів влади, рівноправності та відсутності привілеїв для окремих груп громадян у питаннях настання відповідальності за скоєння корупційних злочинів тощо [106].

5. Належне виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері попередження та протидії корупції у діяльності органів публічної влади.

Необхідно підкреслити, що досить непоганих позитивних результатів у виконанні міжнародних зобов'язань у сфері запобігання та протидії корупції та реалізації програм цього напрямку досягла Україна за останнє десятиліття. Це виражалось у прийнятті низки нормативно-правових документів щодо здійснення антикорупційної діяльності держави, створенні потужної інституційної інфраструктури в цій сфері, формуванні нових механізмів та інструментів для боротьби з проявами корупції в державі, зокрема, були прийняті закони, що регулюють процедуру електронного декларування, розв'язання конфлікту інтересів, виявлення та мінімізації корупційних ризиків у діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування тощо [107].

Проте маємо зазначити, що Україна у недостатніх обсягах виконує міжнародні зобов'язання у сфері попередження та протидії корупції у

діяльності органів публічної влади. На наш погляд, для покращення якості роботи в цьому напрямі необхідні наступні кроки:

- сприяти прийняттю Україною Конвенції Організації економічного співробітництва та розвитку в питаннях попередження та боротьби з фактами підкупу посадових осіб зарубіжних країн під час здійснення міжнародної ділової співпраці;

- здійснення компетентними антикорупційними органами вищого рівня постійного моніторингу щодо виконання Україною міжнародних зобов'язань у межах членства в Групі держав проти корупції (міжнародної організації з проведення антикорупційного моніторингу, що діє під егідою Ради Європи), а також в Антикорупційній мережі Організації економічного співробітництва та розвитку;

- на постійній основі, здійснювати оприлюднення в інтернет-мережі результатів моніторингу антикорупційної діяльності країн-членів Групи держав проти корупції, а також контролювати виконання рекомендацій цієї організації Україною, зокрема, за рахунок консолідації зусиль та ресурсів законодавчої, судової та виконавчої гілок влади України, обміну інформацією та співробітництвом з компетентними органами влади держави;

- перевіряти виконання Україною рекомендацій, що прийняті в межах участі в Конвенції ООН проти корупції.

На наш погляд, доцільно привести стан судової системи відповідно до рекомендацій Групи держав проти корупції. Можна зазначити, що для цього необхідна міцна політична воля представників законодавчої гілки влади, а також активна співпраця та наявність стимулювання діяльності працівників судової гілки влади.

З метою отримання швидких та позитивних результатів у сфері попередження та протидії корупції в діяльності органів публічної влади, Україна має негайно ініціювати співробітництво з Групою держав проти корупції та, на регулярній основі, впроваджувати рекомендації цієї організації

до повної імплементації до міжнародного рівня національних норм та стандартів у сфері боротьби з корупцією в адміністративній системі [108].

Необхідно підкреслити, що процеси імплементації Україною міжнародних антикорупційних норм та стандартів постійно контролюються спеціальними структурами вищевказаних міжнародних інституцій. Результати здійсненого аналізу показують певний рівень прогресу щодо виконання країною наданих рекомендацій і за необхідності отримуються уточнені рекомендації.

Беручи за основу успішний досвід провідних країн світу у сфері застосування дієвих механізмів попередження та протидії корупції в діяльності органів публічної влади, доцільним буде створення єдиного центрального державного органу в Україні для ефективною реалізації антикорупційної політики. На наш погляд, це сприятиме усуненню дублювання конкретних функцій органами публічної влади, які здійснюють антикорупційну діяльність у державі. Саме дублювання функцій органами різних рівнів в Україні вважаємо однією із ключових та суттєвих помилок у процесі побудови інституційної антикорупційної системи держави.

Серед основних завдань вищевказаного центрального органу, крім безпосереднього здійснення заходів із запобігання та протидії корупційним злочинам у адміністративній системі країни, має виконуватись також розслідування корупційних правопорушень та покарання осіб, винних у їх скоєнні, у взаємодії з іноземними суб'єктами відносин.

Отже, можна зробити проміжний висновок, що для результативного реформування антикорупційної системи України, необхідний комплексний підхід до оптимізації вітчизняного законодавства даного напрямку з урахуванням міжнародних стандартів та зобов'язань. При цьому одним із важливих аспектів успішного впровадження реформ залишається високий рівень правосвідомості більшості громадян країни.

6. Участь громадського сектору в процесах реалізації антикорупційної політики.

Міжнародний досвід постійно доводить важливість взаємодії органів публічної влади та громадянського суспільства для розвитку антикорупційної системи щодо підвищення ефективності заходів запобігання та протидії корупції в будь-якій державі світу.

У такому контексті необхідно обов'язково вказати, що на території України функціонує велика кількість громадських організацій, які займаються питаннями запобігання та протидії корупційним правопорушенням у діяльності органів публічної влади. Однак на сьогодні робота більшості з них обмежена наданням безоплатної правової допомоги звичайним громадянам, а також виконанням частини функцій правоохоронних органів держави [110].

Необхідно підкреслити, що роль громадянського суспільства у процесах формування та реалізації антикорупційної політики держави безпосередньо пов'язана з політичною активністю її громадян. Проте на цей момент можна вказати на недостатній рівень участі громадського сектору України в реалізації заходів запобігання та протидії корупційним злочинам у діяльності органів публічної влади. Ефективність таких заходів для подолання такої значної загрози національній безпеці, як корупція вимагає чітко спланованих та послідовних дій уряду в межах застосування системного підходу з урахуванням думки громадськості. Без таких кроків повне викорінення цього негативного явища в суспільстві просто неможливе [104].

Отже, перспективними кроками для вітчизняної влади в напрямі протидії корупційним злочинам може стати як вдосконалення наявних інструментів боротьби з боку громадськості (прозорість діяльності, відкритий доступ до публічної інформації та інше), так і запровадження нових, враховуючи успішний досвід провідних країн світу (формування свідомості громадян, використовуючи принципи чесності та рівноправності; робота координаційних рад з протидії корупції та інше).

На нашу думку, зазначені заходи сприятимуть уникненню колізій та прогалин у чинному антикорупційному законодавстві України та імплементації національних стандартів і норм у сфері запобігання та протидії

міжнародним корупційним злочинам. Використання міжнародних практик залучення представників громадського сектору до реалізації антикорупційної діяльності країни забезпечує впровадження в країні відповідних процедур та форм участі громадськості в цих процесах.

Тож, пропонуємо в ракурсі цього питання розглянемо основні напрями взаємодії органів публічної влади з громадським сектором, які доцільно реалізувати в Україні (рис. 3.10).

Рис. 3.10. Основні напрями взаємодії органів публічної влади з громадським сектором (авторська розробка)

Враховуючи всі вищевикладені факти, пропонуємо такі заходи для збільшення ефективності механізмів запобігання та протидії корупції в діяльності органів публічної влади в ракурсі участі громадського сектору в реалізації антикорупційної політики України:

– створити функціонуючі на постійній основі інформаційні центри на базі громадських організацій з питань запобігання та протидії корупції на кшталт роботи консультативних телефонних ліній (безкоштовних для всіх громадян України);

– створити на базі громадських організацій приймальні для громадян з вирішення питань із запобігання та протидії корупції;

– проводити на постійній основі інформаційно-просвітницьку роботу у вигляді тренінгів, семінарів з питань запобігання та протидії корупції для співробітників органів публічної влади, експертів та звичайних громадян, а також здійснювати видання інформаційних матеріалів цього напрямку та їх дублювання в інтернет-мережі, зокрема, в найбільш поширених та популярних соціальних мережах.

Також, на нашу думку, доцільним буде застосування специфічних форм взаємодії органів публічної влади, які реалізують антикорупційну політику держави, з представниками громадського сектору, серед яких:

– участь представників громадських організацій у діяльності рад громадського контролю, що функціонують при органах публічної влади, компетентних у здійсненні підготовки, моніторингу та оцінюванні результатів здійснення антикорупційних програм у країні;

– надання інформаційних даних громадськості щодо реалізації антикорупційних заходів компетентними органами влади, діяльність яких спрямована на викорінення проявів корупції в адміністративній системі держави;

– пропаганда антикорупційної діяльності держави з метою залучення громадян до реалізації та моніторингу антикорупційної діяльності держави, а також формування у свідомості людей негативного ставлення до корупційних злочинів та правопорушників;

– проведення досліджень, опитувань та моніторингу для отримання даних щодо нинішнього стану проявів корупції в державі;

– повномасштабний моніторинг громадського сектору за діяльністю органів публічної влади, зокрема, за розподілом та використанням коштів з Державного бюджету України, процедурами проведення тендерів тощо.

Отже, на наш погляд, використання сучасних інноваційних форм, методів та інструментів діяльності представників громадського сектору сприятиме значному підвищенню рівня ефективності реалізації заходів держави із запобігання та протидії корупції в адміністративній системі України.

7. Оптимізація та адаптація до сучасних вимог інформаційно-комунікаційного інструментарію антикорупційної політики України [85].

Маємо підкреслити, що для досягнення успіху в боротьбі з проявами корупції в діяльності органів публічної влади, на нашу думку, необхідне комплексне впровадження спеціального інструментарію впливу на систему публічного адміністрування, використання якого дасть змогу підвищити ступінь соціальної справедливості в суспільних та, зокрема, економічних відносинах, а також регулювати девіантну поведінку корупційного спрямування звичайних громадян та посадових осіб.

Отже, одним із ключових інструментів для результативного формування свідомості громадян у сучасних умовах виступають засоби масової комунікації, зокрема, можливості інтернет-мережі, а також сукупність технічних комунікативних засобів для реалізації міжособистісного спілкування на відстані. Необхідно додати, що в поєднанні із систематичним та регулярним проведенням просвітницьких та пропагандистських заходів держави можливо забезпечити трансформацію суспільної свідомості до повного неприйняття проявів корупції у будь-яких сферах життєдіяльності

Значне зниження імовірності скоєння корупційних злочинів можливе за умови скорочення контактів та мінімізації взаємодії між суб'єктами, які несуть державну службу і надають державні послуги для населення. Така ситуація має місце за рахунок впровадження автоматизованих інформаційних

систем та сервісів для надання державних послуг, виключення людського фактору з цього процесу, збільшення відкритості, прозорості процедур прийняття управлінських рішень та вільного доступу до інформації, а також підвищення відповідальності посадових осіб за скоєння корупційних правопорушень [85].

На наш погляд, для створення належних умов з метою збільшення рівня прозорості роботи органів публічної влади необхідне використання таких напрямів інформаційно-комунікаційного інструментарію:

- диджиталізація процесів отримання державних послуг з метою усунення людського фактору, а отже, мінімізації корупційних ризиків;
- вдосконалення національної системи електронного урядування і системи декларування доходів та моніторингу видатків посадових осіб органів публічної влади з метою забезпечення більшої прозорості процесів надання адміністративних послуг;
- реалізація медіазаходів для сприяння здійсненню заходів протидії корупції в діяльності органів публічної влади на постійній основі;
- введення в дію загальнонаціональних інформаційних платформ для спрощення процесів підзвітності посадових осіб органів публічної влади та всіх співробітників державних служб;
- широкомасштабне використання механізмів забезпечення прозорості здійснення процедур приватизації, публічних закупівель, реалізації державних проєктів у різноманітних сферах діяльності, видачі державних ліцензій, бюджетних асигнувань, позик Національного банку та процедур звільнення від податків тощо.

Маємо зазначити, що в Україні стає популярним унікальний сервіс, який включає в себе велику кількість українських та іноземних реєстрів і баз даних з метою отримання максимуму інформації з певної тематики. Ця платформа вважається антикорупційною, адже основними учасниками тут є безпосередньо представники громадськості (журналісти, неурядові організації, експерти

тощо), а також міжнародні організації. Функціонування такого сервісу спрямоване на [74]:

- покращення інформаційної обізнаності громадян щодо питань реалізації антикорупційних заходів держави;

- проведення відкритих онлайн-курсів та інформаційно-просвітницьких заходів;

- акумулювання певних баз даних і реєстрів для проведення моніторингу нинішнього стану реалізації антикорупційних заходів та сприйняття суспільством проявів корупції в діяльності органів публічної влади.

Отже, нині такі антикорупційні сервіси, які об'єднують органи публічної влади держави, громадські та міжнародні організації, вважаються результативними централізованими платформами для формування антикорупційних комунікаційних програм та проєктів, а, також, налагодження конструктивного діалогу між державним та громадським секторами [78].

На наше переконання, для отримання позитивних результатів від реалізації антикорупційної політики держави шляхом застосування інноваційного інструментарію інформаційно-комунікаційних технологій, необхідно передбачити відповідні соціально-орієнтовних заходів, що схематично представлені на рис. 3.11.

*Рис. 3.11. Впровадження прогресивних технологій у боротьбі з корупцією
(авторська розробка)*

Комплексне застосування низки результативних комунікаційних технологій у сфері запобігання та протидії корупції безпосередньо сприятиме отриманню позитивного ефекту в довгостроковій перспективі, зокрема, створенню прозоро функціонуючої системи прийняття управлінських рішень загальнодержавного та місцевого значень із високою стійкістю до проявів корупції для підвищення рівня надання громадянам державних послуг, збільшення ступеня суспільної довіри до влади.

8. Створення інституту викривачів з метою підвищення ефективності заходів запобігання та протидії корупції в Україні [89].

На нашу думку, для забезпечення систематичної та широкомасштабної боротьби з поширенням корупції в діяльності органів публічної влади доцільно визначити основні організаційно-правові засади гарантій державного захисту осіб, які сприяють викриттю таких фактів зловживання владою. Розкриття інформації про скоєння корупційних злочинів також допомагатиме в питаннях запобігання настанню матеріальної шкоди та інших загроз від такого негативного явища [102].

Отже, на наш погляд, для створення належних умов у суспільстві з метою підтримки громадян для прийняття участі у виявленні та розкритті корупційних злочинів за рахунок забезпечення державою захисту викривачів таких правопорушень у таких проявах, необхідним є:

- гарантування державою анонімності викривачам;
- створення надійних каналів для розкриття інформації про корупційні злочини;
- створення досудового механізму захисту прав викривачів;
- гарантія захисту від знущань та переслідувань на робочому місці;
- звільнення осіб, які розкривають інформацію про скоєння корупційних злочинів від юридичної відповідальності;
- встановлення можливості отримання інформації про скоєння корупційних правопорушень представниками засобів масової інформації, громадськими формуваннями та іншими організаціями;
- забезпечення соціальних гарантій викривача в разі звільнення правопорушника;
- можливість отримання матеріальної винагороди.

На нашу думку, для розвитку інституту викривачів в Україні необхідно вжити таких заходів:

- створити надійні та доступні зовнішні канали надання інформації (зокрема, запровадити відповідальність за порушення анонімності й

конфіденційності особи, яка сприяє викриттю корупційних злочинів, за її переслідування та утиски);

- здійснити реформування правоохоронної та судової систем з метою забезпечення державними органами захисту викривачів;

- створити спеціальну державну структуру для проведення розслідувань щодо, отриманої від викривачів, інформації про скоєння корупційних правопорушень;

- здійснити комплексну розробку механізмів та процедур захисту викривачів тощо.

Можна зробити проміжний висновок, що одним із важливих елементів антикорупційної політики України має бути активний розвиток інституту викривачів. Надання інформації викривачами про скоєння корупційних злочинів дасть можливість їх розкриття для усунення загроз інтересам суспільства, уникнення завдання шкоди державі та для повернення незаконно привласнених активів. Тому доцільним, на нашу думку, є проведення інформаційних кампаній серед усіх соціальних груп населення та активізація нових форм взаємодії органів публічної влади та громадського сектору, таких як партнерство та діалог.

Отже, на наш погляд, для подолання проявів корупції на українських теренах насамперед необхідно спрямувати громадянську свідомість у бік неприпустимого ставлення до такого негативного суспільного явища та сприяння викриттю скоєння корупційних злочинів у діяльності органів публічної влади.

Необхідно акцентувати увагу, що впровадження в Україні успішного міжнародного досвіду стало позитивним зрушенням у сфері запобігання та протидії корупції в адміністративній системі. Україна рухається у правильному напрямку розвитку антикорупційної діяльності держави й активно реалізовує процеси впровадження антикорупційних реформ.

Створення відкритої бази даних декларацій про доходи високопосадовців та державних службовців України говорить про результативність впровадження більшої прозорості в діяльності органів публічної влади та отримання позитивного ефекту від боротьби з корупцією в адміністративній системі.

На сьогодні Україна має значну базу для втілення ефективних управлінських рішень у життя для отримання позитивного ефекту в питаннях боротьби з корупцією в діяльності органів публічної влади. До того ж активізація міжнародної співпраці в Україні говорить про прагнення уряду до здійснення змін у державі та підтримки спільної боротьби з корупцією в адміністративній системі. Тож, нині найважливішим напрямом для впровадження в Україні є чітке виконання вже ухвалених антикорупційних законів та рекомендацій міжнародних організацій.

Прояви корупції безпосередньо пов'язані з менталітетом громадян, тому доцільним у суспільстві, на нашу думку, буде проведення освітніх та просвітницьких тренінгів, а також обміну досвідом із провідними країнами світу, які мають позитивні результати впровадження антикорупційних заходів.

Висновки до розділу 3

1. Визначено обов'язковість існування фундаменту, на якому буде б. Здійснено аналіз кращих зарубіжних практик антикорупційної політики та сформувані напрями адаптації в Україні. Впровадження в Україні успішного міжнародного досвіду стало позитивним зрушенням у сфері запобігання та протидії корупції в адміністративній системі. Україна рухається у правильному напрямку розвитку антикорупційної діяльності держави й активно реалізовує реалізуються процеси впровадження антикорупційних реформ.

2. Розроблено концептуальну модель реалізації механізмів державного управління запобігання корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки. Визначено обов'язковість існування фундаменту, на якому буде ґрунтуватися цільова протидія корупції та нормативно-правове забезпечення її запобігання.

3. Доведено, що одним із важливих елементів антикорупційної політики України має бути активний розвиток інституту викривачів. Надання інформації викривачами про скоєння корупційних злочинів дасть можливість їх розкриття для усунення загроз інтересам суспільства, уникнення заподіяння шкоди державі та для повернення незаконно привласнених активів. Тому доцільним, на нашу думку, є проведення інформаційних кампаній серед усіх соціальних груп населення та активізація нових форм взаємодії органів публічної влади та громадського сектору, таких як партнерство та діалог.

Акцентовано, що впровадження в Україні успішного міжнародного досвіду стало позитивним зрушенням у сфері запобігання та протидії корупції в адміністративній системі. Україна рухається у правильному напрямку розвитку антикорупційної діяльності держави й активно реалізовує реалізуються процеси впровадження антикорупційних реформ.

ВИСНОВКИ

1. Узагальнено наукові підходи до визначення сутності механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки.

Корупція є однією з ознак більшості організованої злочинності, особливо економічної. Для безпечного функціонування підпільної економіки необхідний підкуп працівників правоохоронних і контролюючих органів, суддів, прокурорів, чиновників і політиків. Особливий ризик для національних економік становить проникнення організованих злочинних угруповань у законні підприємства та органи влади. Злочинцями можуть бути уряди, а представники урядів можуть бути злочинцями.

Корупція – це складне та багатоаспектне (економічне, політичне, правове, морально-психологічне) соціальне явище, змістом якого є система негативних поглядів, переконань, установок і поведінки державних інститутів, державних і недержавних посадових осіб. Політичні, економічні, соціальні та психологічні чинники, політичні партії та громадські інститути, спрямовані на задоволення особистих, егоїстичних, колективних чи корпоративних інтересів шляхом підкупу, хабарництва та зловживання владою та надання благ і переваг всупереч суспільним інтересам.

Сутність поняття «механізми державного управління запобіганню корупції публічної влади» пропонується розуміти як комплекс цілеспрямованих дій держави, які направлені на забезпечення конституційних прав і свобод кожного громадянина країни, укріплення демократичних та моральних цінностей суспільства, забезпечення ефективних взаємозв'язків в антикорупційній сфері між місцевими органами публічної влади, громадськими організаціями, силовими структурами та громадянами зокрема.

2. Систематизовано складові механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки, можна виділити такі головні елементи: методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення.

Встановлено, що державні механізми протидії корупції мають запроваджуватися з урахуванням певних принципів: Формування коаліцій громадянського суспільства, бізнесу та влади для протидії корупції; Партнерство у відносинах державних, некомерційних та громадських структур у боротьбі з корупцією; Відкритість та доступність інформації щодо здійснення антикорупційних заходів та діяльності організацій, які їх реалізують.

3. Розкрито концептуальні засади механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки. Комплексний механізм державного управління запобіганню корупції, може складатися із таких видів механізмів: економічного, мотиваційного, організаційного, політичного; нормативно-правового.

4. Виявлено особливості функціонування нормативно-правових механізмів запобіганню корупції органами державної влади в контексті економічної безпеки. Було вирішено, що нормативно-правові механізми забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у протидії корупції включатимуть вузькі нормативні приписи, перевірені досвідом функціонування окремих секторів державних органів, що регулюють створення місцевих організацій. Механізми антикорупційної діяльності у відповідних державних установах.

5. Досліджено причини виникнення корупційних ризиків у державному секторі та ефективність механізмів державного управління щодо протидії корупції в органах державної влади. Для вирішення цих проблем необхідно чітко визначити повноваження органів управління, розмежувати

повноваження органів місцевого самоврядування та органів місцевого самоврядування.

6. За результатами дослідження та обробки наукових даних щодо ефективності вітчизняних механізмів протидії та протидії корупції органами державної влади можна стверджувати, що проблема корупції в Україні має політичні, соціальні та адміністративні передумови для свого формування. Водночас проблема корупційності владних структур держави Україна потребує швидкого розв'язання та вирішення за допомогою інноваційних та гнучких методів державного управління. Статистичні дані за останні 5 років не сигналізують про ефективність, та передусім активність влади у створенні перешкод у корупційності владних інституцій на території України. Вирішення подібної проблематики потребує комплексного розгляду: статус найбільш корумпованої держави Європи не відповідає бажанню євроінтеграції та слідуванню євроатлантичному курсу, що було обрано Україною.

7. Визначено обов'язковість існування фундаменту, на якому буде 6. Здійснено аналіз кращих зарубіжних практик антикорупційної політики та сформувані напрями адаптації в Україні. Впровадження в Україні успішного міжнародного досвіду стало позитивним зрушенням у сфері запобігання та протидії корупції в адміністративній системі. Україна рухається у правильному напрямку розвитку антикорупційної діяльності держави й активно реалізовує реалізуються процеси впровадження антикорупційних реформ.

8. Розроблено концептуальну модель реалізації механізмів державного управління запобіганню корупції в органах публічної влади в контексті економічної безпеки. Визначено обов'язковість існування фундаменту, на якому буде ґрунтуватися цільова протидія корупції та нормативно-правове забезпечення її запобігання.

9. Доведено, що одним із важливих елементів антикорупційної політики України має бути активний розвиток інституту викривачів. Надання інформації викривачами про скоєння корупційних злочинів дасть можливість їх розкриття для усунення загроз інтересам суспільства, уникнення заподіяння шкоди державі та для повернення незаконно привласнених активів. Тому доцільним, на нашу думку, є проведення інформаційних кампаній серед усіх соціальних груп населення та активізація нових форм взаємодії органів публічної влади та громадського сектору, таких як партнерство та діалог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. . Вінборн С., Сисоєв В., Ткаченко В. Посібник з оцінки корупційних ризиків та розробки планів протидії корупції. Київ: USAID, 2015. 75 с. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/zapobihannya_korupsiyi/posibn_USAID.pdf
2. Samiilenko, H., Ivanova, N., Shaposhnykova, I., Vasylichenko, L., Solomakha, I., & Povna, S. (2021). Corruption as a Threat to Economic Security of the Country. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network, 21 (12), 316-322. http://paper.ijcsns.org/07_book/202112/20211244.pdf
3. Абдієв К. М. Поняття корупції та система кримінально-правових способів боротьби з нею : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. М., 1995. – 220 с.
4. Амосов О. Ю. Перетворення механізмів державного регулювання економічного розвитку. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. Харків : ХарРІДУ УАДУ, 2001. Вип. 2. С. 10-16.
5. Аналітичні матеріали Центру Разумкова. URL: http://www.razumkov.org.ua/eng/files/category_journal/NSD111_ukr_1.pdf
6. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
7. Багмет М. О., Волошина К. В. Боротьба з корупцією: світовий досвід та Україна. *Політичні науки: наукові праці*. Рік. Вип. 31. Т. 44. С. 152–157.
8. Вашків П.Г., Пастер П.І., Сторожук В.П. Теорія статистики К.: Либідь, 2001, с.298
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ : ВТФ Перун, 2003. 1440 с.
10. Волянська О. В. Методологічні проблеми міжнародних порівняльних досліджень корупції *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. 2010. Вип. 16. С. 218–221.

11. Воропай Н.Л., Герасименко Т.В., Кирилова Л.О., Корсун Л.М., Мацкул М.В., Мальцева Є.В., Михайленко А.В., Орлов Є.В., Чернишев В.Г., Чепурна О.Є., Шинкаренко В.М. (за заг.редакцією Мацкул В.М.) Економіко-математичні методи та моделі: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2018. 404 с.

12. Гаращук В. М. Стратегія і тактика боротьби з корупцією. Концепція боротьби з корупцією в Україні. Міністерство юстиції України. Підготовчі матеріали. Координатор-центр правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції України. Київ, 1997. 245 с.

13. Головкін Б.М. Оцінка дорожньо-транспортної аварійності та тяжкості її наслідків в Україні. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 156. С. 52–75. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/issue/view/15283>

14. Головкін Б.М. Тіньова зовнішня торгівля і корупція на митницях. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 139. С. 218–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_139_23

15. Голосніченко І. П. Подолання корупції як нівелювання прав і свобод людини і громадянина. *Міжнародне право і національне законодавство* : зб. наук. пр. проф.-виклад. складу кафедр правових дисциплін / редкол.: В. Л. Чубарев (голова) та ін. Київ : Правові джерела, 2001. Вип. 1. С. 39–48.

16. Гончарук Я. А., Флейчук М. І. Масштаби та наслідки поширення тіньової економіки і корупції в умовах глобалізації. *Науковий вісник ЛьвДУВС. Серія економічна*. 2011. № 1. С. 3–18.

17. Гулемюк Л. Й. Теоретико-соціальний аналіз корупції як загрози національній безпеці України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 2. С. 1–10.

18. Державне регулювання інноваційної модернізації промислового комплексу України : наук. розробка / авт. кол. : В. Г. Бодров, М. В. Гаман, В. О. Гусєв. Київ : НАДУ, 2010. 72 с.

19. Доля Л. М. Боротьба з корупцією – першочергове завдання на шляху реалізації європейського вибору України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2008. № 8. С. 32–38.
20. Дудоров О. Корупція. Варіації на тему хабарництва. *Віче*. 2002. № 8. С. 6–9.
21. Евтушевський В. К. Правове регулювання приватного підприємництва. *Право України*. 2001. № 5. С. 36–39.
22. Економетрика [Текст] : навч. посіб. / Ткач Ю. М., Скітер І. С., Жидок В. В. ; Чернігів. нац. технол. ун-т. Київ ; Ніжин : Лук'яненко В. В. : Орхідея, 2016. 184 с.
23. Ефективність запобігання та протидії корупції в Україні: проблеми та перспективи / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vidkrytich.org.ua/2015/02/blog-post.html>.
24. Звіт про стан протидії корупції / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm.
25. Зеленецький В., Кальман О. Корупція в Україні та організаційно-правові основи боротьби з нею. *Право України*. 2001. № 4. С. 13–17.
26. Іванова Н. В. Цифровізація регіональних господарських систем як фактор протидії корупції та забезпечення економічної безпеки держави. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 5, Том 2. С. 297-303. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-50
27. Іванова Н. В., Кононенко. С. О. Ризики економічної безпеки в контексті глобальної діджиталізації аутсорсингу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 168-174. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.168>
<https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1242>
28. Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації: монографія / О. І. Дацій, М. В. Гаман, Н. В. Дацій. Донецьк : Юго-Восток, 2010. 368 с.

29. Інформаційне агентство УНІАН. Дані від 2.06.2011. URL: <http://www.unian.net/ukr/news/news-438234.html>
30. Кальман О. Сучасний стан та актуальні проблеми протидії корупції в Україні. URL: www.nbu.gov.ua
31. Камлик М. І., Невмережицький Е. В. Корупція в Україні. Київ : Знання, 1998. 186 с.
32. Кіржецький Ю. І. Механізм взаємозалежності тінізації економіки та корупції. *Економіка: проблеми теорії та практики* : зб. наук. праць. Вип. 234 : в 4 т. Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. Т. 3. С. 690–698.
33. Кодекс про адміністративні правопорушення Української РСР. Київ : Політвидав, 1989. 140 с.
34. Кожушко О. М. Приватизація і її реалії. *Голос України*. 1997. № 186. С. 2–3.
35. Колодязний М.Г. Стратегії обмеження корупції в Україні. Запобігання корупції у приватному секторі : матеріали наук.-практ. онлайн «круглого столу», присвяченого 25-річчю із дня створення НДІ вивчення проблем злочинності та 95-річчю із дня народження акад. Володимира Сташиса (м. Харків, 1 лип. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 72–76.
36. Корж І. Політична корупція та правова безпека України. *Право України*. 2009. № 6. С. 55–60.
37. Корупція у цифрах: як змінюється кількість покараних, оцінка українців і місце у рейтингах. URL: <https://cutt.ly/6IqcYS>
38. Косач І. Запобігання корупції в органах державної влади в контексті економічної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 2, т. 2. С. 237-241.
39. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
40. Кузнецова Н. Ф. Корупція у системі кримінальних злочинів. *Вестник Московского университета*. 2000. № 1. С. 126–138.

41. Лаговський, Володимир Вікторович. Бізнес-аналітика та моделювання [Текст] : навч. посіб. / В. В. Лаговський, В. М. Краєвський ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : УДФС України, 2020. 441 с.

42. Литвиненко В.І. Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні: наук. – аналіт. доп.. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2016. 89 с.

43. Любченко О. Податкові проблеми. Дивись у корінь. Дзеркало тижня. 29.03.2021. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/podatkovyi-problemi-zri-v-korin.html>

44. Мазур І. Корупція як інститут тіньової економіки. *Економіка і право*. 2005. № 8. С. 34–38.

45. Матюшенко В. Ю. Перспективи технології розвитку конвергенції у країнах світу та Україні для вирішення глобальних проблем : монографія. Харків : Індивідуальний Підприємець Лібукина Л. М., 2017. 448 с.

46. Медведько О. Із виступу на розширеному засіданні колегії Генеральної прокуратури за підсумками роботи у 2009 році. *Вісник прокуратури*. 2010. № 2(104). С. 3–12.

47. Мельник М.І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства. Київ : Парлам. вид-во, 2000. 256 с.

48. Мельник В. «Чиновники, які сприяють незаконному поверненню ПДВ, – мародери, що розкрадають бюджет». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3609829-vadim-melnikdirektor-buro-ekonomichnoi-bezpeki.html>.

49. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії). Київ : Юридична думка, 2004. 400 с.

50. Мельник М. І. Корупція: проблема визначення сутності і поняття. *Вісник Академії правових наук України*. 1998. № 2. С. 12–16

51. Мельник М. І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства. Київ : Парламентське вид-во, 2000. 256 с.

52. Мендел Т. Законодательство о свободе информации: прогресс, проблемы и стандарты. *Global Corruption Report 2003. Transparency International*. URL: <http://www.globalcorruptionreport.org>.

53. Міжнародний імідж України: міфи і реалії. Аналітична оповідь УЦЕПД. Київ : Центр Разумкова, 2001. С. 88–89.

54. Мовчан А.В. Основні причини поширення корупційних явищ в органах державної влади України. *Проблеми антикорупційної діяльності в Україні*: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 трав. 2015 р.) МАУП. – К.: МП «Леся», 2015. – С. 73–76.

55. Наказ Національне агентство з питань запобігання корупції від 27.05.2021 № 277/21 «Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції» Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 липня 2021 р. за № 914/36536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0914-21#Text>.

56. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>.

57. Невмержицький Є.В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія. Київ : КНТ, 2008. 368 с.

58. Оксана Пархоменко-Куцевіл Розвиток системи антикорупційних інституцій в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018, вип. 3 (38). с. 33–38

59. Панкратова В. В. Корупція в контексті відношень власності. *Вестник Московского университета*. 2000. № 1. С. 7–17.

60. Пастух І.Д. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. К., НАВС, 2021. 518 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/18584>

61. Пасхавер О. Антикорупційна спрямованість економічних та політичних реформ. Концепція боротьби з корупцією в Україні. Міністерство юстиції України. Підготовчі матеріали. Координатор-центр правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції України. Київ, 1997. 245 с.

62. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / за заг. ред. В. І. Ляшенка. Запоріжжя : КПУ, 2014. 798 с.

63. Пінчук В.І. Взаємодія новостворених органів та шляхи подолання корупції в Україні. *KLUCZOWE ASPEKTY NAUKOWEJ DZIAŁALNOŚCI*. 2020. № 8. С. 47-52.

64. Пінчук В.І. Виникнення корупційного складника в проходженні державної служби під час карантинних обмежень в органах Пенсійного фонду України. *Волинський національний університет імені Лесі Українки, «Літопис Волині»* №22, С. 112-116, DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.22.18>

65. Пінчук В.І. Інноваційне впровадження підвищення кваліфікації державних службовців під час пандемії коронавірусу в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 32 (71) № 3, 2021, С. 31-34. DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.3/06>

66. Пінчук В.І. Особливості формування високоефективної кадрової політики в органах публічної влади в кризовий період. *Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: Х*

Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених. НУ «Чернігівська політехніка», 2020. № 10. С. 516-518.

67. Пінчук В.І. Перезавантаження антикорупційних органів в Україні. *Міжнародна конференція 12–13 березня 2021 року* (м. Венеція, Італія) 2021. С. 109-111. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-045-2-25>

68. Пінчук В.І. Правова культура в заповненні е-декларацій державними службовцями. *Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: XI Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених* (25-26 березня 2021 року), НУ «Чернігівська політехніка». С. 402-405.

69. Пінчук В.І. Правові аспекти кримінальної відповідальності за недостовірне декларування після прийняття рішення Конституційним судом 27 жовтня 2020 року. *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених* (22 грудня 2020 року). НУ «Чернігівська політехніка». 2020. № 10. С. 337-338.

70. Пінчук В.І. Проблеми корумпованості державних службовців в органах влади. *Сучасний рух науки: тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 3-4 жовтня 2019 р., Дніпро, 2019. Т.3. С. 45–51.

71. Пінчук В.І. Проблеми при поданні Е-декларацій державними службовцями. *Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції*. Полтава, 23 серпня 2019. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 2. С.34-35.

72. Пінчук В.І. Реальний та потенційний конфлікт інтересів, виникнення та шляхи врегулювання. *Волинський національний університет імені Лесі*

Українки, «Літонис Волині» №23, С. 149-153. DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.23.26>

73. План заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-80#Text>.

74. Погляд громадян на проблему корупції в Україні: аналітичний звіт за результатами соціологічного дослідження (загальнонаціональне опитування) / Підготовлено Центром «Імідж-Контроль» для програми «Партнерство за прозоре суспільство». Київ, 2003. 94 с.

75. Попело О. В. Протидія корупції в органах державної влади в контексті забезпечення економічної безпеки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.3.4>.

76. Попело О. В. Становлення та розвиток антикорупційної політики в Україні в період незалежності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 6, Т. 2. 375-380. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/vknu-es-2019-n-6-t2-276.pdf>.

77. Попело О. Організаційно-економічний механізм запобігання корупції в органах влади в контексті забезпечення ефективного регулювання системи охорони здоров'я. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. Т. 2. С. 318-322. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=16534>

78. Прісняков В. Ф. Детінізація економіки. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 72–81.

79. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. Офіційний вісник України від 14.06.2022. 2022. № 446. С. 16. Ст. 2497.

80. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

81. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні. Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. Офіційний вісник України від 09.03.2022. 2022. № 19. С. 13. Ст. 1027.

82. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України 10 листопада 2015 року. № 772- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>.

83. Про організацію роботи із запобігання та виявлення корупції в умовах воєнного стану. Лист НАЗК від 21.03.2022 № 20-13/10165-22. URL: https://media-www.npu.gov.ua/npu-preprod/sites/1/Docs/Zapobigannia_korupcii/lyst_nazk.pdf.

84. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII-XII. Відомості Верховної Ради України від 10.07.2015. 2015. № 28. С. 1509. Ст. 250.

85. Пундей Сар. Дж. Боротьба з корупцією. Критичний огляд з аналізом міжнародного досвіду. *Проблеми економічного зростання: питання доброчесності*: матеріали українсько-американського семінару. Львів, 1997. С. 84–87.

86. Рудой К.М. Запобігання корупції як напрямок забезпечення міжнародної безпеки. *Правова держава*. 2015. № 19. С. 69–73.

87. Рудой К.М., Малишевська В.В. Адміністративно-правові аспекти запобігання корупції в Україні. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (м. Одеса, 22 жовтня 2021 р.) Одеса: ОДУВС, 2021. С. 125–127.

88. Рябікін П.: «У «тіні» працює 91% всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/kontrabanda-stop.html>

89. Системний звіт Ради бізнес-омбудсмена «Зловживання і тиск правоохоронців на бізнес» грудень 2021 року. URL: [https://boi.org.ua/files/wv/rx/zlovzhivannya-%D0%86-tiskpravoohoronc%D0%86v-na-b%D0%86znes%20\(1\).pdf](https://boi.org.ua/files/wv/rx/zlovzhivannya-%D0%86-tiskpravoohoronc%D0%86v-na-b%D0%86znes%20(1).pdf).

90. Скрипник А., Вдовиченко А. Детермінанти корупції в Україні. *Економіка України*. 2009. № 4. С. 29–43.

91. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей. Організація економічного співробітництва і розвитку Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії ОЕСР 2007. URL: <http://www.copyright.com>.

92. Стратегія боротьби з організованою злочинністю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

93. Таволжанський О.В. Цифровізація публічних послуг як основний інструмент протидії корупції. Запобігання корупції у приватному секторі : матеріали наук.-практ. онлайн «круглого столу», присвяченого 25-річчю із дня створення НДІ вивчення проблем злочинності та 95-річчю із дня народження акад. Володимира Сташиса (м. Харків, 1 лип. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 134–136.

94. Теорія систем і системний аналіз : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [А. Є. Ачкасов та ін.]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ, 2014. 167 с.

95. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія / Л. І. Федулова, Ю. М. Бажал, В. Л. Осецький та ін.; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. Київ, 2011. 655 с.

96. Україна фінансова. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/124.htm.

97. Флейчук М. І. Теоретико-методологічні засади детінізації економіки та протидії корупції в Україні в умовах глобалізації: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 21.04.01 / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. Київ, 2010. 33 с.

98. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти (керівник проекту, автор доповіді – Пищуліна О.). Центр Разумкова, 2020; Видавництво «Заповіт», 2020. 274 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf. 6. Цифрова трансформація: навіщо вона потрібна державі та бізнесу. URL: <https://business.diiia.gov.ua/cases/tehnologii/cifrovatransformacia-naviso-vo-na-potribna-derzavi-ta-biznesu>.

99. Шарапов, Олександр Дмитрович. Системний аналіз [Текст] : навчально-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни. Київський національний економічний ун-т. Київ : КНЕУ, 2003. 154 с.

100. Шестаковська Т.Л. Детінізація економіки в моделі збалансованого соціально-економічного розвитку держави. *Держава та регіони*. 2021. Випуск №1. С.149-153. DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2021.1.23> <http://pa.stateandregions.zp.ua/issue-1-2021>

101. Шестаковська Т.Л., Яровой Т.С. Стратегічні вектори механізму протидії тіньовій економіці в Україні. *Право та державне управління*. 2021. №4. С.109-116. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.4.17> <http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/>

102. A Public-Private forum to help combat criminal activity on the blockchain. March 19, 2021, URL: <https://blockchainalliance.org/>.

103. Almirall E., Casadeus-Manell R. Open versus closed innovation: a model of discovery and divergence. *Academy of Management Review*. 2010. Vol. 35, Issue 1. Pp. 27-47
104. Anti-corruption and asset recovery URL: https://www-interpolint.translate.goog/Crimes/Corruption/Anti-corruption-and-assetrecovery?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc
105. Becker G. S., Murphy K. M. A Theory of Rational Addiction. *Journal of Political Economy: theoretical economics and empirical economics*. 1988. Vol. 96, № 4. Pp. 112–118.
106. Besley T., McLaren J. Tazes and Bribery: The Role of Wage Incentives. *Economic Journal*. 1993. № 103. Pp. 119–141.
107. Buchanan William. The Challenges of Investigating Cryptocurrencies and Blockchain Related Crime. JBBA, 1(2), 1-6. March 20, 2021, URL: <https://jbba.scholasticahq.com/article/5779-the-challenges-of-investigatingcryptocurrencies-and-blockchainrelated-crime>.
108. Cao, S. K. The rise of popularity of cryptocurrency and associated criminal activity. G. S. University, Ed. *International Criminal Justice Review*, Vol. 30 (No. 3), 325–344. doi: <https://doi.org/10.1177/1057567719827051>
109. Chander P., Wilde L. Corruption in Tax Administration. *Journal of Political Economy: theoretical economics and empirical economics*. 1992. № 49. Pp. 115–121.
110. Cryptoqueen: How this woman scammed the world, then vanished. Cryptoqueen: How this woman scammed the world, then vanished. London, England, UK: BBC News. January 27, 2021, URL: <https://www.bbc.com/news/stories-50435014>.
111. Daly Lyle. The Motley Fool. (TMFLyleDaly, Producer) Retrieved April 15, 2022, URL: <https://www.blockchain.com/charts/my-wallet-n-users>.

112. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021. URL: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-serious-andorganised-crime-threat-assessment-socta-2021>.

113. Fei Shu. Comment to: Does China need to rethink its metrics and citation-based research rewards policies? *Scientometrics*. 2017. Vol. 113, № 2. С. 1229-1231.

114. Florida R. Cities and the Creative Class. Routledge, New York. 2005. 120 p.

115. Foldvary F. The Measurement of Inequality, Concentration and Diversification. URL: <http://foldvary.net/works/ineq.html>.

116. Frankefield Jake, M. Sonnenshein, Editor, investopedia.com, Producer, & investopedia.com) January 14, 2021, URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/cryptocurrency.asp>. 6. URL: <https://coinmarketcap.com/all/views/all>.

117. Gamarli Ramig, Pikula G. S. Transnational Business Forming Background in Eastern Asia Region. *Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин*: матеріали XIV науково-практичної конференції молодих вчених. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 142-144.

118. Garayannis E., Evangelos G., Campbell D. etc. The ecosystem as helix: an exploratory theory-building study of regional co-opetitive entrepreneurial ecosystems as Quadruple. *Quintuple Helix Innovation Models. R&D management*. 2018. Pp. 148–162.

119. Global Legal Research Center. Law Library of Congress. (S. o. Directorate, Ed.) Retrieved January 17, 2021, from Law Library of Congress – Global Legal Research Center. URL: <https://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/cryptocurrency-world-survey.pdf>; <https://www.fool.com/investing/stockmarket/market-sectors/financials/cryptocurrency-stocks/how-manycryptocurrencies-are-there/>.

120. Goncharenko N, Gamarli Ramig, Stepanenko V. Alternative resources of small and medium business finance in a world economy. *Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин*: матеріали XV науково-практичної конференції молодих вчених. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2020. С. 17-20.

121. Goncharenko N., Gamarli R. Priority directions for ensuring the innovative activity development and technological progress of China. *The scientific heritage (Hungary)*. 2020. Vol. 7, No. 46. Pp. 39-43.

122. Harry Bouwman, Shahrokh Nikou, Francisco J. Molina-Castillo, Mark de Reuver. The impact of digitalization on business models. *Digital Policy, Regulation and Governance*. 2018. № 20(2). P. 105–124. DOI: 10.1108/DPRG-07-2017-0039.

123. Hillman L., Katz E. Hierarchical Structure and The Social Costs of Bribes And Transfers. *Journal of Political Economy: theoretical economics and empirical economics*. 1987. № 34. Pp. 129–142.

124. Hiroyuki I., Roehl T. H. Mobilizing Invisible Assets, Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1987. 186 p.

125. Hume Tim, CNN. How FBI caught Ross Ulbricht, alleged creator of criminal marketplace Silk Road. How FBI caught Ross Ulbricht, alleged creator of criminal marketplace Silk Road. San Francisco, USA: CNN. 01 27, 2021, URL: <https://edition.cnn.com/2013/10/04/world/americas/silk-road-rossulbricht/index.html>.

126. Huo Guoqing, Li Huicong. Investigation of the general strategy of organizing scientific research: on the question of reforming the categorization of research institutes of the Chinese Academy of Sciences. *Theory and practice of think tanks*. 2016. № 1 (6). С. 10-16.

127. Kadochnikov S. M., Fedyunina A. A. Economic growth due to export externalities: a spatial econometric analysis for Russian regions. *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*. 2013. № 6. Pp. 38-52.

128. Kofman F., Lawarree J. Collusion in Hierarchical Agency. *Econometrica*. 1993. Vol. 61, № 3. Pp. 69–78.

129. Kosach, I., Duka, A., Starchenko, G., Myhaylovska, O., Zhavoronok, A. Socio-economic viability of public management in the context of European integration processes. *Administratie si Management Public*. 2020. Vol. 35. pp. 139-152. URL:https://ramp.ase.ro/_data/files/articole/2020/35-09.pdf (Scopus)

130. Kosach, I., Shaposhnykov, K., Chub, A., Yakushko, I., Kotelevets, D., Lozychenko, O. Regulatory policy in the context of effective public governance: evidence of Eastern European Countries. *Cuestiones Políticas*. ene-jun2022, Vol. 40 Issue 72, p. 456-473. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/37773> (Web of Science)

131. Kroll, H., and Neuhäusler, P. Regional effects of technological transition in China how relatedness and integration shape provincial development. *Asian Journal of Technology Innovation*. 2020. No. 28(1). Pp. 138-161. DOI: <https://doi.org/10.1080/19761597.2020.1717359>.

132. Lánský, P. W. Cryptocurrencies and Corruption. *Ekonomický časopis/ Journal of Economics*, Vol. 69 (No. 7), с. 687– 705. doi: <https://doi.org/10.31577/ekoncas.2021.07.02> між сторонами корупційного контракту.

133. Leydesdorff L. The Triple Helix, Quadruple Helix, ..., and an N-Tuple of Helices: Explanatory Models for Analyzing the Knowledge-Based Economy? *Journal of the Knowledge Economy*. 2012. No. 1 (3). Pp. 25-35.

134. Li Zhimin. To increase scientific, technical and innovation potential, to promote the creation of “two leading”. *Science and technology of higher educational institutions in China*. 2017. № 71. C. 7-10.

135. Maslov A., Spasiv N., Bezzubko B., Lazebnyk I., Nych T., Ternova L. Spatial Optimization of Regional Social Infrastructure Facilities. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*. 2019. Vol.

9, Issue 1. Pp. 3929–3932. URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211860654>.

136. Monitoring for Smart Specialisation Strategies in Pomorskie voivodeship: Peer eXchange and Learning workshop. May 21, 2019. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-implementation-pxl>.

137. Niemets K., Segida K., Kravchenko K., Mazurova A., Lurie A. Regional settlement system as a basis for the formation of growth poles (case of Kharkiv region). *Часопис соціально-економічної географії*: Міжрегіон. зб. наук. праць. Місто, 2018. Вип. 24. С. 39–48.

138. Notification of the State Council on the publication of a project to deepen the reform of the management system (targeted programs, funds, etc.) by science and technology supported from the central budget / Ministry of Science and Technology of the PRC. URL: http://www.most.gov.cn/tpxw/201501/t20150106_117285.htm.

139. Osborne Charlie. Alleged head of BitConnect cryptocurrency scam arrested in Dubai. Alleged head of BitConnect cryptocurrency scam arrested in Dubai. India: ZD Net. January 27, 2021, URL: <https://www.zdnet.com/article/alleged-bitconnect-headarrested-in-dubai/>.

140. Regional benchmarking in the smart specialisation process: Identification of reference regions based on structural similarity. Spain: European Commission, Joint Research Centre, 2014. 40 p.

141. Regulation (eu) no 1301/2013 of the European parliament and of the council of 17 December 2013 on the European Regional Development Fund and on specific provisions concerning the Investment for growth and jobs goal and repealing Regulation (EC) No 1080/2006. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R1301>

142. Results-Based Management and Expenditure Management: Our Canadian Experience. International Program for Development Evaluation Training. Wednesday, June 13th, 2012. Carleton University, Ottawa. URL:

http://www.ipdet.org/files/2012%20Guest%20Lectures/Routhier_Guest_Lecture.pdf.

143. Rodchenko V., Rekun G., Prus Yu. External academic mobility of students: case for Ukraine. *Handel Wewnętrzny*. 2017. № 1. P. 56–69.

144. Rosa P., Sassanelli C., Urbinati A., Chiaroni D., Terzi S. Assessing relations between Circular Economy and Industry 4.0: a systematic literature review. *International Journal of Production Research*. 2020. No. 58 (6). Pp. 1662-1687.

145. Samiilenko, H., Ivanova, N., Shaposhnykova, I., Vasylichenko, L., Solomakha, I., & Povna, S. (2021). Corruption as a Threat to Economic Security of the Country. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network*, 21 (12), 316-322. http://paper.ijcsns.org/07_book/202112/20211244.pdf

146. Serious and Organised Crime in the EU: A corrupting influence URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/serious-and-organised-crime-in-eu-corruptinginfluence>

147. Shea Robert J. Performance Budgeting in the United States. *OECD Journal on Budgeting*, pik. Vol. 8, № 1. URL: <http://www.oecd.org/unitedstates/43411061.pdf>

148. Shestakovska T., Garafonova O., Sytnyk N., Marhasova V., & Tkalenko N. Financial mechanism for public administration of anti-corruption processes in the context of digitalization of the national economy. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2022. 6(41), 128–137. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251413>
<https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3612>

149. Shestakovska T., Grivko S. The role of decentralization of power in promoting the innovative development of the state. *Innovative economics and management*. 2020. Vol. 7 (3). Pp. 65-76

150. Shestakovska T., Mykhailovska O. M. Buk, A. Tabachuk, I. Tubolets Public policy settlement of social conflicts in the context of national security. *Cuestiones Políticas*. 2022. 40(72):395-409 DOI:10.46398/cuestpol.4072.22.

151. Smith A. *The Wealth of Nations: An Inquiry into the nature and Causes of the Wealth of Nations*, Bantam Classics, New York, 2003. 168 p.

152. State Statistical Office (UCE) of the Ministry of Science and Technology of the People's Republic of China. URL: <http://www.most.gov.cn/eng/eng/index.htm>.

153. Sun Y., Cao C. Demystifying central government R & D spending in China. *Science*. 2014. Vol. 345. № 6200. Pp. 1006-1008.

154. Territorial Outlook. Organization for Economic Cooperation and Development. Paris, 2001. 64 p.

155. The Government Performance and Results Act (1993). Modernization Act. URL: <https://www.whitehouse.gov/omb/mgmt-gpra/index-gpra>.

156. Transparency International. URL: <http://www.transparency.org>.

157. UNODC launches training to tackle cryptocurrency-enabled Organized Crime. (U. N. Crime, Ed.) United Nations Office on Drugs and Crime. March 19, 2021, URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2017/May/unodc-launches-training-to-tackle-money-laundering-and-bitcoin-banking-fraud.html>.

158. Viacheslav Puzyrnyi, Margaryta Liutikova, Mykola Butko, Oksana Lashuk, Yuliia Olyfirenko. (2021). Legal Regulation and Ways to Overcome Corruption in The Authorities of Public Administration. *International Journal of Computer Science & Network Security*. Vol. 21 No. 12 pp. 293-299. DOI:10.22937/IJCSNS.2021.21.12.41

159. Walker J., Pekmezovic A., Walker G. *Sustainable Development Goals: Harnessing Business to Achieve the SDGs through Finance, Technology and Law Reform*. Wiley. 2019. 432 p.

160. Weinstein Jason, A. C. Promoting innovation through education: The blockchain industry, law enforcement, and regulators work towards a common

goal. Global Legal Insights, The Blockchain Alliance. London / UK: Rory Smith. January 26, 2021, URL: 110 https://www.acc.com/sites/default/files/resources/vl/membersonly/Article/1489775_1.pdf.

161. World Population Ageing 2019. United Nations. URL: un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2019-Highlights.pdf.

162. Yegorov I., Ryzhkova Yu. Innovation Policy and Implementation of Smart Specialization in Ukraine. *Economy and Forecasting*. 2018. Issue 3. P. 48–64. URL: <https://ideas.repec.org/a/eip/journal/y2018i3p48-64.html>.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ

вхідні дані

№ періоду	рік	Індекс сприйняття корупції	Індекс людського розвитку добробут населення	Індекс економічної свободи рівень економічної свободи	Індекс глобальної конкурентоспроможності державне навантаження на економіку	рівень неупередженості судової системи	Індекс свободи преси показник політичної свободи
1	2000	26,00	0,671	47,80	4,04	25,56	51,80
2	2001	25,10	0,681	48,50	4,01	72,86	48,35
3	2002	24,00	0,689	48,20	4,00	86,10	40,00
4	2003	23,00	0,699	51,10	3,99	79,38	40,00
5	2004	26,00	0,706	53,70	3,99	88,02	51,00
6	2005	26,00	0,715	55,80	4,00	88,71	32,50
7	2006	26,80	0,722	54,40	4,03	23,01	26,50
8	2007	27,00	0,729	51,50	3,98	70,44	26,75
9	2008	25,00	0,733	51,00	4,09	77,48	19,25
10	2009	24,20	0,727	48,80	3,95	50,25	22,00
11	2010	24,00	0,732	46,40	3,90	93,74	46,83
12	2011	23,80	0,737	45,80	4,00	52,81	54,00
13	2012	26,00	0,742	46,10	4,14	73,76	54,00
14	2013	25,00	0,744	46,30	4,05	53,02	36,79
15	2014	26,00	0,747	49,30	4,14	58,40	36,93
16	2015	27,00	0,742	46,90	4,03	59,11	39,10
17	2016	29,00	0,746	48,80	4,12	94,19	32,93
18	2017	30,00	0,747	48,10	4,22	88,99	33,19
19	2018	32,00	0,750	51,90	4,31	52,93	31,16
20	2019	30,00	0,715	52,30	4,41	38,49	32,46
21	2020	33,00	0,630	54,90	4,50	33,00	32,52
22	2021	32,00	0,578	56,20	4,60	96,86	32,96
23	2022						
24	2023						
25	2024						
26	2025						
27	2026						

коефіцієнти кореляції між ІСК та детермінантами

$r(x1,Y)$	$r(x2,Y)$	$r(x3,Y)$	$r(x4,Y)$	$r(x5,Y)$
-0,354589871	0,510988177	0,879753799	-0,130326638	-0,31960035

Розрахунок точкового та інтервального прогнозів по динамічній моделі

середнє значення періоду (умовний час)	11,5
сума квадратів різниць для знаменника формули 11	885,5
суми квадратів різниць для чисельника формули 11	132,25
	156,25
	182,25
	210,25
	240,25

розрахунок довірчого інтервалу прогнозу

рік	Δy
2022	2,10
2023	2,12
2024	2,14
2025	2,17
2026	2,20

результати розрахунків

середнє значення періоду	№ періоду	рік	ІСК (статистика)	ІСК(модель)	точковий прогноз ІСК	нижня межа прогнозу ІСК	верхня межа прогнозу ІСК
11,5	1	2000	26,00	25,9203			
11,5	2	2001	25,10	25,513			
11,5	3	2002	24,00	25,1801			
11,5	4	2003	23,00	24,9216			
11,5	5	2004	26,00	24,7375			
11,5	6	2005	26,00	24,6278			
11,5	7	2006	26,80	24,5925			
11,5	8	2007	27,00	24,6316			
11,5	9	2008	25,00	24,7451			
11,5	10	2009	24,20	24,933			
11,5	11	2010	24,00	25,1953			
11,5	12	2011	23,80	25,532			
11,5	13	2012	26,00	25,9431			
11,5	14	2013	25,00	26,4286			
11,5	15	2014	26,00	26,9885			
11,5	16	2015	27,00	27,6228			
11,5	17	2016	29,00	28,3315			
11,5	18	2017	30,00	29,1146			
11,5	19	2018	32,00	29,9721			
11,5	20	2019	30,00	30,904			
11,5	21	2020	33,00	31,9103			
11,5	22	2021	32,00	32,991			
	23	2022			34,1	32,1	36,2
	24	2023			35,4	33,3	37,5
	25	2024			36,7	34,5	38,8
	26	2025			38,1	35,9	40,2
	27	2026			39,5	37,3	41,7

Розрахунок t-статистик для коефіцієнтів кореляції

	$r(x1,Y)$	$r(x2,Y)$	$r(x3,Y)$	$r(x4,Y)$	$r(x5,Y)$
корел	-0,35	-0,53	0,48	-0,12	0,09
$t(r(xY))$	1,90	2,80	2,48	0,55	0,38

критичне значення t-статистики	1,717144374	1,323187874
середнє квадратичне відхилення для "ІСК"		2,897397698

УКРАЇНА

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

вул. Шевченка, 7, м. Чернігів, 14000, тел./факс: (0462) 67-50-71, e-mail: post@regadm.gov.ua, сайт: www.cg.gov.ua,
код згідно з ЄДРПОУ 00022674

20.03.2023 № 01-01-29/5344 На №

від

ДОВІДКА

про використання результатів наукового дослідження

Пінчука Віталія Івановича

на тему: «Механізми державного управління запобіганню корупції в
органах влади в контексті економічної безпеки»

Дисертаційне дослідження Пінчука Віталія Івановича узагальнює актуальне науково-практичне завдання, пов'язане з удосконаленням механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки.

Теоретичні та практичні рекомендації Пінчука В.І. мають практичну цінність стосовно реалізації технологій розвитку системи боротьби з корупцією в діючих та новоутворених ОТГ, яке містить теоретичний, методичний, аналітичний та практичний рівні та забезпечує мінімізацію проявів корупції за рахунок забезпечення належного рівня знань антикорупційного законодавства як представниками державних органів та органів місцевого самоврядування, так і суспільством в цілому.

Перспективність застосування висновків і пропозицій автора сприяє ефективній взаємодії встановлених законодавством превентивних антикорупційних механізмів, а з іншого боку – підвищує рівень правової обізнаності громадян, що зменшує ризик порушення їхніх основних прав і свобод у повсякденному житті, а також сприяє формуванню у населення нетерпимого ставлення до проявів корупції.

Заступник голови

 Дмитро СИНЕНКО

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ
В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

вул. П'ятницька, 83 А, м. Чернігів, 14005, тел. (0462) 674-802,

E-mail: main@cn.pfu.gov.ua, сайт www.pfu.gov.ua/cn/, код згідно з ЄДРПОУ 21390940

від 15.03. 2023р. № 12/012

На № _____ від _____ 20__ р.

ДОВІДКА

про практичне впровадження результатів наукового дослідження

Пінчука Віталія Івановича

на тему: «Механізми державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки»

У результаті розглянутих питань, викладених у межах наукового дослідження Пінчука В.І., Головне управління Пенсійного фонду України в Чернігівській області свідчить про те, що науково-методичні та прикладні положення представляють практичний інтерес для реалізації в державних органах.

Зокрема, практичну цінність для органів державної влади мають сформовані автором напрямки здійснення отримання належного рівня знань антикорупційного законодавства, недопущення скоєння корупційних правопорушень працівниками, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, вжиттю заходів з ознайомлення посадовими особами з пам'яткою державного службовця щодо подання та заповнення декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру та пам'яткою державного службовця щодо врегулювання конфлікту інтересів, Методичними рекомендаціями з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб.

На окрему увагу заслуговує запропонована автором методика дослідження індексу сприйняття корупції, що дозволяє дослідити рівень корупції та фактори, які впливають на нього, і скоротити прояв цього явища.

Начальник

Юрій ЮРЧЕНКО

УКРАЇНА
ЧЕРНІГІВСЬКА МІСЬКА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
ЧЕРНІГІВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

вул. Магістратська 7, м.Чернігів, 14000, (0462)67-53-04, e-mail: che_mvva@regadm.gov.ua,
код згідно з ЄДРПОУ 45105079

№ 01-07/19 від 15.03.2023

ДОВІДКА

про використання результатів наукового дослідження

Пінчука Віталія Івановича

на тему: «**Механізми державного управління запобіганню корупції
в органах влади в контексті економічної безпеки**»

Дисертаційне дослідження Пінчука Віталія Івановича узагальнює актуальне науково-практичне завдання, пов'язане з удосконаленням механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки.

Теоретичні та практичні рекомендації Пінчука В.І. мають практичну цінність стосовно реалізації технологій розвитку системи боротьби з корупцією в діючих та новоутворених ОТГ, яке містить теоретичний, методичний, аналітичний та практичний рівні та забезпечує мінімізацію проявів корупції за рахунок забезпечення належного рівня знань антикорупційного законодавства як представниками державних органів та органів місцевого самоврядування, так і суспільством в цілому.

Перспективність застосування висновків і пропозицій автора сприяє ефективній взаємодії встановлених законодавством превентивних антикорупційних механізмів, а з іншого боку – підвищує рівень правової обізнаності громадян, що зменшує ризик порушення їхніх основних прав і свобод у повсякденному житті, а також сприяє формуванню у населення нетерпимого ставлення до проявів корупції.

Начальник військової адміністрації

Дмитро БРИЖИНСЬКИЙ

УКРАЇНА
ГОНЧАРІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА
ЧЕРНІГІВСЬКОГО РАЙОНУ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

15558 смт.Гончарівське,вул..Танкістів 11 Чернігівський р-н,Чернігівська обл..

18.03.2023р. №01/256

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукового дослідження

Пінчука Віталія Івановича

на тему: *«Механізми державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки»*

Практичне значення дисертаційного дослідження Пінчука В.І. полягає у розробці та впровадженні дієвих механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки».

Зокрема, завдяки розробкам автора, при обговоренні стратегії розвитку Гончарівської ОТГ були впроваджені норми та теоретичні основи створення ефективних механізмів публічного адміністрування на регіональному та місцевому рівнях у питаннях протидії корупції, що пов'язано з її поширеністю в органах сільських, селищних та міських рад. Саме тому було підкреслено важливість і необхідність розробки регіональних планів економічного і соціального розвитку в межах загальнодержавної антикорупційної стратегії.

У цілому, дисертаційне дослідження Пінчука В.І. має суттєву практичну значущість та дозволяє вдосконалити процес взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування відносно підтримки належного рівня створення та фінансування підрозділів територіальної оборони за міжнародними стандартами.

Селищний голова

Віталій РУДНИК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ

MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

тел. +38(0462) 665-103;
факс +38(0462) 665-105
E-mail: estu@stu.cn.ua
www.stu.cn.ua
Код ЄДРПОУ 05460798

CHERNIHIV POLYTECHNIC
NATIONAL UNIVERSITY

вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14035,
Україна

95, Shevchenko str., Chernihiv, 14035,
Ukraine

13.03.2023 № 202/08-429/BC

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукового дослідження
Пінчука Віталія Івановича

на тему : *«Механізми державного управління запобіганню корупції в органах влади
в контексті економічної безпеки»*

Результати розгляду аспектів наукового дослідження, проведеного Пінчуком Віталієм Івановичем у теоретичного та практичного аспектів реалізації механізмів державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки, використовуються в організації освітнього процесу для здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка».

Зокрема, враховуючі сучасні виклики та подальші передумови повоєнної відбудови вважаємо за потрібне акцентувати на високій методологічній базі класифікації механізмів державного управління запобіганню корупції, яка може бути використана в навчальному процесі.

В роботі визначено, що важливим напрямом забезпечення антикорупційної діяльності в органах державної влади є вдосконалення нормативно-правового регулювання державної служби, враховуючи заборону державним службовцям бути членами політичних партій аби не допустити використання наданої їм влади або посадових повноважень в інтересах окремих політичних партій.

Варто зазначити, що результати наукового дослідження Пінчука Віталія Івановича на тему: «Механізми державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки» містять наукову новизну, практичний інтерес та актуальність використання в навчальному процесі в рамках дисциплін, таких як «Громадянське суспільство та сучасна демократія», «Антикорупційна діяльність в Україні», «Інституціональні засади публічного управління та адміністрування», «Комунікативний менеджмент на державній службі».

Проректор з наукової роботи
НУ «Чернігівська політехніка»
д.е.н., професор

В.Г. Маргасова

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Шевченко О.М., **Пінчук В.І.** Розвиток взаємодії новостворених антикорупційних органів в умовах сучасного переформатування органів влади. *Особливості діяльності місцевих органів публічного в умовах переформатування владних повноважень* : монографія. Чернігів, 2020. С.100-122. (0,95 д.а.). *Особистий внесок здобувача: дослідження проблематику формування антикорупційних органів в новоутворених громадах* (0,7 д.а.)

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Шевченко О.М., **Пінчук В.І.** Інститут публічної служби в Україні та проблеми протидії корупції. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*, № 2 (6), 2018, ЧНТУ, С. 36-46. (0,7 д.а.). *Особистий внесок здобувача: досліджено проблеми виникнення корупції в Україні* (0,3д.а.)

3. Пінчук В.І. Інноваційне впровадження підвищення кваліфікації державних службовців під час пандемії коронавірусу в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 32 (71) № 3, 2021, С. 31-34. DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.3/06> (0,4 д.а.).

4. Пінчук В.І. Виникнення корупційного складника в проходженні державної служби під час карантинних обмежень в органах Пенсійного фонду України. *Волинський національний університет імені Лесі Українки, «Літопис Волині»* №22, С. 112-116, DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.22.18>(0,4 д.а.).

5. Пінчук В.І. Реальний та потенційний конфлікт інтересів, виникнення та шляхи врегулювання. *Волинський національний університет імені Лесі Українки, «Літопис Волині»* №23, С. 149-153. DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.23.26>(0,45 д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

6. Пінчук В.І. Взаємодія новостворених органів та шляхи подолання корупції в Україні. *KLUCZOWE ASPEKTY NAUKOWEJ DZIAŁALNOŚCI*. 2020. № 8. С. 47-52. (0,4д.а.)

7. Шевченко О.М., **Пінчук В.І.** Розвиток механізмів запобігання корупції в Україні. *Modern Science - Moderní věda*. 2020. No 10., С. 43-61. (0 6 д.а.). *Особистий внесок здобувача: проаналізовано еволюцію механізмів запобігання корупції в Україні (0,4д.а.)*

8. Oleg Shevchenko, **Vitaliy Pinchuk**. Implomentation of preventive mechanisms to prevent corruption in state of Ukraine. «Laplage em Revista» (International) vol.7, n. Extra E, Aug.2021, p.65-74, DOI\https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-E1162p.65-74 (0,5 д.а.). *Особистий внесок здобувача: досліджено механізми державного управління запобігання корупції (0,4д.а.)*

9. Vitaliy Pinchuk, Iryna Shaposhnykova, Serhiy Kuvakin, Kateryna Kozak, Liubov Popova, Inna Lopashchuk. Corruption Risks in the System of Providing Economic Security of the State. *JCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 22(1), 69-76 DOI\https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.117 (0,6 д.а.). *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано корупційні ризики в сфері економічної безпеки (0,2д.а.)*

Тези доповідей на конференціях:

10. Пінчук В.І. Проблеми корумпованості державних службовців в органах влади. *Сучасний рух науки: тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 3-4 жовтня 2019 р., Дніпро, 2019. Т.3. С. 45–51. (0,1д.а.)

11. Пінчук В.І. Проблеми при поданні Е-декларацій державними службовцями. *Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції*. Полтава, 23 серпня 2019. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 2. С.34-35. (0,1 д.а.)

12. Пінчук В.І. Правові аспекти кримінальної відповідальності за недостовірне декларування після прийняття рішення Конституційним судом 27

жовтня 2020 року. *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених (22 грудня 2020 року)*. НУ «Чернігівська політехніка». 2020. № 10. С. 337-338. (0,1 д.а.)

13. Пінчук В.І. Особливості формування високоефективної кадрової політики в органах публічної влади в кризовий період. *Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: Х Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених*. НУ «Чернігівська політехніка», 2020. № 10. С. 516-518. (0,1 д.а.)

14. Пінчук В.І. Презавантаження антикорупційних органів в Україні. *Міжнародна конференція 12–13 березня 2021 року* (м. Венеція, Італія) 2021. С. 109-111. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-045-2-25>. (0,1 д.а.)

15. Пінчук В.І. Правова культура в заповненні е-деклараций державними службовцями. *Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: ХІ Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених (25-26 березня 2021 року)*, НУ «Чернігівська політехніка». С. 402-405. (0,1 д.а.)